

**КИЇВСЬКА АКАДЕМІЯ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ
ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН**

О.І. Відоменко

**РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА
(Модуль: " РЕГІОНАЛЬНА
ЕКОНОМІКА ")**

**Н а в ч а л ь н о - м е т о д и ч н и й
к о м п л е к с**

для студентів усіх форм навчання напрямів підготовки:

6.03050 "Міжнародна економіка"
6.03050 "Економіка підприємства"
6.03050 "Облік та аудит"
6.03050 "Економічна кібернетика"

Київ: КАМЕіМВ-2009

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА
(Модуль: “РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА”)

Н а в ч а л ь н о - м е т о д и ч н и й
К О М П Л Е К С

для студентів усіх форм навчання напрямів підготовки:

“Міжнародна економіка”
“Економіка підприємства”
“Облік та аудит”
“Економічна кібернетика”

Укладач: к.е.н., доцент Відоменко Оксана Іванівна

Рекомендовано до друку
Вченою радою інституту,
протокол № __ від __ _____200_ р.

© КАМЕіМВ, 200__ р.
© Відоменко О.І.

1. ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Пояснювальна записка

Курс “Регіональна економіка” є фундаментальною наукою для слухачів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Головна мета дисципліни — сформувати у студентів систему знань про сучасний стан продуктивних сил України та умови і закономірності формування її регіональної економічної політики в ринкових умовах, що дасть їм змогу приймати економічно обґрунтовані рішення, які не будуть завдавати шкоди довкіллю, населенню та економічним об’єктам.

В результаті вивчення дисципліни слухач повинен **знати**:

- ❖ закономірності, принципи і фактори розміщення продуктивних сил;
- ❖ теорії та концепції розміщення продуктивних сил, формування економічних регіонів;
- ❖ наукові методи аналізу територіальної організації народного господарства та методи обґрунтування галузевого розміщення виробництва;
- ❖ принципові підходи до формування і розміщення територіально-виробничих комплексів;
- ❖ природно-ресурсний потенціал України та підходи до економічної оцінки складових його компонентів;
- ❖ основні структури народонаселення, його динаміку та відтворення; трудові ресурси, ринок праці та механізм його формування;
- ❖ виробничий та науково-технічний потенціали України;
- ❖ структуру, особливості розміщення і трансформації у ринкових умовах галузей господарського комплексу;
- ❖ регіональну економічну політику та особливості економічного розвитку регіонів;
- ❖ значення зовнішньоекономічних зв’язків у розвитку продуктивних сил.

Повинен **вміти**:

- ◆ класифікувати складові природно-ресурсного потенціалу; застосовувати різноманітні підходи до економічної оцінки природних ресурсів;
- ◆ виконувати багатоваріантні розрахунки по вибору оптимального варіанту розміщення продуктивних сил та формування регіональної економічної структури, визначати коефіцієнти спеціалізації, локалізації, міжрайонної товарності та проводити техніко-економічні розрахунки;
- ◆ проводити діагностику окремих складових структур продуктивних сил (територіальної структури, галузевої структури, динамічних якостей регіону, демографічної структури та ринку праці);
- ◆ обґрунтовувати ефективність функціонування господарських комплексів з урахуванням їх територіального розміщення;
- ◆ обґрунтовувати доцільність участі України в міжнародному поділі праці.

Даний курс є економічною дисципліною, яка тісно взаємодіє з такими дисциплінами як “Економічна теорія”, “Економіка підприємства”, “Політекономія”, “Макроекономіка”, “Мікроекономіка”, “Статистика” “Економічна безпека”, “Міжнародні економічні відносини”.

Засвоєння матеріалу курсу “Регіональна економіка” дозволяє майбутнім спеціалістам оволодіти такими дисциплінами, як “Мікроекономіка”, “Економіка підприємства”, “Основи бізнесу”, “Міжнародні економічні відносини” тощо.

Навчальними планами для всіх спеціальностей передбачені аудиторні заняття (лекції, семінари), індивідуальна і самостійна робота.

Підсумковою формою контролю є іспит.

Для студентів заочної форми навчання підсумковою формою контролю є контрольна робота та іспит.

**1.2. Тематичний план з дисципліни «Регіональна економіка»
для студентів денної форми навчання**

№ п/п	Найменування тем	Всього годин	Кредит ECTS	Ауд. зан	в тому числі		Інд. роб.	Сам. роб.
					лекц.	практ.		
Модуль 1. Регіональна економіка								
	<u>ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1.</u> <i>Теоретичні аспекти регіональної економіки</i>	35	1	18	10	8	3	14
1.	Предмет, метод і завдання дисципліни.	8		5	3	2		3
2.	Закономірності, принципи і фактори розміщення продуктивних сил та формування економіки регіонів.	9		4	2	2	1	4
3.	Економічне районування та територіальна організація господарства.	9		4	2	2	1	4
4.	Регіон у системі територіального поділу праці.	9		5	3	2	1	3
	<u>ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2.</u> <i>Прикладні аспекти регіональної економіки</i>	53	1,5	26	14	12	5	22
5.	Сутність, мета і завдання регіональної економічної політики	6		3	1	1	1	2
6.	Механізм реалізації регіональної економічної політики	7		3	1	1		4
7.	Господарський комплекс України, його структура і трансформація в ринкових умовах	10		6	4	2		4
8.	Природний та трудовресурсний потенціал України	15		8	4	4	2	5
9.	Міжгалузеві господарські комплекси та регіональні особливості їх розвитку і розміщення	15		8	4	4	2	5
	<u>ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 3.</u> <i>Економіка України та її регіонів в системі світового господарства</i>	42	1	22	10	12	4	16
10.	Економіка України як єдність регіональних соціально-економічних систем	8		4	2	2		4
11.	Економіка регіонів України: стан та перспективи розвитку	14		8	4	4	2	4
12.	Міжнародні економічні зв'язки України та її інтеграція в європейські та інші світові структури	12		6	2	4	2	4
13.	Фактори сталого розвитку продуктивних сил	6		4	2	2		4
	<i>Всього за модулем 1</i>	130	3,5	66	36	30	12	53
Модуль 2. Екологія								
14.	Наукові засади раціонального природокористування	8		4	2	2		2
15.	Екологічний моніторинг і система екологічної інформації	10		4	2	2		6
16.	Економічний механізм природокористування та охорони навколишнього середовища	12		6	4	2	2	4
17.	Економічна і соціальна ефективність природоохоронної діяльності	12		6	4	2	2	4
18.	Світовий досвід і міжнародне співробітництво у сфері охорони навколишнього природного середовища	10		4	2	2		6
	<i>Всього за модулем 2</i>	50	1,5	24	14	10	4	22
	Всього	180	5	90	50	40	16	74

**1.3. Тематичний план з дисципліни «Регіональна економіка»
для студентів заочної форми навчання**

№ п/п	Найменування тем	Всього годин	Кредит ECTS	Ауд. зан	в тому числі		Інд. роб.	Сам. роб.
					лекц.	практ.		
Модуль 1. Регіональна економіка								
	<u>ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1.</u> <i>Теоретичні аспекти регіональної економіки</i>	35	1	4	3	1		31
1.	Предмет, метод і завдання дисципліни.	8		1	1			7
2.	Закономірності, принципи і фактори розміщення продуктивних сил та формування економіки регіонів.	9		0,5	0,5			8,5
3.	Економічне районування та територіальна організація господарства.	9		1	0,5	0,5		8
4.	Регіон у системі територіального поділу праці.	9		1,5	1	0,5		7,5
	<u>ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2.</u> <i>Прикладні аспекти регіональної економіки</i>	53	1,5	6	4	2		47
5.	Сутність, мета і завдання регіональної економічної політики	8		0,5	0,5			7,5
6.	Механізм реалізації регіональної економічної політики	7		1	0,5	0,5		6
7.	Господарський комплекс України, його структура і трансформація в ринкових умовах	10		1,5	1	0,5		8,5
8.	Природний та трудовресурсний потенціал України	15		1,5	1	0,5		13,5
9.	Міжгалузеві господарські комплекси та регіональні особливості їх розвитку і розміщення	13		1,5	1	0,5		11,5
	<u>ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 3.</u> <i>Економіка України та її регіонів в системі світового господарства</i>	42	1	4	2	2		38
10.	Економіка України як єдність регіональних соціально-економічних систем	9		1	0,5	0,5		8
11.	Економіка регіонів України: стан та перспективи розвитку	13		1	0,5	0,5		12
12.	Міжнародні економічні зв'язки України та її інтеграція в європейські та інші світові структури	12		1	0,5	0,5		11
13.	Фактори сталого розвитку продуктивних сил	8		1	0,5	0,5		7
	<i>Всього за модулем 1</i>	130	3,5	14	9	5		116
Модуль 2. Екологія								
14.	Наукові засади раціонального природокористування	6		0,5	0,5			5,5
15.	Екологічний моніторинг і система екологічної інформації	10		0,5	0,5			9,5
16.	Економічний механізм природокористування та охорони навколишнього середовища	12		1,5	1	0,5		10,5
17.	Економічна і соціальна ефективність природоохоронної діяльності	12		1	0,5	0,5		11
18.	Світовий досвід і міжнародне співробітництво у сфері охорони навколишнього природного середовища	10		0,5	0,5			9,5
	<i>Всього за модулем 2</i>	50	1,5	4	3	1		46
	ВСЬОГО	180	5	18	12	6		162

1.4. ЗМІСТ МОДУЛЯ «РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА»

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ I. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Тема 1. ПРЕДМЕТ, МЕТОД І ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Сутність продуктивних сил (ПС). Предмет і об'єкт дослідження дисципліни. Зв'язок дисципліни з іншими науками. Актуальні проблеми і завдання курсу. Етапи наукових досліджень. Методологічні основи науки про розміщення продуктивних сил і регіональну економіку.

Основні теорії розміщення виробництва. Розміщення сільського господарства. Розміщення промислового виробництва. Розміщення сфери послуг і споживання. Теорія полюсів росту і центрів розвитку. Концепція кластерів.

📖 Література: [15, 20, 21, 83, 90]

Тема 2. ЗАКОНОМІРНОСТІ, ПРИНЦИПИ І ФАКТОРИ РОЗМІЩЕННЯ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ ТА ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНІВ

Сутність економічного закону і закономірності, їх об'єктивний характер. Закономірності розміщення продуктивних сил та формування регіонів. Принципи розміщення суспільного виробництва та формування економіки регіонів. Основні фактори розміщення продуктивних сил. Зовнішнє середовище і розміщення продуктивних сил.

📖 Література: [15, 83, 90]

Тема 3. ЕКОНОМІЧНЕ РАЙОНУВАННЯ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ГОСПОДАРСТВА

Сутність територіальної організації продуктивних сил. Форми територіальної організації продуктивних сил. Поняття про територіально-виробничий комплекс.

Соціально-економічна сутність регіону як системи. Сутність економічного району. Основні районоутворюючі фактори. Принципи і критерії виділення великих економічних районів.

📖 Література: [20, 21, 94]

Тема 4. РЕГІОН У СИСТЕМІ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ПОДІЛУ ПРАЦІ

Сутність територіального поділу праці. Види територіального поділу праці. Економічна спеціалізація регіону. Регіональна економічна діагностика. Діагностика територіальної структури регіону. Діагностика народонаселення та ринку праці регіону. Діагностика динамічних якостей регіону. Діагностика галузевої структури регіону.

📖 Література: [20, 21, 76]

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ II. ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Тема 5. СУТНІСТЬ, МЕТА І ЗАВДАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Сутність державної регіональної економічної політики, її мета та завдання. Об'єкти і суб'єкти державної регіональної політики. Основні принципи державної регіональної економічної політики України. Основні

завдання регіональної економічної політики. Функції управління центру і регіонів.

📖 Література: [93]

Тема 6. МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Інструменти регіональної економічної політики. Складові механізму реалізації державної регіональної економічної політики: законодавчо-нормативна база, бюджетно-фінансова система, прогнозування, програмування, міжрегіональне і прикордонне співробітництво.

📖 Література: [93]

Тема 7. ГОСПОДАРСЬКИЙ КОМПЛЕКС УКРАЇНИ, ЙОГО СТРУКТУРА І ТРАНСФОРМАЦІЯ В РИНКОВИХ УМОВАХ

Економіка країни як єдиний господарський комплекс. Сучасна галузева структура господарства та тенденції її розвитку. Промисловість як основна ланка господарського комплексу. Диспропорції промислового розвитку та шляхи їх подолання. Структурні трансформації господарського комплексу країни та її регіонів в умовах ринкової економіки та під впливом науково-технічного прогресу.

📖 Література: [84]

Тема 8. ПРИРОДНИЙ ТА РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ

Сутність ПРП, його структура та класифікація мінерально-сировинних ресурсів. Кількісна і якісна оцінка природних умов та ресурсів. Методологічні підходи до економічної оцінки природних ресурсів. Характеристика природно-ресурсного потенціалу України та її регіонів. Основні екологічні проблеми України. Шляхи ресурсозбереження, раціональне природокористування.

Відтворення населення. Динаміка народонаселення. Наслідки росту народонаселення. “Демографічний вибух”. Теорії і концепції народонаселення. Структура народонаселення. Основні фактори, що впливають на зміни народонаселення. Якість населення. Євгеніка та євгенічні рухи. Чисельність населення України та його структура. Соціально-демографічна політика.

Сутність трудових ресурсів. Ринок праці та механізм його формування. Моделі ринку праці.

📖 Література: [74, 77, 80, 83, 91]

Тема 9. МІЖГАЛУЗЕВІ ГОСПОДАРСЬКІ КОМПЛЕКСИ ТА РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ЇХ РОЗВИТКУ І РОЗМІЩЕННЯ

Значення міжгалузевих комплексів. Структура міжгалузевих комплексів. Передумови формування та розвитку міжгалузевих комплексів. Основні центри розміщення в Україні. Основні проблеми та перспективи розвитку.

📖 Література: [88, 82]

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ III. ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ ТА ЇЇ РЕГІОНІВ В СИСТЕМІ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Тема 10. ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ ЯК ЄДНІСТЬ РЕГІОНАЛЬНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Економічні форми організації продуктивних сил. Ієрархія економічних районів, їх основні типи. Наукові підходи до класифікації економічних районів України. Мережа економічних районів України.

📖 Література: [40, 41, 42, 60, 71]

Тема 11. ЕКОНОМІКА РЕГІОНІВ УКРАЇНИ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Характеристика продуктивних сил економічних районів. Природно-ресурсний потенціал економічних районів. Виробничий та науковий потенціал економічних районів. Соціально-економічна, демографічна та екологічна ситуація в економічних районах. Проблеми та перспективи розвитку економічних районів України.

📖 Література: [48, 72, 87]

Тема 12. МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ЗВ'ЯЗКИ УКРАЇНИ ТА ЇЇ ІНТЕГРАЦІЯ В ЄВРОПЕЙСЬКІ ТА ІНШІ СВІТОВІ СТРУКТУРИ

Сутність і значення міжнародних економічних зв'язків. Вплив міжнародного територіального поділу праці на формування зовнішньоекономічних зв'язків. Механізм зовнішньоекономічної діяльності України: сутність та принципи формування. Закони України “Про зовнішньоекономічну діяльність”, “Про вільні економічні зони”, “Про іноземні інвестиції”. Основні форми економічного співробітництва країн світу. Місце України в світовому територіальному розподілі праці. Територіальна і товарна структура експорту, імпорту та зовнішньоекономічний баланс України. Об'єктивні умов необхідності економічної співпраці України з країнами СНД та ЄС. Спільний економічний простір. Проблеми і перспективи розвитку економічних зв'язків з країнами світу.

📖 Література: [37, 49, 86]

Тема 13. ФАКТОРИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ

Передумови формування концепції сталого розвитку. Сутність концепції «сталого розвитку». Розробки Римського клубу. Конференції ООН в Женеві та Ріо-де-Жанейро. Комісія «Брутланд». Програма дня на XXI століття. Основні принципи сталого розвитку. Складові концепції сталого розвитку. Парадигма інноваційного розвитку.

📖 Література: [73]/

2. МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ПО ВИВЧЕННЮ ДИСЦИПЛІНИ

Загальні методичні поради

При вивченні курсу слід звернути увагу на теоретичні, методологічні та методичні питання, що мають відношення до дисципліни “Регіональна економіка”.

У навчально-методичному комплексі дисципліни наведені основна і додаткова література, якою слухачі зобов’язані користуватися. Крім того, рекомендується використовувати періодичні видання галузевого спрямування (до тем 7, 9). Обов’язковою умовою при роботі над темами 3, 4, 7-12 є залучення статистичного щорічника України, що дозволить розглядати показники розвитку окремих галузей господарства та обчислювати структурні зрушення в галузі, аналізувати сучасний стан розвитку економіки регіонів України, стан їх виробничого, науково-технічного та культурного потенціалів, визначати розміри збитків, які завдані природно-ресурсному потенціалу в результаті господарської діяльності людей.

Обов’язковою умовою при вивченні курсу є виконання розрахункових робіт з аналізу територіальної структури адміністративно-територіальних областей, економічних регіонів України, з аналізу динамічних якостей економічного регіону (чи адміністративної області), з аналізу галузевої структури господарського комплексу та аналізу демографічної структури і ринку праці (дані для розрахунку брати із Статистичного щорічника України).

Теми 5, 6 та 12 потребують ознайомлення із законодавчою базою України, в якій розкриваються дані питання.

Робота над темами 8, 9, 10, 11 потребує вивчення карти України. А тому, для кращого засвоєння матеріалу рекомендується нанести на контурну карту України найбільш важливу інформації, наприклад, корисних копалини України; розміщення по території України міжгалузевих комплексів; розташування основних промислових і транспортних центрів.

Робота над темами 11 та 13 потребує ознайомлення із основними екологічними проблемами регіонів України та проблемами, пов’язаними із господарською діяльністю людей.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ I. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Тема 1. ПРЕДМЕТ, МЕТОД І ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Методичні поради

Вивчення необхідно починати із з’ясування та усвідомлення об’єкту дослідження дисципліни і сутності як продуктивних сил в цілому, так і окремих їх структурних елементів.

При вивченні даної теми необхідно починати із розуміння студентами понять “продуктивні сили”, “продуктивність”. Необхідно акцентувати увагу на тому, що продуктивні сили розкривають і характеризують взаємодію між суспільством і природою на різних етапах розвитку людства і виражають

потенціал функціонуючої економіки. Далі розглянути структурні елементи продуктивних сил (суспільні, природні та всезагальні) та розкрити сутність цих елементів і їх відмінності.

Розглянути об'єкт та предмет дисципліни «Регіональна економіка», визначити її завдання.

Звернути увагу студентів на необхідність узгодження розвитку і розміщення продуктивних сил країни із концепцією сталого розвитку, яка має загальносвітове значення. Сформулювати поняття про сталий розвиток.

Необхідно звернути увагу слухачів на те, що питання оптимального розміщення та ефективного розвитку є не новими – їх намагалися вирішити ще з часів Аристотеля та Платона. Особливо інтенсивно вони стали розроблятися в часи становлення промислової бази, розвитку мануфактурного виробництва. В програмі курсу передбачається ознайомлення слухачів із основними положеннями теорії розміщення сільського господарства (І.Тюнена), теорії розміщення промислового виробництва (А.Вебера), теорії розміщення сфери послуг і споживання (В.Крісталлера), теорією полюсів росту і центрів розвитку та концепцією кластерів.

Контрольні питання

1. Розкрийте сутність поняття продуктивні сили. В чому полягає сутність продуктивності?
2. Які структурні елементи ПС?
3. Охарактеризуйте окремі елементи суспільних продуктивних сил.
4. Хто і чому є основною продуктивною силою суспільства.
5. Якими показниками визначається рівень людського потенціалу?
6. Що таке відтворювальний потенціал? На які частини він поділяється?
7. З чого складається організація праці?
8. Всебічно розкрийте поняття “поділ праці”. Які існують рівні та види поділу праці? Що таке “абсолютний і відносний поділ праці”?
9. Яким чином поділ праці впливає на розміщення продуктивних сил?
10. Охарактеризуйте окремі елементи природних продуктивних сил.
11. Поясніть особливості впливу на розміщення продуктивних сил водних, земельних, лісових та мінеральних ресурсів.
12. Охарактеризуйте окремі елементи всезагальних продуктивних сил.
13. В чому полягає предмет вивчення курсу регіональна економіка.
14. Назвіть та охарактеризуйте наукові методи дослідження. Наведіть приклади.
15. Які завдання курсу регіональна економіка?
16. Які існують зарубіжні теорії розміщення продуктивних сил? В чому полягає їх сутність?
17. Розкрийте основні положення теорії розміщення сільського господарства. Поясніть на прикладах.
18. Розкрийте основні положення теорії розміщення промислового виробництва. Поясніть на прикладах.

19. Розкрийте основні положення теорії розміщення сфери послуг та споживання. Як ця теорія застосовується на сучасному етапі розвитку?
20. Розкрийте основні положення теорії полюсів та центрів розвитку.
21. В чому полягає новизна теорії А. Льюша?
22. Розкрийте сутність концепції кластерів. Наведіть приклади успішного розвитку кластерів.

Тема 2. ЗАКОНОМІРНОСТІ, ПРИНЦИПИ І ФАКТОРИ РОЗМІЩЕННЯ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ ТА ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНІВ

Методичні поради

Явища та процеси суспільного життя розвиваються за певними законами та закономірностями. Необхідно дати визначення термінів «закон», «закономірність» та розглянути їх з точки зору економічної науки.

Формування основ ринкової економіки в Україні відбувається з урахуванням таких класичних загальноновизнаних *закономірностей таких як* 1) територіальний поділ суспільної праці; 2) відповідність розміщення виробництва характеру і рівню розвитку продуктивних сил; 3) територіальної концентрації виробництва і т.д. *Необхідно проаналізувати кожен із закономірностей на прикладах розвитку господарства та розміщення продуктивних сил.*

Далі розглядають терміни «принцип» та «принципи розміщення продуктивних сил» і «принципи розвитку регіонів», а також аналізують на прикладах характер дії принципів (таких як: принцип раціонального розміщення виробництва; принцип збалансованості і пропорційності; принцип вирівнювання рівнів економічного розвитку районів та областей; принцип забезпечення екологічної рівноваги; принцип врахування міжнародного територіального поділу праці та інших). *Необхідно розкрити сутність кожного принципу, звернувши особливу увагу на принцип забезпечення екологічної рівноваги та принцип врахування міжнародного територіального поділу праці.*

Завершують дану тему розглядом факторів розміщення. Необхідно дати визначення терміну «фактори розміщення та розвитку», навести їх групи. Розглянути вплив цих груп на розміщення окремих галузей та формування структури регіонів. *Слухачам пропонується продумати самостійно вплив різних факторів на розвиток окремих галузей господарства, наприклад, виробництво цукру-ніску та цукру рафінаду, олійно-жирового, м'ясо-молочного та інших виробництв (це може бути і завданням для самостійного опрацювання).*

Контрольні питання.

1. Поняття “економічний закон” і закономірності їх об’єктивний характер.
2. Основні загальні закономірності розміщення виробництва.
3. Найважливіші принципи розміщення виробництва.
4. Основні фактори, що впливають на розміщення виробництва.

5. Проаналізуйте як окремі фактори (сировинний, споживчий, енергетичний, водний, трудовий та інші) впливають на розміщення певних галузей господарства.
6. Розкрийте сутність впливу зовнішнього середовища на розміщення продуктивних сил.
7. Охарактеризуйте вплив окремих складових мікро- та макросередовища на розміщення та розвиток продуктивних сил .

Тема 3. ЕКОНОМІЧНЕ РАЙОНУВАННЯ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ГОСПОДАРСТВА

Методичні поради

Необхідно звернути увагу слухачів на такі терміни як “територіальна організація продуктивних сил” (ТОПС), “територіальна організація господарства”, “розміщення ПС”, «економічне районування», «економічний район». Акцентувати увагу на впливові науково-технічного прогресу (НТП) на територіальну організацію ПС.

Необхідно звернути увагу слухачів на те, що цим системам властиві дві основні ознаки: територіальність та комплексність. Розглянути підсистеми, що входять до складу даних систем (територія, ПРП, населення, господарство, виробнича і соціальна інфраструктура, управління) та проаналізувати вплив на їх розвиток просторово-часових змін.

Далі розглядають три види структур територіальній організації ПС: *Необхідно розкрити сутність кожної з них та елементи з яких вони складаються.*

Територіальна організація суспільства тісно пов’язана з адміністративно-територіальним поділом (АТП) країни, при цьому її просторовий каркас утворений адміністративно-територіальними одиницями. *Необхідно проаналізувати структуру АТО, її органи управління та їх взаємодію на різних ієрархічних рівнях, розглянути особливості АТП України та історичні передумови її формування в сучасних межах.*

Необхідно розглянути основні форми територіальної організації продуктивних сил. І розкрити сутність кожної форми та навести приклади їх існування в Україні. Особливу увагу слід звернути на ТВК економічного району і визначити спеціалізацію основних ТВК України.

Необхідно розрізняти поняття “комплексність” та “комплексний розвиток” економічного району, тому рекомендується дати визначення цих понять та вказати на відмінності між ними.

Контрольні питання

1. Розкрийте сутність територіальної організації ПС.
2. Які існують економічні форми організації ПС.
3. Що є формами територіальної організації ПС.
4. Дайте визначення таким поняття як: промисловий пункт, промисловий вузол, промисловий центр. Поясніть в чому полягає різниця між даними поняттями.

5. Розкрийте поняття територіально-виробничий комплекс.
6. Розкрийте поняття регіон. За якими ознаками класифікують регіони?
7. Як співвідносяться поняття “регіон” та “ТВК”?
8. На які групи поділяються галузі, залежно від їх ролі в ТПП ТВК?
9. В чому сутність комплексного розвитку регіону?

Контрольні питання

1. Економічне районування як науковий метод територіальної організації народного господарства.
2. Економічний район, його суть, основні ознаки та об’єктивний характер формування.
3. Визначте типи економічних районів.
4. Принципи економічного районування, їх суть
5. Сучасне районування України.
6. В чому полягає практичне значення економічного районування?

Тема 4. РЕГІОН У СИСТЕМІ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ПОДІЛУ ПРАЦІ

Методичні поради

Необхідно дати визначення термінів «територіальний поділ праці», «спеціалізація», «економічний регіон». Необхідно розглянути види територіального поділу праці та їх вплив на територіальну спеціалізацію. Розглянути види спеціалізації, з’ясувати їх сутність.

Необхідно розглянути основні поняття регіональної економічної діагностики та її інструменти і механізм. Опрацювати основні види регіональної економічної діагностики.

Для закріплення знань з методології регіонального економічного аналізу передбачається виконання студентами практичних робіт з діагностики територіальної структури та динамічних якостей регіону (при вивченні теми №12), з діагностики демографічної структури та ринку праці (при вивченні теми №8), з діагностики галузевої структури (при вивченні теми №9). Розрахункові завдання передбачені при проведенні практичних занять. Для розрахунків студенти повинні користуватися Статистичним щорічником України та завданнями до практичних занять, зазначеними в даних методичних порадах.

Контрольні питання

1. Розкрийте сутність термінів «територіальний поділ праці», «спеціалізація», «економічний регіон».
2. Розкрийте зміст основних видів спеціалізації.
3. Розкрийте механізм здійснення регіональної економічної діагностики.
4. Назвіть етапи діагностики територіальної структури регіону.
5. В чому сутність діагностики динамічних якостей регіону? Назвіть основні показники, які застосовують при данному аналізі.
6. Назвіть етапи діагностики демографічної структури та ринку праці.

7. Назвіть основні показники, які застосовують при аналізі галузевої структури регіону.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ II. ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Тема 5. СУТНІСТЬ МЕТА І ЗАВДАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Методичні поради

Необхідно дати визначення терміну «державна регіональна політика», визначити мету цієї політики, об'єкти і суб'єкти державної регіональної політики, акцентувати увагу на розділення функцій управління між центром і регіонами, перерахувати основні принципи державної регіональної економічної політики.

Слухачам пропонується ознайомитися із Законом України «Про концепцію державної регіональної політики».

Контрольні питання

1. Визначте сутність державної регіональної економічної політики.
2. У чому полягає головна мета і основні завдання регулювання економічної політики?
3. Назвіть принципи ДРЕП
4. Розкрийте зміст сучасної концепції РПС

Тема 6. МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Методичні поради

Необхідно розкрити механізм реалізації державної регіональної економічної політики та складові цього процесу (законодавчо-нормативна база, бюджетно-фінансова система, прогнозування, програмування, міжрегіональне і прикордонне співробітництво). Визначення і дотримання загальнодержавних пріоритетів та забезпечення органічної єдності завдань щодо соціально-економічного розвитку країни та розвитку ПС регіону; правове забезпечення економічної самостійності регіонів; дотримання вимог екологічної безпеки при реформуванні структури господарських комплексів і розміщенні нових підприємств; досягнення економічного і соціального ефекту за рахунок використання переваг територіального поділу праці, раціонального природокористування розвитку міжрегіональних зв'язків.

Слід акцентувати увагу слухачів на перспективах розвитку регіонів України, виходячи із комплексних прогнозів розвитку України та її регіонів на тривалий період (такі розробки ведуться в Раді по вивченню продуктивних сил України НАН України, в Інституті економічного прогнозування НАН України та ряді інших закладів). Необхідно розглянути прогнози розвитку кожного економічного регіону.

Контрольні питання

1. Які функції повинні надаватися державним органам влади, а які регіональним?
2. Розкрийте механізм реалізації регіональної економічної політики.
3. Назвіть інструменти регіональної економічної політики.
4. Розкрийте сутність прикордонного співробітництва.
5. Обґрунтуйте перспективи розвитку регіонів України із визначенням їх галузей спеціалізації.

Тема 7. ГОСПОДАРСЬКИЙ КОМПЛЕКС УКРАЇНИ, ЙОГО СТРУКТУРА І ТРАНСФОРМАЦІЯ В РИНКОВИХ УМОВАХ

Методичні поради

Пристаюючи до вивчення особливостей розвитку і розміщення продуктивних сил України, необхідно перш за все з'ясувати, що таке економіка як наукова категорія, що таке економіка країни як єдиний господарський комплекс, визначити його сучасну галузеву структуру та тенденції розвитку. При цьому виклад матеріалу повинен орієнтуватися і враховувати знання, яких слухачі набули при вивченні попередніх тем.

Необхідно звернути увагу слухачів, що матеріальною основою економіки є продуктивні сили. В межах країни економіка формується у господарський комплекс, до складу якого входять і об'єднуються в єдине ціле, транспортна система, система розселення, управління та зв'язку. З'ясувати, що розуміють під інтегральним показником оцінки економічного розвитку держави

Залежно від ролі в господарському комплексі виділяють виробничу і невиробничу сфери. Розглянути, що включає кожен з цих комплексів.

Важливим моментом при вивченні даної теми є акцентування уваги на *економічних формах організації продуктивних сил* (господарська спеціалізація, кооперування, концентрація і комбінування виробництв). *Необхідно розкрити їх сутність та навести показники, за допомогою яких характеризують дані явища.*

Разом із слухачами необхідно обговорити питання “диспропорції промислового розвитку та шляхи їх подолання”, чим викликані ці диспропорції (при цьому треба виходити з того, коли і з урахуванням чийх інтересів формувалася структура господарського комплексу України).

Після цього необхідно перейти до поняття “структурні трансформації” (розкрити сутність даного явища, проаналізувати якими шляхами можуть відбуватися дані процеси, розглянути їх прояв на прикладі різних країн світу, наприклад, США в 30-ті роки ХХ ст., Німеччина та Японія після Другої Світової війни). Проаналізувати вплив НТП передумову структурних трансформацій господарського комплексу.

Завершуючи вивчення теми “Господарський комплекс”, необхідно акцентувати увагу слухачів на проблемі національної (і в першу чергу економічної) безпеки країни, вказати на фактори, що впливають на стан безпеки та проаналізувати критичні рівні індикаторів безпеки (наприклад, не більше 30% імпорту сировини від однієї країни-імпортера).

Контрольні питання

1. Дайте визначення народногосподарський комплекс України.
2. Що входить в структуру народного господарства України?
3. Дайте визначення промисловості.
4. Назвіть основні економічні форми організації промисловості. В чому полягає їх сутність?
5. Які основні напрями дальшого розвитку народного господарства України?

Тема 8. ПРИРОДНИЙ ТА ТРУДОРЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ

Методичні поради

Якісне вивчення даної теми дасть можливість студентам закріпити знання про ресурси України, що в подальшому полегшить їм процес підготовки та розуміння таких тем як “Міжгалузеві комплекси”, “Економіка регіонів України”, «Міжнародні економічні зв’язки України». Тому для якіснішого засвоєння матеріалу студентам пропонується самостійно нанести на контурну карту мінерально-сировинні ресурси України, за цією темою викладач проводить фронтальне опитування.

Природно-ресурсний потенціал України. Необхідно дати визначення природно-ресурсного потенціалу, ресурсомісткості, ресурсовіддачі, земельного фонду, лісового фонду, водного фонду, рекреаційних ресурсів. Вказати на нерівномірність розподілу (особливо мінеральних ресурсів, що пов’язано з особливостями геологічної оболонки Землі) по території та концентрація їх на невеликій кількості родовищ.

Необхідно розглянути основні мінерально-сировинні ресурси України: з’ясувати їх місцезнаходження, умови добування, обсяги запасів, значення для господарського комплексу країни. *Для закріплення даних знань студентам пропонується нанести корисні копалини України на контурну карту.*

Необхідно розглянути кількісні параметри забезпечення населення України водними ресурсами, в т.ч. кількість річок, озер, водосховищ, морів. Проаналізувати основні проблеми пов’язані із використанням та забрудненням води в Україні.

В світі вже тривалий час щодо проблем лісовідновлення зберігається ситуація, коли щорічні обсяги нарощування деревини (13,3 млрд. м³) рівні щорічним обсягам лісозаготівлі. *Слухачам пропонується обміркувати і обговорити можливі наслідки такої ситуації.*

Проаналізувати основні проблеми щодо ефективного використання ресурсів України. *Розглянути із студентами процес ресурсозбереженн.,* Необхідно визначити основні стратегічні напрями ресурсозбереження.

Трудоресурсний потенціал України. Необхідно дати визначення термінів «народонаселення», «відтворення населення», «динаміка народонаселення», «якість населення», «трудові ресурси», «економічно активне населення», «працездатне населення», «економічно неактивне населення». Проаналізувати показники, що характеризують народонаселення.

Визначити типи відтворення (просте, розширене, звужене) і показники, якими вони визначаються. *Слухачам пропонується проаналізувати взаємозалежності між чисельністю населення, обсягами споживання та виробництвом товарів широкого вжитку.*

Для аналізу динаміки народонаселення та їх ув'язки із явищем «демографічного вибуху» необхідно розглянути мільярдні рубежі планети. *Проаналізувати причини демографічного вибуху (пов'язавши їх зі зміною виробничих відносин, розвитком НТП, зміною традиційних поглядів на сім'ю як основу суспільства).* Продовжити розгляд потрібно аналізом теорій і концепцій народонаселення (в першу чергу, Т.Мальтуса, Д.Рікардо, теорія «золотого мільярду», «євгеніку»). Слухачам пропонується самостійно продумати фактори, які впливають на народжуваність, смертність тривалість життя, еміграцію та імміграцію (і пояснити вплив цих факторів).

Необхідно звернути увагу слухачів на те, що такий характер динаміки населення обумовлює складність вирішення ряду демографічних, економічних і політичних проблем в Україні. Необхідно проаналізувати особливості розміщення населення України по території, визначити основні тенденції та проблеми народонаселення України.

Для закріплення вивченого матеріалу по даній темі, слухачам пропонується самостійно (поваріантно) вирішити задачі практичної роботи №4 на визначення природного руху (типу відтворення) та розрахунок прогнозу чисельності населення і на практичному занятті обговорити і співставити отримані результати.

Необхідно проаналізувати специфіку основних моделей ринку праці (японської, американської, шведської, моделі гнучкого ринку та командно-адміністративної).

Контрольні питання

1. Природно-ресурсний потенціал, його суть та структура.
2. Види природних ресурсів та їх структура за використанням.
3. Необхідність і проблеми раціонального використання природних ресурсів.
4. Мінеральні ресурси, їх структура, балансові, промислові і загально-геологічні запаси.
5. Водні, земельні й лісові ресурси, їх народногосподарське значення та проблеми раціонального використання.
6. Природно-ресурсний потенціал України, його структура й особливості розміщення.
7. Економічна оцінка основних видів природних ресурсів України.
8. Вплив природно-ресурсного потенціалу на спеціалізацію та територіальну організацію господарських комплексів регіонів України.
9. Визначте роль народонаселення в розвитку та розміщенні виробництва.
10. Визначте особливості сучасного відтворення населення України та динаміки його чисельності.

11. Прокоментуйте мільярдні рубежі планети пов'язуючи їх із наслідками росту народонаселення.
12. Чому стверджують, що при збереженні темпів природного руху населення в Україні до середини 50-х років XIX ст. за песимістичним прогнозом залишиться 16 млн. чол.? Чим викликані такі прогнози? Чи настільки різко зменшиться кількість населення країни?
13. Обґрунтуйте сучасні демографічні проблеми України. Поясніть чим вони викликані.
14. Розкрийте поняття якість населення та євгеніка.
15. В чому полягає сутність соціально-демографічної політики? Яка політика проводиться в Україні? А в Китаї чи Індії?
16. Розкрийте сутність трудових ресурсів та економічно активного населення.
17. Розкрийте сутність фаз відтворення трудових ресурсів.
18. Яка існує нині трудоресурсна ситуація та її регіональні особливості в Україні?
19. Розкрийте сутність поняття “безробіття”, його види. Природний рівень безробіття.
20. Чи може бути ситуація, що природний рівень безробіття буде рівний нулю? Відповідь поясніть.
21. Дайте визначення поняття “ринок праці”. Розкрийте механізм його формування та основні об'єкти і суб'єкти ринку праці.
22. Які основні інфраструктурні елементи ринку праці?
23. Охарактеризуйте основні моделі ринку праці (японську, американську, шведську).

Тема 9. МІЖГАЛУЗЕВІ ГОСПОДАРСЬКІ КОМПЛЕКСИ ТА РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ЇХ РОЗВИТКУ І РОЗМІЩЕННЯ

Методичні поради

При вивченні міжгалузевих комплексів та їх ролі в економіці країни необхідно акцентувати увагу необхідно на таких питаннях як: 1) значення даного комплексу для населення та господарства країни, 2) структура комплексу, 3) фактори, що впливають на розміщення галузей комплексу, 4) сировинна база комплексу, 5) особливості розміщення даного комплексу по території України, 7) проблеми і перспективи розвитку даного комплексу в Україні. При розгляді цієї теми необхідно розглядати наступні міжгалузеві комплекси:

- ⇒ Паливно-енергетичний комплекс
- ⇒ Металургійний комплекс
- ⇒ Машинобудівний комплекс
- ⇒ Хімічний комплекс
- ⇒ Лісопромисловий комплекс
- ⇒ Агропромисловий комплекс

- ⇒ Будівельний комплекс
- ⇒ Соціальний комплекс
- ⇒ Транспортний комплекс і зв'язок

Крім перелічених вище питань, вивчаючи ПЕК, необхідно звернути увагу на вплив окремих його галузей на територіальну організацію народного господарства; детально зупинитися на понятті „паливно-енергетичний баланс” та розглянути його структуру; проаналізувати джерела надходження в Україну енергоносіїв.

Вивчаючи дану тему, необхідно на основі даних Статистичного щорічника визначити стан розвитку кожного комплексу, а також вплив їх діяльності на екологічну складову. Так, наприклад, за даними статистичного щорічника чи роздаткового матеріалу проаналізувати обсяги нагромадження золи і золошлакових відходів, використання вторинних енергетичних ресурсів на підприємствах і т.п.

Необхідно на основі даних Статистичного щорічника чи роздаткового матеріалу проаналізувати зміни в енергобалансі виробництва

Значення металургійного комплексу для населення та економіки країни слухачам пропонується обміркувати самостійно (з наведенням прикладів).

В Україні склалися виключно сприятливі природні передумови для розвитку чорної металургії (обміркувати той факт, що Японія, не маючи власних запасів залізної руди, являється одним із світових металургійних лідерів).

Контрольні питання

1. Паливно-енергетичний комплекс, його суть, значення і галузева структура.
2. Структура паливного балансу України та шляхи її поліпшення (оптимізації).
3. Сучасний стан розвитку й особливості розміщення вугільної промисловості
4. Сучасний стан розвитку та особливості розміщення нафтової промисловості
5. Сучасний стан розвитку й особливості розміщення газової промисловості
6. Електроенергетика України, її місце в господарському комплексі, особливості розвитку та принципи розміщення. Структура енергетичного балансу України.
7. Сучасний стан розвитку й особливості розміщення теплової електроенергетики
8. Сучасний стан розвитку та особливості розміщення гідроенергетики України.
9. Сучасний стан розвитку й особливості розміщення атомної електроенергетики
10. Проблеми та перспективи розвитку ПЕК України.

11. Металургійний комплекс, його галузева структура і місце в господарському комплексі.
12. Передумови розвитку та принципи розміщення чорної і кольорової металурги в Україні.
13. Особливості сучасного розвитку та розміщення чорної металургії України.
14. Особливості сучасного розвитку й розміщення кольорової металургії України.
15. Основні проблеми та перспективи розвитку металургійного комплексу України.
16. Машинобудівний комплекс, його галузева структура і місце в господарському комплексі України.
17. Принципи розміщення та форми територіальної організації машинобудування
18. Проаналізуйте фактори розміщення чотирьох основних груп машинобудування (важкого, середнього, загального та високотехнічного)
19. Спеціалізація і кооперування в машинобудуванні України.
20. Галузева структура машинобудування України
21. Особливості розміщення основних галузей машинобудування в Україні. Назвіть основні центри розвитку важкого, середнього та загального машинобудування.
22. Основні проблеми й перспективи розвитку і розміщення галузей машинобудування України.
23. Хімічна промисловість України: значення, галузева структура, передумови розвитку і принципи розміщення основних галузей.
24. Особливості розвитку і розміщення галузей основної хімії в Україні (виробництво мінеральних добрив, сірчаної кислоти, соди).
25. Особливості розвитку і розміщення галузей хімії органічного синтезу в Україні.
26. Основні проблеми і перспективи розвитку хімічної промисловості України.
27. Лісова промисловість України: значення, передумови розвитку, галузева структура і принципи розміщення основних галузей.
28. Сучасний стан розвитку й особливості розміщення лісозаготівельної та лісопильної промисловості України.
29. Сучасний стан розвитку й особливості розміщення деревообробної промисловості України.
30. Сучасний стан розвитку та особливості розміщення целюлозно-паперової і лісохімічної промисловості України.
31. Проблеми і перспективи розвитку лісової промисловості України.
32. АПК, його суть, значення та галузева структура.
33. Основні форми територіальної організації АПК України, їх суть.
34. Земельний фонд України, його структура і проблеми раціонального використання в умовах дії нового Земельного кодексу.

35. Сільське господарство України: сучасний стан розвитку, спеціалізація й концентрація виробництва.
36. Особливості розвитку і розміщення основних галузей сільського господарства України: а) галузей землеробства; б) галузей тваринництва.
37. Основні проблеми і перспективи розвитку АПК України.
38. Будівельний комплекс України: значення, галузева структура, передумови розвитку й особливості розміщення.
39. Цементна промисловість України: сучасний стан, особливості розміщення і перспективи розвитку.
40. Склопромисловість України: сучасний стан, особливості розміщення та перспективи розвитку.
41. В чому полягає роль розвитку суспільного виробництва.
42. Дайте аналіз сучасному стану соціальної сфери України.
43. Охарактеризуйте сучасний стан та особливості розміщення виробництва товарів народного споживання в Україні.
44. В чому полягають основні проблеми розвитку соціального комплексу України?
45. Визначте перспективи розвитку соціального комплексу України.
46. Визначте роль транспорту в розвитку і розміщення виробництва.
47. Що є формами територіальної організації транспорту.
48. Дайте характеристику окремих видів транспорту.
49. Розкрийте проблеми і перспективи розвитку транспортної системи України.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ III. ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ ТА ЇЇ РЕГІОНІВ В СИСТЕМІ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Тема 10. ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ ЯК ЄДНІСТЬ РЕГІОНАЛЬНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Методичні поради

Вивчаючи дану тему необхідно розглянути таке поняття як «територіальні соціально-економічні системи» та їх види. Дати визначення термінів: «економічний район», «соціально-економічний район», «вільні економічні зони», «прикордонні території», «приморські території», «спеціальні економічні зони», «зони пріоритетного розвитку», «технополіси», «технопарки».

Розглянути особливості формування в Україні цих систем. Звернути увагу на їх роль у світовому господарстві. А також обговорити особливості і проблеми функціонування цих систем на вітчизняному економічному просторі.

Звернути увагу слухачів на проблеми економічного районування в Україні. Розкрити основні школи (напрями) економічного районування, які існують на сьогодні в Україні.

Контрольні питання

1. Дайте визначення наступних термінів: «вільні економічні зони», «спеціальні економічні зони», «території пріоритетного розвитку», «зони вільної торгівлі». Поясніть відмінності між ними.
2. Дайте визначення терміну «прикордонні території». Чи формуються вони в Україні? На яких засадах? Які це регіони?
3. Що розуміють під термінами «технополіси», «технопарки».
4. Назвіть відомі Вам підходи до економічного районування України.
5. Які принципи кладуть в основу економічного районування?

Тема 11. ЕКОНОМІКА РЕГІОНІВ УКРАЇНИ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Методичні поради

Аналіз та характеристику продуктивних сил економіки регіонів України слухачам рекомендується проводити за наступною схемою:

- Сучасний стан, рівень розвитку і територіальна організація ПС в регіоні.
- Місце і спеціалізація економічних регіонів в системі територіального розподілу праці.
- Розміщення продуктивних сил економічних регіонів.
- Діагностика територіальної структури та динамічних якостей регіонів України (виконувати самостійно за Статистичним щорічником України)
- Проблеми і перспективи розвитку економічних регіонів.

При цьому рекомендується розглянути наступні економічні райони:

1. Донецького (Донецька, Луганська області).
2. Придніпровського (Дніпропетровська, Запорізька, Кіровоградська області).
3. Східного (Харківська, Полтавська, Сумська області).
4. Центрального (Київська, Черкаська області та м. Київ).
5. Поліського (Волинська, Рівненська, Житомирська, Чернігівська області).
6. Подільського (Вінницька, Хмельницька, Тернопільська області).
7. Карпатського (Закарпатська, Львівська, Івано-Франківська, Чернівецька області).
8. Причорноморського (Одеська, Миколаївська, Херсонська області, АР Крим, м. Севастополь).

Процес роботи можна організувати так, щоб кожен студент готував і захищав діагностику одного (визначеного для даного студента) економічного регіону.

В ході вивчення даної теми слухачі повинні самостійно виконати задачі до курсу та по варіантно типові задачі до практичної роботи №6 (ця робота виконується в зошиті і здається викладачеві, який веде практичні заняття на перевірку).

На практичному занятті студенти з метою закріплення знань про економіку регіонів України, повинні обговорити отримані ними в процесі розв'язку типових задач, результати.

Контрольні питання

1. Охарактеризуйте сучасний стан, рівень розвитку ПС в окремих економічних регіонах України.
2. Проаналізуйте спеціалізацію економічних регіонів України в системі територіального розподілу праці.
3. Порівняйте запаси корисних копалин та спеціалізацію галузей Донецького та Подільського, Дніпровського та Карпатського, Східного та Причорноморського регіонів.
4. Зробіть розрахунки по діагностиці територіальної структури та динамічних якостей однієї адміністративно-територіальної області України. Порівняйте отримані дані із середніми по країні показниками.
Для розрахунків використовуйте дані Статистичного щорічника України.
5. Охарактеризуйте проблеми та перспективи розвитку економічних регіонів України.

Тема 12. МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ЗВ'ЯЗКИ УКРАЇНИ ТА ЇЇ ІНТЕГРАЦІЯ В ЄВРОПЕЙСЬКІ ТА ІНШІ СВІТОВІ СТРУКТУРИ

Методичні поради

Рекомендується почати вивчення теми із з'ясування того, як студенти розуміють сутність зовнішньоекономічних зв'язків та міжнародного територіального поділу праці, виходячи вже із набутих ними знань.

Дати визначення поняття “міжнародний поділ праці”. Необхідно проаналізувати вплив міжнародного територіального поділу праці на формування зовнішньоекономічних зв'язків. Необхідно дати визначення поняття “міжнародні економічні зв'язки” та вказати на характер впливу зовнішньоекономічних відносин на обсяги національного доходу, розвиток НТП, рівень життя населення, загальну атмосферу довіри між країнами, на зміцнення їх партнерських відносин, взаєморозуміння та добросусідства між ними. Розглянути основні форми міжнародних економічних зв'язків.

Необхідно розкрити механізм та принципи формування зовнішньоекономічної діяльності України.

Рекомендується розглянути і обговорити основні положення Законів України “Про зовнішньоекономічну діяльність”, “Про вільні економічні зони”, “Про іноземні інвестиції”.

Рекомендується за даними Статистичного щорічника проаналізувати сучасний стан експортно-імпортних операцій в Україні, визначитися з переліком країн з якими Україна здійснює зовнішньоекономічну діяльність. Проаналізувати територіальну і товарну структури експорту, імпорту та зовнішньоекономічний баланс України; об'єктивні умови необхідності економічної співпраці України з країнами СНД; переваги і недоліки створення спільного економічного простору.

Рекомендується проаналізувати зовнішні та внутрішні фактори, що впливають на ефективність міжнародних економічних зв'язків.

Необхідно обговорити із слухачами можливі перспективи розвитку економічних зв'язків України з країнами пострадянського простору та світу.

Контрольні питання

1. Який вплив мають зовнішньоекономічні зв'язки в становленні національної економіки України?
2. Розкрийте поняття “міжнародний територіальний поділ праці” та проаналізуйте його вплив на формування економічних зв'язків.
3. Які основні форми економічного співробітництва?
4. Охарактеризуйте сучасний стан зовнішньоекономічних зв'язків України, в т.ч. із країнами СНД.
5. За статистичним довідником (“Статистичний щорічник України”) проаналізуйте товарну та територіальну структуру експорту та імпорту України. Визначте особливості зовнішньоекономічної діяльності України та її місце в міжнародному територіальному поділі праці на сучасному етапі розвитку продуктивних сил.
6. Визначте основні проблеми і перспективи розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України.

Тема 13. ФАКТОРИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ

Методичні поради

Необхідно розглянути передумови формування концепції сталого розвитку, які сформувалися в середині ХХ століття. Звернути увагу слухачів на концепції «нульового розвитку», «ентропії», на розробки Римського клубу та основні висновки конференцій ООН в Женеві та Ріо-де-Жанейро (1992р.).

Дати визначення «талий розвиток», за трактуванням комісії «Брутланд».

Розкрити основні положення «Програми дня на ХХІ століття»; основні 5 принципів сталого розвитку.

Звернути увагу слухачів на перехід деяких країн від концепції «сталого розвитку» до «концепції інноваційного розвитку». Розкрити сутність цієї концепції

Контрольні питання

1. Чим зумовлено появу концепції сталого розвитку? В який історичний період це відбувалося?
2. Що означає термін «сталий розвиток», за трактуванням комісії «Брутланд»?
3. Розкрийте основні положення «Програми дня на ХХІ століття»
4. Охарактеризуйте 5 принципів сталого розвитку.
5. В чому сутність концепції інноваційного розвитку?
6. Які країни стали на шлях інноваційного розвитку?
7. Що означає термін «науковий кластер»?
8. З чим пов'язано термін «Силіконова долина»? Де вона розташована?

3. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ – 10 год. (1 год.)

Тема 1. ПРЕДМЕТ, МЕТОД І ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ — 2 год.

Теоретична частина

1. Сутність продуктивних сил (ПС).
2. Предмет і об'єкт дослідження дисципліни. Зв'язок дисципліни з іншими науками.
3. Актуальні проблеми і завдання курсу.
4. Етапи наукових досліджень.
5. Методологічні основи науки про розміщення ПС і регіональну економіку.
6. Теорії розміщення продуктивних сил.

Практична частина

1. Студенти денної форми навчання готують реферативні роботи на тему: «Теорії розміщення продуктивних сил та формування економіки регіонів». Для цього кожному студенту в групі видається прізвище науковця-регіоналіста, про дослідження якого необхідно підготувати реферат.
1. Студентам пропонується вирішити задачі на визначення ефективності розміщення виробництва та визначення ефективного радіусу доведення товарів (Задача-ситуація №1 з контрольної роботи)

 Література: [1; 8; 13; 15].

Тема 2. ЗАКОНОМІРНОСТІ, ПРИНЦИПИ І ФАКТОРИ РОЗМІЩЕННЯ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ ТА ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНІВ — 2 год.

1. Сутність економічного закону і закономірності, їх об'єктивний характер. Закономірності розміщення ПС. Поняття про територіальний поділ праці.
2. Принципи розміщення суспільного виробництва та формування економіки регіонів.
3. Основні фактори розміщення продуктивних сил.
4. Зовнішнє середовище і розміщення продуктивних сил.

 Література: [1; 8; 13; 15].

Тема 3. ЕКОНОМІЧНЕ РАЙОНУВАННЯ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ГОСПОДАРСТВА — 2 год. (0,5 год.)

1. Сутність економічного району.
2. Основні районоутворюючі фактори.
3. Принципи і критерії виділення великих економічних районів.
4. Ієрархія економічних районів, їх основні типи.

📖 Література: [13; 15; 16; 35; 38].

Тема 4. РЕГІОН У СИСТЕМІ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ПОДІЛУ ПРАЦІ — 2 год.
(0,5 год.)

1. Сутність територіального поділу праці.
2. Види територіального поділу праці.
3. Економічна спеціалізація регіону.
4. Регіональна економічна діагностика.
5. Діагностика територіальної структури регіону.
6. Діагностика народонаселення та ринку праці регіону.
7. Діагностика динамічних якостей регіону.
8. Діагностика галузевої структури регіону.

📖 Література: [84].

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2.

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ – 12 год. (2 год.)

Тема 5. СУТНІСТЬ, МЕТА І ЗАВДАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ — 1 год.

1. Сутність державної регіональної економічної політики, її мета та завдання.
2. Об'єкти і суб'єкти державної регіональної політики.
3. Основні принципи державної регіональної економічної політики України.
4. Основні завдання регіональної економічної політики.
5. Функції управління центру і регіонів.

📖 Література: [35].

Тема 6. МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ — 1 год. (0,5 год.)

1. Інструменти регіональної економічної політики.
2. Складові механізму реалізації державної регіональної економічної політики:
 - законодавчо-нормативна база;
 - бюджетно-фінансова система;
 - прогнозування;
 - програмування;
 - міжрегіональне і прикордонне співробітництво.

📖 Література: [35].

Тема 7. ГОСПОДАРСЬКИЙ КОМПЛЕКС УКРАЇНИ, ЙОГО СТРУКТУРА І ТРАНСФОРМАЦІЯ В РИНКОВИХ УМОВАХ — 2 год. (0,5 год.)

1. Економіка країни як єдиний господарський комплекс.
2. Економічні форми організації продуктивних сил.
3. Сучасна галузева структура господарства та тенденції її розвитку.
4. Промисловість як основна ланка господарського комплексу.
5. Диспропорції промислового розвитку та шляхи їх подолання.

6. Структурні трансформації господарського комплексу країни та її регіонів в умовах ринкової економіки та під впливом науково-технічного прогресу.

📖 Література: [10; 11; 13; 15; 16; 35].

Тема 8. ПРИРОДНИЙ ТА РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ — 4 год.
(0,5 год.)

Природно-ресурсний потенціал України – 2 год. (0,25 год.)

1. Сутність ПРП, його структура та класифікація мінерально-сировинних ресурсів.
2. Кількісна і якісна оцінка природних умов та ресурсів.
3. Методологічні підходи до економічної оцінки природних ресурсів.
4. Характеристика природно-ресурсного потенціалу України та її регіонів.
5. Основні екологічні проблеми України.
6. Шляхи ресурсозбереження, раціональне природокористування.

Трудоресурсний потенціал України – 2 год. (0,25 год.)

1. Відтворення населення.
2. Динаміка народонаселення. Наслідки росту народонаселення. “Демографічний вибух”.
3. Теорії і концепції народонаселення.
4. Структура народонаселення.
5. Основні фактори, що впливають на зміни народонаселення.
6. Якість населення.
7. Євгеніка та євгенічні рухи.
8. Чисельність населення України та його структура.
9. Соціально-демографічна політика.
10. Сутність трудових ресурсів.
11. Ринок праці та механізм його формування.
12. Моделі ринку праці.

📖 Література: [1; 8; 13; 15].

Тема 9. МІЖГАЛУЗЕВІ ГОСПОДАРСЬКІ КОМПЛЕКСИ ТА РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ЇХ РОЗВИТКУ І РОЗМІЩЕННЯ — 4 год. (0,5 год.)

Паливно-енергетичний комплекс

1. Значення паливно-енергетичного комплексу. Структура комплексу.
2. Розміщення галузей промислового комплексу: вугільної, нафтової, газової, електроенергетики. Вплив галузей комплексу на територіальну організацію народного господарства. Паливний баланс, його структура.
3. Джерела надходження в Україну енергоносіїв.
4. Проблеми і перспективи розвитку вугільної, нафтової, газової промисловості та електроенергетики.

📖 Література: [10; 11; 13; 15; 16; 35].

Металургійний комплекс.

1. Значення металургійного комплексу. Структура комплексу.
2. Сировинна база металургійного комплексу.
3. Розміщення підприємств чорної і кольорової металургії в Україні. Вплив науково-технічного прогресу на розміщення підприємств комплексу.

4. Основні проблеми і перспективи розвитку чорної і кольорової металургії.

📖 Література: [10; 11; 13; 15; 16; 35].

Машинобудівний комплекс.

1. Значення машинобудівного комплексу(МБК). Структура комплексу.
2. Фактори та особливості розміщення основних складових МБК (важкого, середнього, загального та високотехнічного машинобудування).
3. Техніко-економічні показники машинобудівного виробництва.
4. Військово-промисловий комплекс і його місце в машинобудівному комплексі.
5. Основні проблеми і перспективи розвитку галузей комплексу.

📖 Література: [10; 11; 13; 15; 16; 35].

Хімічний комплекс.

1. Значення хімічного комплексу. Структура та сировинна база комплексу.
2. Розміщення підприємств галузей комплексу в Україні.
3. Проблеми і перспективи розвитку галузей хімічного комплексу.

📖 Література: [10; 11; 13; 15; 16; 35].

Агропромисловий комплекс.

1. Значення агропромислового комплексу. Структура комплексу. Особливості розміщення підприємств комплексу в Україні.
2. Сільськогосподарські зони комплексу: полісся, лісостеп, степ, передгірні і гірські райони Карпат, передгір'я і гірські райони Криму, їх спеціалізація.
3. Розміщення основних сільськогосподарських культур, видів тваринництва.
4. Харчова промисловість: її значення і структура.
5. Основні проблеми і перспективи розвитку галузей агропромислового комплексу. Рівень забезпеченості України продукцією сільськогосподарського виробництва.

📖 Література: [10; 11; 13; 15; 16; 35].

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 3.

ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ ТА ЇЇ РЕГІОНІВ В СИСТЕМІ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА
– 12 год. (2 год.)

Тема 10. ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ ЯК ЄДНІСТЬ РЕГІОНАЛЬНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ — 2 год. (0,5 год.)

1. Економічні форми організації продуктивних сил.
2. Ієрархія економічних районів, їх основні типи.
3. Наукові підходи до класифікації економічних районів України.
4. Мережа економічних районів України.

📖 Література: [87].

Тема 11. ЕКОНОМІКА РЕГІОНІВ УКРАЇНИ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ — 4 год. (0,5 год.)

Характеристика продуктивних сил економічних районів:

1. Донецький (Донецька, Луганська області).
2. Придніпровський (Дніпропетровська, Запорізька, Кіровоградська області).
3. Східний (Харківська, Полтавська, Сумська області).
4. Центральний (Київська, Черкаська області та м. Київ).
5. Поліський (Волинська, Рівненська, Житомирська, Чернігівська області).
6. Подільський (Вінницька, Хмельницька, Тернопільська області).
7. Карпатський (Закарпатська, Львівська, Івано-Франківська, Чернівецька області).
8. Причорноморський (Одеська, Миколаївська, Херсонська області, АР Крим, м. Севастополь).

Аналіз та характеристику продуктивних сил економіки регіонів України рекомендується проводити за наступною схемою:

1. Сучасний стан, рівень розвитку і територіальна організація ПС в регіоні.
2. Місце і спеціалізація економічних регіонів в системі територіального поділу праці.
3. Розміщення продуктивних сил економічних регіонів.
4. Діагностика територіальної структури та динамічних якостей економічних регіонів України та окремих її областей.
5. Проблеми і перспективи розвитку економічних регіонів.

📖 Література: [1; 8; 13; 15].

Тема 12. МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ЗВ'ЯЗКИ УКРАЇНИ ТА ЇЇ ІНТЕГРАЦІЯ В ЄВРОПЕЙСЬКІ ТА ІНШІ СВІТОВІ СТРУКТУРИ — 4 год.
(0,5 год.)

1. Сутність і значення міжнародних економічних зв'язків.
2. Вплив міжнародного територіального поділу праці на формування зовнішньоекономічних зв'язків.
3. Механізм зовнішньоекономічної діяльності України: сутність та принципи формування.
4. Закони України “Про зовнішньоекономічну діяльність”, “Про вільні економічні зони”, “Про іноземні інвестиції”.
5. Основні форми економічного співробітництва країн світу.
6. Місце України в світовому територіальному розподілі праці.
7. Територіальна і товарна структура експорту, імпорту та зовнішньоекономічний баланс України.
8. Об'єктивні умов необхідності економічної співпраці.
9. України з країнами СНД та ЄС.
10. Спільний економічний простір.
11. Проблеми і перспективи розвитку економічних зв'язків з країнами світу.

📖 Література: [90].

Тема 13. ФАКТОРИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ — 2 год.
(0,5 год.)

1. Передумови формування концепції сталого розвитку.
 2. Сутність концепції «сталого розвитку».
 3. Розробки Римського клубу. Конференції ООН в Женеві та Ріо-де-Жанейро.
 4. Програма дня на XXI століття.
 5. Основні принципи сталого розвитку.
 6. Складові концепції сталого розвитку.
 7. Парадигма інноваційного розвитку.
- 📖 Література: [54].

**4. КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ПО
ВИВЧЕННЮ ДИСЦИПЛІНИ**

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ – 14 год. (31 год.)

Тема 1. ПРЕДМЕТ, МЕТОД І ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ — 3 год. (7 год.)

1. Сутність продуктивних сил (ПС).
 2. Предмет і об'єкт дослідження дисципліни. Зв'язок дисципліни з іншими науками.
 3. Актуальні проблеми і завдання курсу.
 4. Етапи наукових досліджень.
 5. Методологічні основи науки про розміщення ПС і регіональну економіку.
 6. Елементи теорії розміщення виробництва.
 7. Розміщення сільського господарства.
 8. Розміщення промислового виробництва.
 9. Розміщення сфери послуг і споживання.
 10. Теорія полюсів росту і центрів розвитку.
 11. Концепція кластерів.
- 📖 Література: [1; 8; 13; 15].

**Тема 2. ЗАКОНОМІРНОСТІ, ПРИНЦИПИ І ФАКТОРИ РОЗМІЩЕННЯ
ПРОДУКТИВНИХ СИЛ ТА ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНІВ** — 4
год. (8,5 год.)

1. Сутність економічного закону і закономірності, їх об'єктивний характер. Закономірності розміщення ПС. Поняття про територіальний поділ праці.
 2. Принципи розміщення суспільного виробництва та формування економіки регіонів.
 3. Основні фактори розміщення продуктивних сил.
 4. Зовнішнє середовище і розміщення продуктивних сил.
- 📖 Література: [1; 8; 13; 15].

**Тема 3. ЕКОНОМІЧНЕ РАЙОНУВАННЯ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНА
ОРГАНІЗАЦІЯ ГОСПОДАРСТВА** — 4 год. (8 год.)

1. Сутність економічного району.
2. Основні районоутворюючі фактори.
3. Принципи і критерії виділення великих економічних районів.
4. Ієрархія економічних районів, їх основні типи.
5. Мережа економічних районів України.

📖 Література: [13; 15; 16; 35; 38].

Тема 4. РЕГІОН У СИСТЕМІ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ПОДІЛУ ПРАЦІ — 3 год.
(7,5 год.)

1. Розкрийте сутність термінів «територіальний поділ праці», «спеціалізація», «економічний регіон».
2. Розкрийте зміст основних видів спеціалізації.
3. Розкрийте механізм здійснення регіональної економічної діагностики.
4. Назвіть етапи діагностики територіальної структури регіону.
5. В чому сутність діагностики динамічних якостей регіону? Назвіть основні показники, які застосовують при данному аналізі.
6. Назвіть етапи діагностики демографічної структури та ринку праці.
7. Назвіть основні показники, які застосовують при аналізі галузевої структури регіону.

📖 Література: [87].

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2.

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ – 22 год. (47 год.)

Тема 5. СУТНІСТЬ, МЕТА І ЗАВДАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ — 4 год. (7,5 год.)

1. Сутність територіальної організації продуктивних сил.
2. Форми територіальної організації продуктивних сил.
3. Соціально-економічна сутність регіону як системи.
4. Регіон в системі територіального поділу праці.
5. Поняття про територіально-виробничий комплекс.

📖 Література: [17].

Тема 6. МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ — 4 год. (6 год.)

1. Сутність державної регіональної економічної політики, її мета та завдання. Об'єкти і суб'єкти державної регіональної політики.
2. Основні принципи державної регіональної економічної політики України. Розділення функцій управління між центром і регіонами.
3. Механізм реалізації державної регіональної економічної політики та його складові (законодавчо-нормативна база, бюджетно-фінансова система, прогнозування, програмування, міжрегіональне і прикордонне співробітництво).

📖 Література: [17].

Тема 7. ГОСПОДАРСЬКИЙ КОМПЛЕКС УКРАЇНИ, ЙОГО СТРУКТУРА І ТРАНСФОРМАЦІЯ В РИНКОВИХ УМОВАХ — 4 год. (8,5 год.)

1. Економіка країни як єдиний господарський комплекс.

2. Економічні форми організації продуктивних сил.
3. Сучасна галузева структура господарства та тенденції її розвитку.
4. Промисловість як основна ланка господарського комплексу.
5. Диспропорції промислового розвитку та шляхи їх подолання.
6. Структурні трансформації господарського комплексу країни та її регіонів в умовах ринкової економіки та під впливом науково-технічного прогресу.

📖 Література: [10; 11; 13; 15; 16; 35].

Тема 8. ПРИРОДНИЙ ТА РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ — 5 год.
(13,5 год.)

Природно-ресурсний потенціал України

1. Сутність ПРП, його структура та класифікація мінерально-сировинних ресурсів.
2. Кількісна і якісна оцінка природних умов та ресурсів.
3. Методологічні підходи до економічної оцінки природних ресурсів.
4. Характеристика природно-ресурсного потенціалу України та її регіонів.
5. Основні екологічні проблеми України.
6. Шляхи ресурсозбереження, раціональне природокористування.

Трудоресурсний потенціал України

1. Відтворення населення.
2. Динаміка народонаселення. Наслідки росту народонаселення. “Демографічний вибух”.
3. Теорії і концепції народонаселення.
4. Структура народонаселення.
5. Основні фактори, що впливають на зміни народонаселення.
6. Якість населення.
7. Євгеніка та євгенічні рухи.
8. Чисельність населення України та його структура.
9. Соціально-демографічна політика.
10. Сутність трудових ресурсів.
11. Ринок праці та механізм його формування.
12. Моделі ринку праці.

📖 Література: [1; 8; 13; 15].

Тема 9. МІЖГАЛУЗЕВІ ГОСПОДАРСЬКІ КОМПЛЕКСИ ТА РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ЇХ РОЗВИТКУ І РОЗМІЩЕННЯ — 5 год. (11,5 год.)

Металургійний комплекс

1. Значення металургійного комплексу. Структура комплексу.
2. Сировинна база металургійного комплексу.
3. Розміщення підприємств чорної і кольорової металургії в Україні. Вплив науково-технічного прогресу на розміщення підприємств комплексу.
4. Основні проблеми і перспективи розвитку чорної і кольорової металургії.

📖 Література: [10; 11; 13; 15; 16; 35].

Хімічний комплекс

1. Значення хімічного комплексу. Структура та сировинна база комплексу.

2. Розміщення підприємств галузей комплексу в Україні.

3. Проблеми і перспективи розвитку галузей хімічного комплексу.

📖 Література: [10; 11; 13; 15; 16; 35].

Лісопромисловий комплекс

1. Значення лісопромислового комплексу, його структура.

2. Розміщення підприємств галузей комплексу і його сировинної бази.

3. Проблеми і перспективи розвитку галузей лісопромислового комплексу.

📖 Література: [10; 11; 13; 15; 16; 35].

Агропромисловий комплекс

1. Значення агропромислового комплексу. Структура комплексу. Особливості розміщення підприємств комплексу в Україні.

2. Сільськогосподарські зони комплексу: полісся, лісостеп, степ, передгірні і гірські райони Карпат, передгір'я і гірські райони Криму, їх спеціалізація.

3. Розміщення основних сільськогосподарських культур, видів тваринництва.

4. Харчова промисловість: її значення і структура.

5. Основні проблеми і перспективи розвитку галузей агропромислового комплексу. Рівень забезпеченості України продукцією сільськогосподарського виробництва.

📖 Література: [10; 11; 13; 15; 16; 35].

Будівельний комплекс

1. Значення будівельного комплексу, його структура.

2. Розміщення підприємств галузей комплексу і його сировинна база.

3. Капітальне будівництво і його роль у вдосконалюванні матеріально-технічної бази народногосподарського комплексу.

4. Проблеми і перспективи розвитку галузей будівельного комплексу.

📖 Література: [10; 11; 13; 15; 16; 35].

Соціальний комплекс

1. Значення комплексу по виробництву непродовольчих товарів народного споживання, його галузі.

2. Розміщення підприємств комплексу.

3. Пріоритетність розвитку виробництва і підвищення якості товару.

4. Вплив науково-технічного прогресу на розвиток підприємств комплексу.

5. Основні проблеми і перспективи розвитку галузей комплексу.

📖 Література: [10; 11; 13; 15; 16; 35].

Транспортний комплекс і зв'язок

1. Значення транспортного комплексу, його структура. Фактори, що визначають потенціал підприємств комплексу. Показники, що характеризують ефективність роботи рушійного складу галузей і шляхів сполучення. Вплив науково-технічного прогресу на розвиток і розміщення транспортного комплексу.

2. Основні транспортні вузли і магістралі.
3. Проблеми і перспективи розвитку транспортної мережі.
4. Значення зв'язку для господарства та населення, його галузева структура, особливості розміщення підприємств.
5. Проблеми і перспективи розвитку зв'язку, його взаємодія з транспортним комплексом.

📖 Література: [10; 11; 13; 15; 16; 35].

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 3.

ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ ТА ЇЇ РЕГІОНІВ В СИСТЕМІ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА – 16 год. (38 год.)

Тема 10. ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ ЯК ЄДНІСТЬ РЕГІОНАЛЬНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ — 4 год. (8 год.)

1. Дайте визначення наступних термінів: «вільні економічні зони», «спеціальні економічні зони», «території пріоритетного розвитку», «зони вільної торгівлі». Поясніть відмінності між ними.
2. Дайте визначення терміну «прикордонні території». Чи формуються вони в Україні? На яких засадах? Які це регіони?
3. Що розуміють під термінами «технополіси», «технопарки».
4. Назвіть відомі Вам підходи до економічного районування України.
5. Які принципи кладуть в основу економічного районування?

📖 Література: [80].

Тема 11. ЕКОНОМІКА РЕГІОНІВ УКРАЇНИ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ — 4 год. (12 год.)

Характеристика продуктивних сил економічних районів:

1. Донецький (Донецька, Луганська області).
2. Придніпровський (Дніпропетровська, Запорізька, Кіровоградська області).
3. Східний (Харківська, Полтавська, Сумська області).
4. Центральний (Київська, Черкаська області та м. Київ).
5. Поліський (Волинська, Рівненська, Житомирська, Чернігівська області).
6. Подільський (Вінницька, Хмельницька, Тернопільська області).
7. Карпатський (Закарпатська, Львівська, Івано-Франківська, Чернівецька області).
8. Причорноморський (Одеська, Миколаївська, Херсонська області, АР Крим, м. Севастополь).

Аналіз та характеристику продуктивних сил економіки регіонів України рекомендується проводити за наступною схемою:

1. Сучасний стан, рівень розвитку і територіальна організація ПС в регіоні.
2. Місце і спеціалізація економічних регіонів в системі територіального поділу праці.

3. Розміщення продуктивних сил економічних регіонів.
4. Діагностика територіальної структури та динамічних якостей економічних регіонів України та окремих її областей.
5. Проблеми і перспективи розвитку економічних регіонів.

📖 Література: [1; 8; 13; 15].

Тема 12. МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ЗВ'ЯЗКИ УКРАЇНИ ТА ЇЇ ІНТЕГРАЦІЯ В ЄВРОПЕЙСЬКІ ТА ІНШІ СВІТОВІ СТРУКТУРИ — 4 год. (11 год.)

1. Сутність і значення міжнародних економічних зв'язків. Вплив міжнародного територіального поділу праці на формування зовнішньоекономічних зв'язків.

2. Механізм зовнішньоекономічної діяльності України: сутність та принципи формування. Закони України “Про зовнішньоекономічну діяльність”, “Про вільні економічні зони”, “Про іноземні інвестиції”.

3. Основні форми економічного співробітництва країн світу.

4. Місце України в світовому територіальному розподілі праці.

5. Територіальна і товарна структура експорту, імпорту та зовнішньоекономічний баланс України.

6. Об'єктивні умов необхідності економічної співпраці України з країнами СНД. Спільний економічний простір.

7. Проблеми і перспективи розвитку економічних зв'язків з країнами СНД та світу.

📖 Література: [54].

Тема 13. ФАКТОРИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ — 4 год. (7 год.)

1. Чим зумовлено появу концепції сталого розвитку? В який історичний період це відбувалося?

2. Що означає термін «сталий розвиток», за трактуванням комісії «Брутланд»?

3. Розкрийте основні положення «Програми дня на XXI століття»

4. Охарактеризуйте 5 принципів сталого розвитку.

5. В чому сутність концепції інноваційного розвитку?

6. Які країни стали на шлях інноваційного розвитку?

7. Що означає термін «науковий кластер»?

8. З чим пов'язано термін «Силіконова долина»? Де вона розташована?

📖 Література: [87].

5. ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ для студентів-заочників

Засвоєнню теоретичних знань і набуттю практичних навичок користування економічною інформацією сприяє підготовка до письмової контрольної роботи, яка вважається однією із форм поточного контролю за

самостійною роботою студентів. За контрольну роботу студент отримує оцінку, що вважається відносним показником результативності його праці.

Відповідно до навчального плану студенти заочного факультету виконують контрольну роботу, що складається з трьох теоретичних питань, одного індивідуального завдання та 4 задач-ситуацій.

Контрольна робота повинна бути виконана на форматі А4 чи в окремому зошиті. Задачі-ситуації можна виконувати на листах в клітинку (але дані листи повинні бути формату А4). Розрахункова частина індивідуального завдання виконується на форматі А4 до якого додається картосхема (можна подавати контурну карту).

Вся контрольна робота перед подачею на кафедру **повинна бути зшита.**

Контрольна робота повинна починатися з титульного аркушу (зразок його оформлення подано нижче), і містити зміст (в якому дають перелік теоретичних питань та вказують номер варіанту практичної частини роботи), основну частину, список використаних джерел. Висновки потрібно подавати після розв'язку задачі та виконання індивідуального завдання.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКА АКАДЕМІЯ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ
ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН**

Факультет Економічний
Кафедра _____

**КОНТРОЛЬНА РОБОТА
з дисципліни «Регіональна економіка»**

варіант №____

Виконав(ла):
студент(ка) 1-го курсу
спеціальності _____
заочної форми навчання
Прізвище, Ім'я, По-батькові студента
Номер залікової книжки: _____
Контактна адреса: _____

Викладач:
к.е.н., доцент _____

Київ-200_

В кінці контрольної роботи студент повинен поставити дату закінчення виконання роботи та свій підпис.

Контрольна робота здається на перевірку викладачеві, який буде приймати іспит з даної дисципліни.

Контрольна робота подається на кафедру не пізніше, ніж за 2 тижні до початку сесії.

Контрольна робота виконується студентами по варіантах за таблицею, наведеною нижче (або за списком у групі).

Варіант за таблицею знаходять на перетині даних рядочка (в якому зазначено останню цифру залікової книжки) та стовпчику (в якому зазначено першу літеру прізвища студента). Згідно даних таблиці студент отримує варіант для теоретичних завдань контрольної роботи та варіант задачі ситуацій.

Порядок вибору варіантів узгоджується з викладачем на настановній сесії.

Примітка. Викладач, у кожному навчальному році, за рішенням кафедри, може змінювати (пропонувати свій) варіант вибору контрольної роботи.

Номер завдання на контрольну роботу

Остання цифра номера залікової книжки	Номери варіантів контрольної роботи відповідно до першої літери прізвища студента									
	А,Б,В,Г,Т		Д,Е,Є,З,К,Л		М,Н, І,Й,Ж,Я		О,П,Р,С,Ю		У,Ф,Х,Ц,Ч,Ш,Щ,	
	Теоретичне завдання	Задачі-ситуації	Теоретичне завдання	Задачі-ситуації	Теоретичне завдання	Задачі-ситуації	Теоретичне завдання	Задачі-ситуації	Теоретичне завдання	Задачі-ситуації
1	1	15	11	8	21	21	25	15	15	25
2	2	14	12	9	22	22	24	14	14	24
3	3	13	13	10	23	23	23	13	13	23
4	4	1	14	11	24	24	22	12	1	22
5	5	2	15	12	25	25	21	11	2	21
6	6	3	16	16	26	1	20	10	3	20
7	7	4	17	17	27	2	19	9	4	19
8	8	5	18	18	28	3	18	8	5	18
9	9	6	19	19	29	4	17	7	6	17
0	10	7	20	20	30	5	16	6	7	16

Методичні поради до виконання контрольної роботи

Процес виконання контрольної роботи складається з наступних технологічних етапів:

1. Ознайомлення з рекомендованою літературою та добір додаткових джерел.
2. Визначення основних теоретичних проблем, які мають бути вирішені в роботі.
3. Складання плану теоретичних питань роботи.
4. Підбір статистичних даних (по статистичному щорічнику України) для проведення розрахунків по діагностиці регіону чи галузі.
5. Оформлення роботи.
6. Передача виконаної роботи на кафедру викладачеві.

Перше та друге питання контрольної роботи носить більш теоретичний характер, а тому потребує теоретичних викладок та наведення прикладів із ситуації по Україні та її регіонах. Загальний обсяг першого та другого питання не повинен бути меншим 15-20 друкованих аркушів. В кінці викладу кожного питання подається перелік використаних джерел (із посиланням на ці джерела по тексту роботи). Крім того, перше та друге питання повинні містити сучасний статистичний матеріал, опрацьований студентом та представлений на графіках, діаграмах та картосхемах. В кінці кожного

питання, перед списком використаних джерел, подаються висновки по даному питанню, які являють собою короткий виклад результатів проведеного дослідження.

Третє питання контрольної роботи — розрахункове. Розрахунки проводити по діагностиці територіальної структури, динамічних якостей регіону, а також по діагностиці галузевої структури (всі необхідні формули та викладки для проведення діагностики подано в темі 4 лекційного матеріалу). Статистичні дані для діагностики брати із Статистичного щорічника України. Після проведення діагностики, в кінці 3 питання, подаються висновки за результатами проведеної діагностики.

Приставаючи до вирішення *задач-ситуацій* необхідно опрацювати відповідні розділи наступних джерел:

- ☞ лекційний матеріал по темі 4.
- ☞ Розміщення продуктивних сил. Навч. посібн. / За ред. В.В. Ковалевського, О.Л. Михайлюка, В.Ф. Семенова. — К.: Знання, 2007;
- ☞ Розміщення продуктивних сил. Підручник / За ред. Є.П. Качана. — К.: ВД Юрид. книга, 2007;
- ☞ Ішук С.І. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка. — К.: ПАЛИВОДА, 2006;
- ☞ Стеченко Д.М. Розміщення продуктивних сил і регіоналістика. — К., 2001.

Для виконання задач, які стосуються розрахунку чисельності населення, екологічного навантаження та виконання індивідуального завдання студент зобов'язаний користуватися Статистичним щорічником України за 20__ рік. (який є в читальному залі бібліотеки КАМЕІМВ).

Для виконання *індивідуального завдання* студенти повинні:

- ☞ самостійно за Статистичним щорічником України за 200_ р. вибрати необхідні фактичні дані за одним якісним критерієм згідно варіанту.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАВДАННЯ ДО КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Варіант №1

1. Економічне районування України, його стан і необхідність вдосконалення.
2. Технічні культури України. Основні проблеми та перспективи розвитку.
3. Провести діагностику територіальної структури та динамічних якостей Автономної Республіки Крим.

Варіант №2

1. Лісова та лісопереробна промисловість України. Основні проблеми та перспективи розвитку.
2. Морський транспорт України. Основні проблеми та перспективи розвитку.
3. Провести діагностику територіальної структури та динамічних якостей Вінницької області.

Варіант №3

1. Державна регіональна політика України.
2. Зернове господарство України. Основні проблеми та перспективи розвитку.
3. Провести діагностику територіальної структури та динамічних якостей Волинської області.

Варіант №4

1. Місце України в системі територіального поділу праці.
2. Особливості розвитку та розміщення сільськогосподарського машинобудування України.
3. Провести діагностику територіальної структури та динамічних якостей Дніпропетровської області.

Варіант №5

1. Особливості розвитку та розміщення банківська сфери в Україні.
2. Розміщення виробництва товарів народного споживання України. Основні проблеми та перспективи розвитку.
3. Провести діагностику територіальної структури та динамічних якостей Донецької області.

Варіант №6

1. Особливості розвитку та розміщення фондового ринку України
2. Рекреаційні ресурси України та проблеми їх раціонального використання.
3. Провести діагностику територіальної структури та динамічних якостей Житомирської області.

Варіант №7

1. Особливості розвитку та розміщення лісового комплексу в Карпатському регіоні України.
2. Розміщення об'єктів ринкової інфраструктури в Україні. Проблеми та перспективи розвитку.
3. Провести діагностику територіальної структури та динамічних якостей Закарпатської області.

Варіант №8

1. Транскордонне співробітництво і його роль в регіональному розвитку.
2. Особливості розвитку і розміщення галузей легкої промисловості в Україні.
3. Провести діагностику територіальної структури та динамічних якостей Запорізької області.

Варіант №9

1. Вільні економічні зони. Їх види та функції.
2. Особливості розвитку і розміщення добувних галузей в Україні.
3. Провести діагностику територіальної структури та динамічних якостей Івано-Франківської області.

Варіант №10

1. Розвиток і розміщення Єврорегіонів та їх вплив на розвиток економіки України.
2. Особливості розвитку і розміщення меблевої промисловості України.

3. Провести діагностику територіальної структури та динамічних якостей Київської області.

Варіант №11

1. Урбанізація та її регіональні особливості.
2. Особливості розвитку і розміщення нафтової та нафтопереробної галузей в Україні.
3. Провести діагностику територіальної структури та динамічних якостей Кіровоградської області.

Варіант №12

1. Міські та сільські поселення.
2. Особливості розвитку та розміщення загального машинобудування в Україні
3. Провести діагностику територіальної структури та динамічних якостей Луганської області.

Варіант №13

1. Особливості розміщення міського населення України.
2. Особливості розвитку та розміщення середнього машинобудування в Україні
3. Провести діагностику територіальної структури та динамічних якостей Львівської області.

Варіант №14

1. Особливості розміщення сільського населення України.
2. Особливості розвитку та розміщення паливно-енергетичного комплексу України
3. Провести діагностику територіальної структури та динамічних якостей Миколаївської області.

Варіант №15

1. Екологічні проблеми Причорномор'я, Полісся та Карпатського регіону.
2. Особливості розвитку та розміщення сфери послуг в Україні
3. Провести діагностику територіальної структури та динамічних якостей Одеської області.

Варіант №16

1. Народногосподарська оцінка природно-ресурсного потенціалу України.
2. Особливості розвитку та розміщення кольорової металургії в Україні.
3. Провести діагностику територіальної структури та динамічних якостей Полтавської області.

Варіант №17

1. Земельний, лісовий та водний фонд України.
2. Особливості розвитку та розміщення високоточного машинобудування в Україні.
3. Провести діагностику територіальної структури та динамічних якостей Рівненської області.

Варіант №18

1. Народногосподарська оцінка мінеральних ресурсів України.

2. Текстильна промисловість України. Основні проблеми та перспективи розвитку.

3. Провести діагностику територіальної структури та динамічних якостей Сумської області.

Варіант №19

1. Розвиток і розміщення наукового потенціалу.

2. Транспортне машинобудування України. Основні проблеми та перспективи розвитку.

3. Провести діагностику територіальної структури та динамічних якостей Тернопільської області.

Варіант №20

1. Особливості розвитку і розміщення малого бізнесу в Україні.

2. Особливості розміщення виробництва мінеральних добрив України. Основні проблеми та перспективи розвитку.

3. Провести діагностику територіальної структури та динамічних якостей Харківської області.

Варіант №21

1. Розвиток і розміщення інформаційної індустрії.

2. Розміщення важкого машинобудування України. Основні проблеми та перспективи розвитку.

3. Провести діагностику територіальної структури та динамічних якостей Херсонської області.

Варіант №22

1. Трудові ресурси України та регіональні проблеми їх раціонального використання.

2. Розвиток і розміщення нафтової, нафтопереробної та газової промисловості України.

3. Провести діагностику територіальної структури та динамічних якостей Хмельницької області.

Варіант №23

1. Динаміка народонаселення і основні показники розселення населення.

2. Розвиток і розміщення галузей вугільної промисловості України.

3. Провести діагностику територіальної структури та динамічних якостей Черкаської області.

Варіант №24

1. Розвиток і розміщення галузей соціальної інфраструктури України.

2. Зовнішньоекономічні зв'язки України та Росії.

3. Провести діагностику територіальної структури та динамічних якостей Чернівецької області.

Варіант №25

1. Виробництво цукрових буряків України. Основні проблеми та перспективи розвитку.

2. Автомобільна промисловість і суднобудування України. Основні проблеми та перспективи розвитку.

3. Провести діагностику територіальної структури та динамічних якостей Чернігівської області.

Варіант №26

1. Транспортні коридори на території України і транзитний потенціал України.
2. Територіальна та товарна структура експорту та імпорту України.
3. Провести діагностику галузевої структури харчової промисловості України.

Варіант №27

1. Зовнішньоекономічні зв'язки України.
2. Особливості розвитку і розміщення продуктивних сил Донецького економічного регіону. Перспективи його розвитку.
3. Провести діагностику галузевої структури машинобудівного комплексу України.

Варіант №28

1. Курортно-туристичний комплекс України. Основні проблеми та перспективи розвитку.
2. Співробітництво України із світовим валютним фондом.
3. Провести діагностику галузевої структури хімічного комплексу України.

Варіант №29

1. Регіональні особливості відтворення населення України.
2. Особливості розвитку та розміщення продуктивних сил Придніпровського економічного регіону. Перспективи його розвитку.
3. Провести діагностику галузевої структури металургійного комплексу України.

Варіант №30

1. Особливості розвитку курортно-туристичного комплексу Південно-Західного економічного району.
2. Особливості розвитку та розміщення продуктивних сил Східного економічного регіону. Перспективи його розвитку.
3. Провести діагностику галузевої структури легкої промисловості України.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ ДО КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Варіант №1: Виробництво товарів народного споживання (на душу населення) у 200_ р.

Варіант №2: Кількість міського населення в 200_ р.

Варіант №3: Кількість сільське населення в 200_ р.

Варіант №4: Розміри середньомісячної заробітної плати в 200_ р.

Варіант №5: Обсяги валової доданої вартості, млн. грн. в 200_ р.

Варіант №6: Кількість сільських поселень, одиниць, в 200_ р.

Варіант №7: Кількість міських поселень, одиниць, в 200_ р.

Варіант №8: Реалізація молока та молочних продуктів, в 200_ р., (тис. т).

Варіант №9: Обсяги реалізації яєць, в 200_ р. (млн. шт.).

Варіант №10: Густина населення в 200_ р.

Варіант №11: Виробництво борошна по регіонах, тис. т, в 200_ р.

- Варіант №12: Виробництво хліба та хлібобулочних виробів, тис. т., 200_ р.
- Варіант №13: Виробництво м'яса по регіонах, тис. т, 200_ р.
- Варіант №14: Вся посівна площа, в 200_ р. (тис. га).
- Варіант №15: Виробництво сільськогосподарської продукції, млн. т (в 200_р.).
- Варіант №16: Забезпеченість населення товарами та послугами (в 200_ р.).
- Варіант №17: Густота міських поселень (в 200_ р.).
- Варіант №18: Густота сільських поселень (в 200_ р.).
- Варіант №19: Обсяги збору зернових в 200_ р.
- Варіант №20: Обсяги збору цукрових буряків в 200_ р.
- Варіант №21: Обсяги підрядних робіт, виконаних власними силами будівельних організацій (в 200_ р.).
- Варіант №22: Обсяги реалізації плодів та ягід сільськогосподарськими підприємствами (в 200_ р.).
- Варіант №23: Обсяги реалізації овочів сільськогосподарськими підприємствами (в 200_ р.).
- Варіант №24: Обсяги реалізації картоплі сільгоспідприємствами (в 200_ р.).
- Варіант №25: Обсяги викидів забруднюючих речовин (на душу населення) в 200_ р.
- Варіант №26: Обсяги скидів забруднюючих речовин у водойми, тис.т, в 200_р.
- Варіант №27: Обсяги розміщення відходів, тис.т, в 200_ р.
- Варіант №28: Виробництво взуття, тис.пар, в 200_ р.
- Варіант №29: Виробництво непромислових товарів (на душу населення) в 200_ р.
- Варіант №30: Обсяги валового національного продукту (на душу населення) в 200_ р.

Методичні поради до виконання індивідуального завдання контрольної роботи

Для виконання індивідуального завдання студенти повинні:

- 1 - самостійно за Статистичним щорічником України за 200_ р. вибрати необхідні фактичні дані за одним якісним критерієм згідно варіанту.

Примітка. Дані вибирати по всіх областях України, Автономній республіці Крим та Україні в цілому.

розрахувати середній по країні показник за даним якісним критерієм;

- 2 - зробити рейтинг вибраних (чи розрахованих) даних в регіональному розрізі від найменшого до найбільшого (тобто кожному регіону присвоїти, відповідно до його фактичних показників певний бал від 1 до 25);
- 3 - згрупувати отримані показники по рейтингу в 5 груп;

Примітка: Група № 3 повинна бути близькою за абсолютними показниками до показника середнього по країні.

4. - представити результати всіх п'яти груп в регіональному розрізі на картосхемі (для цього взяти за основу контурну карту України).

Примітка.1. Для подання результатів ранжування та групування на картосхемі студенти можуть скористатися контурною картою України.

Примітка.2. В умовних позначеннях до картосхеми студенти повинні вказати значення від мінімального до максимального, що відповідають кожній з п'яти груп та окремо зазначити значення середнього по країні показника.

ЗАДАЧІ-СИТУАЦІ ДО КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

(умови задач вибирають згідно варіанту)

Задача 1.

Визначити найкращий варіант розміщення виробництва та економічно ефективний радіус перевезення продукції між пунктами: 1) А і С; 2) А і В; 3) А і Д; 4) В і С; 5) В і Д; 6) С і Д.

Вихідні дані для розрахунків наведено в таблиці 1, крім того питомі витрати на транспортування 1 тонни продукцію на віддаль 1 км складають: 1) від А до С — 0,3 грн.; від С до А — 0,3 грн.; 2) від А до В — 0,4 грн.; від В до А — 0,5 грн.; 3) від А до Д — 0,7 грн., від Д до А — 0,6 грн.; 4) від В до С — 0,4 грн., від С до В — 0,45 грн.; 5) від В до Д — 0,65 грн., від Д до В — 0,65 грн., 6) від С до Д — 0,7 грн., від Д до С — 0,6 грн.

Нормативний коефіцієнт для всіх варіантів однаковий і рівний 0,15.

Таблиця 1

НОМЕР ВАРІАН- ТУ	Вихідні показники													
	Собівартість одиниці продукції в пунктах (грн.)				Питомі капіталовкладення на одиницю продукції в пунктах (грн.)				Віддаль між пунктами (км):					
	А	В	С	Д	А	В	С	Д	А і В	А і С	А і Д	В і С	В і Д	С і Д
1	22	21	21	23	16	15	14	12	600	650	450	500	650	400
2	23	21	22	24	15	15	14	13	400	460	300	500	220	450
3	24	21	23	24	14	15	14	14	350	500	400	300	430	550
4	25	21	21	23	13	15	14	15	450	420	500	400	300	430
5	26	21	22	22	14	15	14	11	550	340	400	500	400	450
6	27	21	24	25	13	15	14	10	500	350	400	450	500	400
7	28	21	26	25	11	15	14	9	700	550	400	300	450	500
8	29	21	24	26	10	15	14	10	750	500	400	300	500	600
9	19	21	27	21	7	15	14	11	250	400	400	500	400	600
10	18	21	20	20	8	15	14	12	300	350	500	400	450	450
11	17	21	21	22	10	15	14	13	350	500	400	500	600	180
12	16	21	22	21	11	15	14	14	400	450	550	300	400	600
13	15	21	23	22	12	15	14	15	300	450	460	500	550	400
14	20	21	25	24	14	15	14	9	520	330	440	400	500	450
15	24	21	24	24	13	15	14	8	330	460	370	400	300	550
16	29	21	25	26	10	15	14	13	220	520	460	400	400	500
17	33	21	25	24	9	15	14	10	200	310	340	450	450	300
18	21	21	20	23	13	15	14	11	340	330	400	410	450	300
19	22	21	21	22	12	15	14	12	540	350	400	420	450	300
20	23	21	25	24	10	15	14	14	500	400	350	300	450	260
21	24	21	27	22	11	15	14	13	220	200	300	350	400	270
22	25	21	28	23	10	15	14	16	350	240	300	400	350	320
23	26	21	20	22	6	15	14	15	500	400	300	600	450	350
24	27	21	23	24	7	15	14	11	450	400	300	250	320	370
25	28	21	25	24	8	15	14	9	280	180	300	320	400	350

Задача 2.

Визначити:

1) коефіцієнти народжуваності, смертності та природного руху населення станом на 2003 рік;

2) чисельність населення через в 2008, 2013 та 2018 роках, за умови: а) що тенденції 2003 року не зміняться; б) що в 2008 році народжуваність зросте на 5%; в 2013 році коефіцієнти народжуваності зростуть на 10%, а коефіцієнт смертності — на 15% (порівняно з 2008 роком); в 2018 році коефіцієнт народжуваності зросте на 45%, а темпи зростання смертності будуть рівні 1,1;

3) частку міського населення в 2003 році по регіонах та Україні (порівняти показники по регіону із середніми по країні);

4) темпи зростання населення по регіонах; встановити динаміку цього процесу;

5) скласти діаграму за динамікою зміни чисельності населення (по роках);

6) густоту населення регіонів та України станом на 1959р., 1970, 1979, 1989, 2001, 2003 та 2008 та 2013 рр. (при умові незмінності тенденцій 2003 року). Порівняти показники по регіону та середні по Україні.

Вихідні дані для розрахунку наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

Територія і кількість наявного населення по регіонах

НОМЕР ВАРІАН- ТУ	Регіони	Територія, тис. км ²	Кількість населення обох статей (тис. осіб) по роках:						Кількість міського населення в 2003 р.
			1959	1970	1979	1989	2001	2003	
	Україна	603,7	41869,0	47126,5	49754,6	51706,7	48457,1	48003,5	32328,4
1	Автономна Республіка Крим	26,1	1201,5	1813,5	1848,1	2063,6	2033,7	2018,4	1265,9
2	Вінницька	26,5	2132,4	2131,8	2046,3	1932,6	1722,4	1754,7	816,4
3	Волинська	20,2	892,8	974,5	1015,6	1061,2	1060,7	1054,7	529,9
4	Дніпропетровська	31,9	2704,9	3343,0	3639,4	3881,2	3567,6	3532,8	2933,6
5	Донецька	26,5	4263,2	4892,2	5160,6	5332,4	4841,1	4774,4	4304,8
6	Житомирська	29,9	1605,8	1626,4	1596,8	1545,4	1389,4	1373,9	769,4
7	Закарпатська	12,8	920,2	1056,8	1154,4	1252,3	1258,3	1253,9	464,4
8	Запорізька	27,2	1463,9	1774,7	1946,3	2081,8	1929,2	1909,3	1444,8
9	Івано-Франківська	13,9	1094,6	1249,3	1331,9	1423,5	1409,7	1403,7	591,3
10	Київська	28,1	1714,6	1832,3	1920,3	1936,7	1827,9	1808,3	1049,4
11	Кіровоградська	24,6	1250,4	1259,4	1250,9	1239,4	1133,1	1115,7	673,4
12	Луганська	26,7	2452,0	2750,4	2786,7	2862,7	2546,2	2507,3	2158,5
13	Львівська	21,8	2111,4	2428,9	2583,9	2747,7	2626,5	2611,0	1553,5
14	Миколаївська	24,6	1011,5	1147,3	1241,9	1330,6	1264,7	1251,5	831,3
15	Одеська	33,3	2038,0	2389,0	2543,9	2642,6	2469,1	2448,2	1612,4
16	Полтавська	28,8	1626,9	1706,2	1742,8	1754,2	1630,1	1609,4	948,2
17	Рівненська	20,1	921,2	1047,6	1120,8	1169,7	1173,3	1168,3	547,7
18	Сумська	23,8	1486,3	1504,7	1462,6	1432,7	1299,7	1279,9	832,1
19	Тернопільська	13,8	1085,6	1152,6	1163,1	1168,9	1142,4	1134,2	483,6
20	Харківська	31,4	2518,8	2826,0	3058,0	3197,2	2914,2	2887,9	2272,0
21	Херсонська	28,5	824,1	1030,8	1164,1	1240,0	1175,1	1161,4	699,2
22	Хмельницька	20,6	1605,6	1615,4	1558,4	1527,1	1430,8	1414,9	726,4
23	Черкаська	20,9	1486,6	1537,0	1547,2	1531,5	1403,0	1386,6	747,9
24	Чернівецька	8,1	774,1	844,9	889,9	938,0	922,8	918,5	373,1
25	Чернігівська	31,9	1572,7	1559,9	1501,9	1415,9	1245,3	1225,2	720,6

Задача 3.

Скласти статево-вікову піраміду (поваріантно).

Примітка. Масштаб для статево-вікової піраміди студенти вибирають самостійно, округляючи фактичні дані.

Дані (фактичні) для статево вікової піраміди подано в таблиці 3.

Таблиця 3

Розподіл постійного населення за статтю та віковими групами

Вікові групи населення	НОМЕРИ ВАРІАНТІВ:				
	1, 6, 11, 16, 21	2, 7, 12, 17, 22	3, 8, 13, 17, 23	4, 9, 14, 18, 24	5, 10, 15, 19, 25
	Роки:				
	1959	1970	1979	1989	2001
Чоловіки (осіб)					
Всього чоловіків	18575382	21305320	22616317	23745108	22316317
у тому числі у віці, років					
0-4	2040066	1756759	1820020	1933864	1012224
5-9	1989679	2092606	1807092	1879447	1311943
10-14	1511731	2142405	1789870	1834857	1750539
15-19	1742170	1962276	2127828	1807887	1989538
20-24	2012115	1534608	1967226	1684586	1766985
25-29	1611944	1437655	1857048	1969636	1700516
30-34	1680308	2100031	1353252	1924229	1586043
35-39	1001198	1502440	1588109	1826408	1660397
40-44	812823	1745904	1894268	1295603	1833438
45-49	1044649	1082453	1504388	1504042	1623194
50-54	917288	728066	1544676	1725609	1454550
55-59	681843	978797	879307	1316274	892852
60-64	549277	824392	657532	1274947	1398332
65-69	414370	588852	760809	663602	868633
70 і старшому	565201	802074	1059577	1100806	1457430
Жінки (осіб)					
Всього жінок	23293664	25821197	26993016	27706926	25924585
у тому числі у віці, років					
0-4	1947215	1685237	1764347	1856846	961971
5-9	1913502	1998483	1745949	1814574	1247164
10-14	1467015	2050951	1728921	1781881	1666022
15-19	1768626	1900167	1999696	1741372	1902030
20-24	2095499	1586220	1966053	1667830	1722603
25-29	1739402	1539604	1904432	1987479	1701494
30-34	2148621	2241831	1431198	1974777	1618060
35-39	1587386	1602714	1749174	1915840	1756682
40-44	1354919	2135390	2060931	1411475	1994893
45-49	1711871	1715602	1693300	1716580	1847225
50-54	1435036	1210750	2081784	1978733	1728038
55-59	1264743	1776762	1572819	1639270	1169859
60-64	952405	1448641	1261244	1958165	1965718
65-69	752995	1175149	1529133	1356788	1289538
70 і старшому	1153406	1724696	2496536	2901738	3343331

Задача 4.

За вихідними даними таблиці визначити:

- 1) структуру виробництва галузей промисловості в базовому та плановому роках;
- 2) темпи зростання галузей та промисловості;

III галузь																
IV галузь																
Вартість основних виробничих фондів в базовому році, млн. грн. (ОФ поч. б.р.)	204	210	230	240	220	120	150	300	350	250	280	260	270	190	180	
Коефіцієнт оновлення основних виробничих фондів в 1-му та 2-му плановому роках ($k_{\text{он}}$)	1,1	1,05	1,03	1,04	1,1	1,6	1,08	0,9	0,8	1,2	1,02	1,04	1,11	1,22	1,15	

6. ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ

Методичні поради

Слухачі очної форми навчання за час вивчення дисципліни готують два реферати (до галузевих питань та до питань регіональної економіки). Реферат з питань регіональної економіки готується як узагальнення по проведеній студентом діагностиці територіальної структури та діагностиці динамічних якостей регіону.

Тема реферату узгоджується з викладачем, який веде семінарські заняття.

Реферат повинен мати наступні *структурні частини*:

- ↪ титул (зразок оформлення титулу подано нижче)
- ↪ зміст;
- ↪ вступ (де зазначаються актуальність та ступінь вивченості даної теми);
- ↪ основну частину, яка складається з трьох розділів: перший — викладка теоретичних та методологічних аспектів вивчення даної проблеми; другий — аналіз особливостей розвитку і розміщення ПС галузі чи економіки регіону; третій — проблеми та перспективи розвитку ПС даної галузі чи економіки регіону. У другому розділі студенти повинні використати свої знання із методики проведення діагностики (галузі чи регіону);
- ↪ висновки, як коротке узагальнення вивченої проблеми;
- ↪ список використаних джерел.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

КИЇВСЬКА АКАДЕМІЯ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Факультет Економічний
Кафедра _____

РЕФЕРАТ

з дисципліни «Регіональна економіка»
на тему: «Т Е М А»

Виконав(ла):
студент(ка) 1-го курсу
спеціальності _____
очної (заочної) форми навчання
Прізвище, Ім'я, По-батькові студента

Викладач:
к.е.н., доцент _____

Київ-200_

Підбір матеріалів та написання рефератів, а також проведення діагностики дозволять студентам закріпити свої знання із пройденого матеріалу з галузевих питань та із регіональної економіки, а також на практиці опрацювати та закріпити знання із діагностики територіальної структури регіону та галузевої структури. Все це дасть змогу студентам успішно підготуватися до складання іспиту.

Теми рефератів

ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ

1. Розміщення сільського господарства.
2. Розміщення промислового виробництва.
3. Розміщення сфери послуг і споживання.
4. Теорія полюсів росту і центрів розвитку.
5. Концепція кластерів.

ГАЛУЗЕВІ ПИТАННЯ

6. Особливості розвитку і розміщення хімічної промисловості.
7. Особливості розвитку і розміщення виробництва мінеральних добрив в Україні.
8. Особливості розвитку і розміщення галузей основної хімії в Україні.
9. Особливості розвитку і розміщення галузей хімії органічного синтезу в Україні.
10. Особливості розвитку і розміщення лісової та деревообробної промисловості України.
11. Особливості розвитку і розміщення целюлозно-паперової та лісопильної промисловості України.
12. Особливості розвитку і розміщення промисловості будівельної індустрії України.
13. Промисловість будівельних матеріалів України: її значення, галузева структура і принципи розміщення основних галузей.
14. Цементна і скляна промисловість України: значення, сировинна база, принципи розміщення і основні центри.
15. Агропромисловий комплекс: його сутність, галузева структура і необхідність формування.
16. Спеціалізовані інтегральні АПК: їх сутність і особливості формування.
17. Зернове господарство України: динаміка його розвитку, основні зернові культури і зональний характер їх розміщення.
18. Технічні культури України: їх структура, зональність розміщення та вплив на формування спеціалізованих АПК.
19. Особливості розвитку і розміщення тваринництва в Україні.
20. Цукробуряковий комплекс України: передумови розвитку, принципи і регіональні особливості розміщення.
21. Сучасні проблеми і перспективи розвитку сільського господарства України.
22. Транспортний комплекс України, його галузева структура та народногосподарське значення.
23. Залізничний транспорт України: значення, сучасний стан, перспективи розвитку.

24. Трубопровідний транспорт України: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку.
25. Автомобільний транспорт України, його місце в структурі транспортного комплексу, сучасний стан розвитку, основні автомобільні магістралі.
26. Повітряний транспорт України, його значення, особливості розвитку і розміщення.
27. Водний транспорт України, передумови його розвитку, сучасний стан та особливості розміщення.
28. Харчова промисловість: значення, галузева структура та принципи розміщення основних галузей.
29. Зв'язок: його значення, галузева структура та особливості розміщення. Інформаційні системи.
30. Техніко-економічні показники роботи та особливості функціонування різних видів транспорту.
31. Основні напрямки екологізації транспорту і зв'язку.

ПИТАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

1. Транскордонне співробітництво і його роль в регіональному розвитку.
2. Вільні економічні зони.
3. Розвиток і розміщення Єврорегіонів та їх вплив на розвиток економіки.
4. Урбанізація та її регіональні особливості.
5. Сутність регіональної економіки та її територіальні особливості.
6. Місце і спеціалізація економічних районів України в системі територіального поділу праці.
7. Розвиток і розміщення продуктивних сил Центрального економічного району.
8. Розвиток і розміщення продуктивних сил Донецького економічного району.
9. Розвиток і розміщення продуктивних сил Придніпровського економічного району.
10. Розвиток і розміщення продуктивних сил Поліського економічного району.
11. Розвиток і розміщення продуктивних сил Східного економічного району.
12. Розвиток і розміщення продуктивних сил Подільський економічний району.
13. Розвиток і розміщення продуктивних сил Причорноморського економічного району.
14. Розвиток і розміщення продуктивних сил Карпатського економічного району.
15. Зовнішньоекономічні зв'язки України.
16. Сутність і значення зовнішніх економічних зв'язків в розвитку продуктивних сил України.
17. Основні форми зовнішніх економічних зв'язків України, їх суть.
18. Експортний потенціал України та її регіонів.
19. Розвиток і розміщення продуктивних сил міста Києва.
20. Розвиток і розміщення продуктивних сил міста Севастополя.

7. КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Сутність продуктивних сил.
2. Предмет і об'єкт дослідження дисципліни. Актуальні проблеми і завдання курсу.
3. Методологічні основи науки про розміщення продуктивних сил і регіональну економіку.
4. Етапи наукових досліджень.
5. Елементи теорії розміщення виробництва.
6. Розміщення сільського господарства.
7. Розміщення промислового виробництва.
8. Розміщення сфери послуг і споживання.
9. Теорія полюсів росту і центрів розвитку.
10. Концепція кластерів.
11. Сутність економічного закону і закономірності, їх об'єктивний характер.
12. Закономірності розміщення продуктивних сил.
13. Принципи розміщення суспільного виробництва та формування економіки регіонів.
14. Основні фактори розміщення продуктивних сил.
15. Зовнішнє середовище і розміщення продуктивних сил.
16. Сутність економічного району.
17. Основні районоутворюючі фактори.
18. Принципи і критерії виділення великих економічних районів.
19. Ієрархія економічних районів, їх основні типи.
20. Мережа економічних районів України.
21. Методи дослідження просторової організації виробництва.
22. Предмет, механізм і завдання регіональної економічної діагностики.
23. Діагностика територіальної структури регіону.
24. Діагностика демографічної структури і ринку праці.
25. Діагностика галузевої структури.
26. Діагностика динамічних якостей регіону.
27. Сутність природно-ресурсного потенціалу його структура.
28. Земельні ресурси як економічна категорія.
29. Водний фонд України.
30. Лісовий фонд України.
31. Рекреаційні ресурси України.
32. Мінерально-сировинні ресурси: класифікація та розосередження по території України.
33. Кількісна і якісна оцінка природних умов та ресурсів.
34. Методологічні підходи до економічної оцінки природних ресурсів.
35. Характеристика природно-ресурсного потенціалу України та її регіонів.
36. Основні екологічні проблеми України.

37. Відтворення населення. Природний рух населення.
38. Динаміка народонаселення.
39. Наслідки росту народонаселення.
40. Структура народонаселення.
41. Основні фактори, що впливають на зміни народонаселення.
42. Теорії і концепції народонаселення.
43. Якість населення.
44. Євгеніка та євгенічні рухи.
45. Міграція населення та її види.
46. Урбанізація та проблеми довкілля.
47. Чисельність населення України та його структура.
48. Соціально-демографічна політика.
49. Сутність трудових ресурсів.
50. Ринок праці та механізм його формування.
51. Моделі ринку праці.
52. Кількісна і якісна характеристика основних виробничих фондів.
53. Поняття про оборотні фонди.
54. Фондомісткість галузей господарства.
55. Промисловість як фактор, визначаючий територіальну організацію господарства.
56. Сутність і роль науково-технічного прогресу в розвитку господарського комплексу країни.
57. Науково-технічний потенціал України: сучасний стан та особливості територіальної організації.
58. Проблеми трансформації господарського комплексу країни в умовах ринкової економіки.
59. Економіка країни як єдиний господарський комплекс.
60. Сучасна галузева структура господарства та тенденції її розвитку. Диспропорції промислового розвитку та шляхи їх подолання.
61. Структурні трансформації господарського комплексу країни та її регіонів.
62. Міжгалузеві комплекси та їх роль у розвитку економіки України.
63. Паливно-енергетичний комплекс: структура, сировинна база, особливості розміщення, сучасний стан і перспективи розвитку.
64. Металургійний комплекс: структура, сировинна база, особливості розміщення, сучасний стан і перспективи розвитку.
65. Хімічний комплекс України: структура, сировинна база, особливості розміщення, сучасний стан і перспективи розвитку.
66. Машинобудівний комплекс: структура, особливості розміщення, сучасний стан і перспективи розвитку.
67. Агропромисловий комплекс: структура, сировинна база, особливості розміщення, сучасний стан і перспективи розвитку.
68. Лісопромисловий комплекс України: структура, сировинна база, особливості розміщення, сучасний стан і перспективи розвитку.

69. Транспортний комплекс та зв'язок України: сучасний стан і перспективи розвитку.
70. Будівельний комплекс України: сучасний стан і перспективи розвитку.
71. Соціально-економічна сутність регіону як системи.
72. Економічні форми організації продуктивних сил.
73. Територіально-виробничий комплекс як форма організації продуктивних сил.
74. Економічний район як інтегральна категорія організації продуктивних сил.
75. Економіка Донецького економічного району: особливості розвитку і розміщення продуктивних сил.
76. Економіка Карпатського економічного району: особливості розвитку і розміщення продуктивних сил.
77. Економіка Придніпровського економічного району: особливості розвитку і розміщення продуктивних сил.
78. Економіка Причорноморського економічного району: особливості розвитку і розміщення продуктивних сил.
79. Економіка Східного економічного району: особливості розвитку і розміщення продуктивних сил.
80. Економіка Центрального економічного району: особливості розвитку і розміщення продуктивних сил.
81. Економіка Подільського економічного району: особливості розвитку і розміщення продуктивних сил.
82. Економіка Поліського економічного району: особливості розвитку і розміщення продуктивних сил.
83. Експортний потенціал України та її регіонів.
84. Сутність і принципи державної регіональної економічної політики, її мета та завдання в Україні.
85. Механізм реалізації державної регіональної економічної політики та його складові.
86. Сутність і значення міжнародних економічних зв'язків.
87. Механізм зовнішньоекономічної діяльності України: сутність та принципи формування.
88. Основні форми економічного співробітництва країн світу
89. Сучасний стан зовнішньоекономічних зв'язків України.
90. Структура експорту та зовнішньоекономічний баланс.

8. ЗАДАЧІ З КУРСУ

Задача 1.

Визначити структуру виробництва галузі промисловості (тобто встановити частку галузей промисловості) у 1997 та 2001 роках та темпи прискорення по промисловості та галузях.

Якщо відомо, що в 1997 р. обсяг валової продукції промисловості склав 40,0 млн. грн., в т. ч. по підгалузях: I — 5,8 млн. грн.; II — 20,0 млн. грн.; III — 10,2 млн. грн.; IV — 4,0 млн. грн.

В 2001 р. обсяг виробництва у порівнянні з 1997 р. по промисловості зріс на 10,0 млн. грн.

В 2001 р. коефіцієнти структурних зрушень по галузях були рівні: I — 1; II — 0,5; III — 1,2; IV — 1,3.

Задача 2.

Визначити техніко-економічні характеристики (фондо-, матеріало- та працемісткість виробництва, а також фондо-, матеріаловіддачу, виробіток і фондоозброєність праці) галузі. Якщо обсяги основних виробничих фондів на кінець 2000 р. склали 1500 тис. грн., обсяги нормованих оборотних засобів — 250 тис. грн., обсяги випуску продукції — 550 тис. шт., собівартість одиниці продукції — 5,5 грн., чисельність працюючих 350 чол.

Задача 3.

Середня вартість основних виробничих фондів галузі 2500 тис. грн. У базовому році обсяг виготовленої продукції склав 950 тонн. Собівартість однієї тонни продукції становила 3000 грн. Наступного року передбачається збільшити середньорічну вартість основних виробничих фондів галузі на 3%, а випуск продукції на 10%.

Розрахувати розмір фондів та фондомісткості галузі у базовому та плановому роках. Зробити висновки щодо динаміки цих показників та взаємозалежності між ними.

Задача 4.

Знайти коефіцієнт структурних зрушень у виробництві товарів групи Б та обсяги їх виробництва у 1995 та 2001 роках.

Якщо відомо, що частка товарів групи Б в 1995 р. складала 28,8%, а в 2001 р. — 30,8%; обсяги промислового виробництва в 2001 р. становили 60,6 млрд. грн., а темпи прискорення 2001 р. в порівнянні з 1995 р. склали 1,4.

Задача 5.

Визначити екологічне навантаження на територію Дніпропетровської області та порівняти із середнім по країні показником, а також визначити динамічні зміни викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря (пояснити тенденцію).

Якщо в 2001 р. викиди шкідливих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення в області склали 848,7 тис. тонн, у країні — 4054,8 тис. тонн; обсяги води, скинуті без очищення в цілому по країні склали 746 млн. м³, по області — 207 млн. м³; обсяги промислових токсичних відходів у сховищах організованого складування (поховання) в країні склали 2849145,2 тис. тонн, в області — 1759568,6 тис. тонн. В 1990 р. в

атмосферне повітря було викинуто по країні 9439,1 тис. тонн забруднюючих речовин, по області — 2170,1 тис. тонн; а в 1985 р. в цілому по країні — 12163,0 тис. тонн, по області — 2688,7 тис. тонн.

Площа області складає 31,9 тис. км².

Задача 6.

Визначити темпи прискорення (в період з 1975 по 2000 р.) та планові обсяги випуску продукції цементної промисловості станом на 2005р. (за умови, що темпи прискорення зростуть на 55% у порівнянні з 2000 р.).

Якщо відомо, що обсяги випуску продукції цементної промисловості в 1975 р. склали — 22,5 млн. тонн, в 1980 р. — 21,6 млн. тонн, в 1985 р. — 22,4 млн. тонн, в 1990 р. — 22,7 млн. тонн, в 1995р. — 7,6 млн. тонн, в 2000 р. — 5,3 млн. тонн.

Задача 7.

Кількість народжених за 2001 рік склала 376,48 тис. чол., кількість померлих — 745,95 тис. чол.; загальна чисельність населення на кінець року — 48415,5 тис. чол.

Визначити:

- 1) коефіцієнти народжуваності, смертності та природного руху населення;
- 2) розрахувати чисельність населення через 3 роки, за умови, що тенденції не зміняться.

Задача 8.

Визначити екологічне навантаження на територію Донецької області станом на 2001 р. та порівняти із середнім по країні показником, а також визначити динамічні зміни викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря (пояснити тенденцію).

Якщо в 2001 р. викиди шкідливих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення в області склали 1588,7 тис. тонн, в країні — 4054,8 тис. тонн; обсяги води, скинуті без очищення в цілому по країні 746 млн. м³, по області — 270 млн. м³; обсяги промислових токсичних відходів у сховищах організованого складування (поховання) в країні склали 2849145,2 тис. тонн, в області — 564296,0 тис. тонн. В 1990 р. в атмосферне повітря було викинуто по країні 9439,1 тис. тонн забруднюючих речовин, по області — 2539,2 тис. тонн.; а в 1985 р. в цілому по країні — 12163,0 тис. тонн, по області — 3205,2 тис. тонн.

Площа області складає 26,5 тис. км².

Задача 9.

Визначити індекс спеціалізації та індекс економічної спеціалізації машинобудування в Одеській області. Дати пояснення, отриманим даним.

Якщо обсяг випуску продукції машинобудування в Області склав 200 тис. одиниць, а в країні — 1000 тис. одиниць; витрати на виробництво продукції машинобудування склали в Одеській області — 220 тис. грн., а в по країні — 1600 тис. грн.

Обсяги випуску продукції по промисловості в цілому в країні складають 60,0 млрд. грн., а по області вони в 30 разів менші.

Задача 10.

Якщо обсяги випуску продукції складають 2050 тис. т.; на подальшу переробку в інші галузі направляється 750 тис. т, всередині галузі використовується 400 тис. т.

Визначити:

- 1) коефіцієнти міжгалузевих та внутрішньогалузевих зв'язків;
- 2) прибуток, який отримує галузь від випуску даної продукції, за умови, що собівартість 1 тонни продукції складає 1500 грн., а рентабельність виробництва — 20%.

Задача 11.

Визначити фазу економічного росту (спаду) та стадію інвестиційної діяльності. Отримані результати пояснити.

Якщо обсяги ВВП країни в плановому році повинні скласти 89500 млн. грн., тоді як в базовому році вони склали 89000 млн. грн. Обсяги капітальних інвестицій по країні базовому році склали — 50 млн. грн., а в плановому повинні зрости на 0,2%.

Задача 12.

Зробити порівняння по областях:

- 1) коефіцієнтів забезпеченості населення товарами та послугами;
- 2) щільність економічної діяльності;
- 3) густоти населення.

Отримані результати пояснити.

Якщо в 2001 р. чисельність населення у Закарпатській області складала — 1257,7 тис. чол., у Донецькій — 4842,9 тис. чол., в Україні — 48415,5 тис. чол. Обсяги випуску товарів народного споживання склали відповідно 442,9; 2480,5 та 33524,4 млн. грн.

Площа Закарпатської області 12,8 тис. км², Донецької області — 26,5.

Задача 13.

Зробити порівняння по областях:

- 1) коефіцієнтів забезпеченості населення закладами культури (бібліотеками);
- 2) коефіцієнтів забезпеченості медичним персоналом;
- 3) густоти населення.

Отримані результати пояснити.

Якщо в 2001 р. чисельність населення Дніпропетровської області складала — 3560,5 тис. чол., Львівської — 2625,8 тис., в Україні — 48415,5 тис. чол.

Кількість бібліотек в цілому в країні — 20400, у Дніпропетровській області — 771, у Львівській області — 1423.

Кількість медичного персоналу в цілому по країні — 225,7 тис. чол., в Дніпропетровській області — 17,2 тис., у Львівській області — 13,9 тис. чол.

Площа Дніпропетровської області — 31,9 тис. км², Львівської області — 21,8.

Задача 14.

Розрахувати коефіцієнти територіальної концентрації Закарпатської та Донецької областей (розрахунки провести за чисельністю населення та обсягами економічної діяльності). Отримані результати пояснити.

Якщо чисельність населення в 2001 р. складала в Закарпатській області — 1257,7 тис. чол., в Донецькій області — 4842,9 тис. чол., в Україні — 48415,5 тис. чол. Площа Закарпатської області — 12,8 тис. км², Донецької області — 26,5 тис. км². Обсяги випуску продукції промисловості склали в Закарпатській області — 800,0; у Донецькій — 2480,5 та 33524,4 млн. грн.

Задача 15.

Визначити індекс спеціалізації та коефіцієнт міжгалузевих зв'язків металургії в Дніпропетровській області, якщо відомо, що обсяги випуску продукції металургії в загальному обсягу випуску продукції регіону складають 20%. При цьому обсяги випуску металургійної продукції в країні складають 8,2 млрд. грн., а обсяг випуску продукції промисловістю країни склав 60 млрд. грн.; на подальшу переробку в інші галузі направляється 75% металургійної продукції.

Задача 16.

Обсяги експорту в 1995 р. склали 15,7 млрд. грн.; у 1996 р. — 19,1; у 1997 р. — 19,0; у 1998 р. — 16,4; а обсяги імпорту склали відповідно 16,1; 18,8; 18,5; 16,1 млрд. грн. Планується, що в 2004 році після введення мита на деякі товари обсяги імпорту зменшаться на 25% (за умови, що темпи зростання обсягів експорту залишаться на рівні 1998 р.).

Пояснити динаміку зовнішньоторговельного обороту України.

Розрахувати:

- 1) сальдо зовнішньоекономічної діяльності по роках;
- 2) темпи зростання експортного обороту;
- 3) обсяги зовнішньоекономічної діяльності у 2004 році.

Задача 17.

Розрахувати валовий збір цукрових буряків в цілому в господарстві країни в базовому та плановому періодах. Визначити темпи прискорення галузі.

Якщо відомо, що посівна площа цукрових буряків в базовому році склали 0,9 млн. га; врожайність — 182,6 ц / га. За обсягами проведених робіт і капіталовкладень передбачається, що в плановому періоді відбудеться збільшення врожайності на 0,2%. Втрати врожайності становлять 0,5%.

Розміри посівних площ та обсяги втрат врожайності в плановому періоді не зміняться.

Задача 18.

Визначити галузеву структуру машинобудування на кінець 2003 р.

Якщо в 1997 р. питома вага продукції складала у важкому машинобудуванні — 15,4%, в електротехнічній промисловості — 20,4%, в хімічному та нафтохімічному машинобудуванні — 6,1%; у верстатобудуванні — 7,0%, у сільськогосподарському машинобудуванні — 17,0%.

Темпи прискорення в 1997-2003 рр. склали у важкому машинобудуванні — 1, у електротехнічному машинобудуванні — 0,95, у хімічному та нафтохімічному машинобудуванні — 1,05; у верстатобудуванні — 1,15; у сільськогосподарському машинобудуванні — 1,12.

Задача 19.

Визначити структуру виробництва галузі промисловості у 1995 та 2000 роках, а також визначити коефіцієнт структурних зрушень по галузі “В” та темпи прискорення по промисловості та окремих галузях.

Якщо відомо, що в 1995 р. обсяг валової продукції промисловості склав 24,8 млн. грн., в т. ч. по галузях: А — 5,8 млн. грн.; Б — 5 млн. грн.; В — 14 млн. грн.

В 2000 р. обсяг виробництва у порівнянні з 1995 р. по промисловості зріс на 28,8 млн. грн., в т.ч. по галузях: А — на 10,7 млн. грн., Б — на 14,1, В — на 4 млн. грн.

Задача 20.

Визначити коефіцієнт міжрайонної товарності в базовому та плановому роках. Пояснити тенденцію в його змінах.

Якщо відомо, що обсяг виробленої продукції в базовому році склав 14 млн. грн., в плановому році він повинен зрости на 5%. Обсяг експорту в базовому році склав 6 млн. грн., а обсяг імпорту — 7млн.грн. Планується, що сальдо зовнішньоекономічної діяльності в плановому періоді досягне 1,1 млн. грн.

Задача 21.

Визначте який з варіантів розміщення виробництва є найбільш вигідним (розрахунки проводити через показник приведених витрат чи приведеної ефективності).

Якщо в пункті А собівартість виготовлення продукції складає 2,5 тис. грн., а капітальні вкладення 10 млн. грн.; в пункті Б — собівартість продукції 2,4 тис. грн., а капітальні вкладення — 10,5 млн. грн. Нормативний коефіцієнт ефективності капітальних вкладень рівний 0,15 в обох пунктах.

Задача 22.

Порівняти загальну ефективність виробництва у плановому та базовому роках. Якщо в базовому році національний дохід склав 50 млн. грн., а витрати на виробництво продукції 15 млн. грн., витрати на природоохоронну діяльність — 5 млн. грн., загальні капіталовкладення — 7 млн. грн. В плановому періоді планується знизити витрати на виробництво продукції на 1,5%, при цьому заплановано, що обсяги витрат на природоохоронну діяльність та обсяги капіталовкладень не зміняться, а національний дохід зросте на 2 млн. грн.

Задача 23.

Скласти галузевий баланс виробництва і використання вугілля в Донецькому регіоні. Визначити середню відстань перевезень вугілля по країні.

Якщо обсяги добування вугілля у Донбасі на кінець року склали 80 млн. тонн; від інших постачальників отримують 2 млн. тонн, місцеве використання складає 42 млн. тонн, залишки вугілля на початок року — 3 млн. тонн, залишки вугілля на кінець року — 9 млн. тонн.

Вугілля перевозять в 8 регіонів, загальна довжина перевезень складає 2000 км.

Задача 24.

Скласти міжрайонний баланс обміну по вугіллю та визначити загальний обсяг перевезень кам'яного вугілля із Донецького регіону.

Якщо обсяги добування вугілля у Донбасі на кінець року склали 80 млн. тонн; із Росії отримують 2 млн. тонн, місцеве використання складає 42 млн. тонн, залишки вугілля на кінець року — 6 млн. тонн; у Білорусь надходить 20 млн. тонн донецького вугілля, у Росію — 1 млн. тонн, до Львівсько-Волинського басейну — 1 млн. тонн, решта надходить в інші регіони країни.

Задача 25.

Обсяги добування вугілля у Донбасі на кінець року склали 80 млн. тонн; від інших постачальників отримують 2 млн. тонн, місцеве використання складає 42 млн. тонн, залишки вугілля на кінець року — 6 млн. тонн.

Перевезення донецького вугілля всіма видами транспорту складає 95% сумарного об'єму перевезень вугілля в країні. Залізницею перевозиться 90% вугілля, в т.ч. 97% донецького вугілля.

Визначити обсяги перевезень донецького вугілля залізницею.

Задача 26.

Якщо плановий норматив закупок сільськогосподарської продукції на 1 тис. грн. ресурсного потенціалу складає 125 грн., а обсяг фактичних закупок — 96 грн. Обсяги випуску сільськогосподарської продукції в регіоні

складають 350 тис. грн., обсяги експорту перевищують обсяги імпорту на 50 тис. грн.

Визначити:

- 1) середній по регіону відсоток закупок сільськогосподарської продукції на 1 тис. грн. ресурсного потенціалу;
- 2) коефіцієнт міжрайонної товарності.

Задача 27.

Визначити найкращий варіант розміщення виробництва в різних районах.

Якщо собівартість 1 тонни продукції складає по районах: А — 12 грн., В — 10 грн., С — 8 грн.; питомі капіталовкладення на 1 тонну продукції складають: А — 18 грн., В — 22, С — 28. Нормативний коефіцієнт незмінний для всіх варіантів і складає 0,15.

Задача 28.

Приведені затрати на виробництво 1 т фосфатних добрив складає в першому районі 50 грн., у другому — 70 грн. Відстань між хімічними комбінатами — 700 км. Приведені затрати на транспортування 1 тонни добрив на відстань 1 км в напрямку від першого району до другого складають 0,5 грн., а в зворотному напрямку — 0,3 грн.

Визначити економічно ефективний радіус перевезення добрив в обох напрямках та зробити висновок про те, в якому районі вигідніше розміщувати виробництво фосфатних добрив.

Задача 29.

Валовий збір цукрових буряків (фабричних) в 2001 році склав 15575 тис. т, фактичні потужності по його переробці складають 120 тис. тонн на добу. Обсяги виробництва цукру-піску на кінець року склали 1947 тис. т.

Розрахувати:

- 1) об'єми потужності переробки цукрового буряку, за умови, що сезон переробки складає 110 діб;
- 2) недостачу (надлишок) потужностей;
- 3) ресурсомісткість цукровиробництва.

Задача 30.

Потужності виробників цементної продукції в двох регіонах складають: А — 3000 тонн на рік, В — 6000 тонн на рік. Існує три споживачі цієї продукції. Максимальні обсяги попиту на цементну продукцію складають: I — 1000 т., II — 4000 т., III — 4000 т.

Витрати на перевезення 1 т продукції від виробника А до кожного споживача складають: 2 тис. грн., 4 тис. грн., 6 тис. грн. відповідно.

Від виробника В до кожного споживача — 5 тис. грн., 3 тис. грн., 1 тис. грн. відповідно.

Знайти найефективніший варіант зв'язків між виробниками та споживачами.

9. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Варіанти №1, 18, 30

Задача 5.

Валовий збір цукрових буряків (фабричних) в 2001 році склав 15500 тис. т, фактичні потужності по його переробці складають 120 тис. тонн на добу. Обсяги виробництва цукру-піску на кінець року склали 1500 тис. т.

Розрахувати:

- 1) об'єми потужності переробки цукрового буряку, за умови, що сезон переробки складає 110 діб;
- 2) недостачу (надлишок) потужностей;
- 3) ресурсомісткість і ресурсовіддачу цукровиробництва.

Задача 6.

За даними статистичного щорічника розрахувати для Донецької та Волинської областей:

- 1) коефіцієнти народжуваності, смертності та природного руху населення (та порівняти їх із коефіцієнтами по країні);
- 2) чисельність населення областей через 5 років, за умови, що тенденції не зміняться;
- 3) чисельність населення областей через 5 років, за умови, що коефіцієнт природного руху зросте на 15%.

Задача 7.

Зробити порівняння по областях:

- 1) коефіцієнтів забезпеченості населення закладами культури (бібліотеками);
- 2) коефіцієнтів забезпеченості медичним персоналом;
- 3) густоти населення.

Отримані результати пояснити.

Якщо в 2001 р. чисельність населення Дніпропетровської області складала 3560,5 тис. чол., Львівської — 2625,8 тис., в Україні — 48415,5 тис. чол.

Кількість бібліотек в цілому в країні — 20400, у Дніпропетровській області — 771, у Львівській області — 1423.

Кількість медичного персоналу в цілому по країні — 225,7 тис. чол., в Дніпропетровській області — 17,2 тис., у Львівській області — 13,9 тис. чол.

Площа Дніпропетровської області — 31,9 тис. км², Львівської області — 21,8.

Задача 8.

За даними статистичного щорічника визначити екологічне навантаження на територію Харківської і Вінницької областей, та порівняти із середнім по країні показником, а також визначити динамічні зміни викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря (пояснити тенденцію).

Варіанти №2, 11, 29

Задача 5.

Визначити техніко-економічні характеристики (фондо-, матеріало- та працемісткість виробництва, а також фондо-, матеріаловіддачу, виробіток і фондоозброєність праці) галузі. Якщо обсяги основних виробничих фондів на кінець 2000 р. склали 800 тис. грн., обсяги нормованих оборотних засобів — 250 тис. грн., обсяги випуску продукції — 80 тис. шт., собівартість одиниці продукції — 6,5 грн., чисельність працюючих 350 чол.

Задача 6.

За даними статистичного щорічника розрахувати для Дніпропетровської та Закарпатської областей:

- 1) коефіцієнти народжуваності, смертності та природного руху населення (та порівняти їх із коефіцієнтами по країні);
- 2) чисельність населення областей через 5 років, за умови, що тенденції не зміняться;
- 3) чисельність населення областей через 5 років, за умови, що коефіцієнт природного руху зросте на 10%.

Задача 7.

Валовий збір зернових за рік склав 115 тис. т, фактичні потужності по його переробці складають 120 тис. тонн на добу. Обсяги виробництва цукру-піску на кінець року склали 1605 тис. т.

Розрахувати:

- 1) об'єми потужності переробки зернових, за умови, що сезон переробки складає 240 діб;
- 2) недостачу (надлишок) потужностей;
- 3) ресурсомісткість і ресурсовіддачу цукровиробництва.

Задача 8.

За даними статистичного щорічника визначити екологічне навантаження на територію Дніпропетровської і Херсонської областей, та порівняти із середнім по країні показником, а також визначити динамічні зміни викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря (пояснити тенденцію).

Варіанти №3, 12, 28

Задача 5.

Посівна площа цукрових буряків в базовому році складала 0,56 млн. га; врожайність — 28,6 ц /га. За обсягами проведених робіт і капіталовкладень передбачається, що в плановому періоді відбудеться збільшення врожайності на 0,2%. Втрати врожайності становлять 0,5%. Розміри посівних площ та обсяги втрат врожайності в плановому періоді не зміняться. Обсяги виробництва цукру-піску в базовому році склали 1900 тонн, а в плановому періоді вони зростуть на 1%.

Розрахувати:

- 1) валовий збір цукрових буряків в цілому в господарстві країни в базовому та плановому періодах;
- 2) темпи прискорення галузі;
- 3) фондівіддачу та фондомісткість галузі (за умови, що потужності цукровиробництва дозволяють переробити весь обсяг зібраної сировини).

Задача 6.

За даними статистичного щорічника розрахувати для Луганської та Івано-Франківської областей:

- 1) коефіцієнти народжуваності, смертності та природного руху населення (та порівняти їх із коефіцієнтами по країні);
- 2) чисельність населення областей через 5 років, за умови, що тенденції не зміняться;
- 3) чисельність населення областей через 5 років, за умови, що коефіцієнт природного руху зросте на 10%.

Задача 7.

За даними статистичного щорічника визначити екологічне навантаження на територію Луганської й Івано-Франківської областей, та порівняти із середнім по країні показником, а також визначити динамічні зміни викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря (пояснити тенденцію).

Задача 8.

Зробити порівняння по областях:

- 1) коефіцієнтів забезпеченості населення закладами культури (бібліотеками);
- 2) коефіцієнтів забезпеченості медичним персоналом;
- 3) густоти населення.

Якщо в 2001 р. чисельність населення Дніпропетровської області складала — 3560,5 тис. чол., Львівської — 2625,8 тис., в Україні — 48415,5 тис. чол. Кількість бібліотек в цілому в країні — 20400, у Дніпропетровській області — 771, у Львівській області — 1423. Кількість медичного персоналу в цілому по країні — 225,7 тис. чол., в Дніпропетровській області — 17,2 тис., у Львівській області — 13,9 тис. чол. Площа Дніпропетровської області — 31,9 тис. км², Львівської області — 21,8.

Варіанти №4, 13, 25

Задача 5.

Обсяги випуску продукції складають 2050 тис. т.; на подальшу переробку в інші галузі направляється 750 тис. т, всередині галузі використовується 400 тис. т.

Визначити:

- 1) коефіцієнти міжгалузевих та внутрішньогалузевих зв'язків;
- 2) прибуток, який отримує галузь від випуску даної продукції, за умови, що собівартість 1 тонни продукції складає 1500 грн., а рентабельність виробництва — 20%.

Задача 6.

За даними статистичного щорічника визначити екологічне навантаження на територію Донецької і Чернівецької областей, та порівняти із середнім по країні показником, а також визначити динамічні зміни викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря (пояснити тенденцію).

Задача 7.

За даними статистичного щорічника розрахувати для Житомирської та Чернівецької областей:

- 1) коефіцієнти народжуваності, смертності та природного руху населення (та порівняти їх із коефіцієнтами по країні);
- 2) чисельність населення областей через 5 років, за умови, що тенденції не зміняться;
- 3) чисельність населення областей через 5 років, за умови, що коефіцієнт природного руху зросте на 20%.

Задача 8.

Валовий збір цукрових буряків (фабричних) за рік склав 115 тис. т, фактичні потужності по його переробці складають 120 тис. тонн на добу. Обсяги виробництва цукру-піску на кінець року склали 1605 тис. т.

Розрахувати:

- 1) об'єми потужності переробки цукрового буряку, за умови, що сезон переробки складає 110 діб;
- 2) недостачу (надлишок) потужностей;
- 3) ресурсомісткість і ресурсовіддачу цукровиробництва.

Варіанти №5, 14, 26

Задача 5.

Визначити техніко-економічні характеристики (фондо-, матеріало- та працемісткість виробництва, а також фондо-, матеріаловіддачу, виробіток і фондоозброєність праці) галузі. Якщо обсяги основних виробничих фондів на кінець 2003 р. склали 2000 тис. грн., обсяги нормованих оборотних засобів — 550 тис. грн., обсяги випуску продукції — 110 тис. шт., собівартість одиниці продукції — 6 грн., чисельність працюючих 250 чол.

Задача 6.

За даними статистичного щорічника розрахувати для Черкаської та Харківської областей:

- 1) коефіцієнти народжуваності, смертності та природного руху населення (та порівняти їх із коефіцієнтами по країні);
- 2) чисельність населення областей через 5 років, за умови, що тенденції не зміняться;
- 3) чисельність населення областей через 5 років, за умови, що коефіцієнт природного руху зросте на 15%.

Задача 7.

Зробити порівняння по областях:

- 1) коефіцієнтів забезпеченості населення закладами культури (бібліотеками);
- 2) коефіцієнтів забезпеченості медичним персоналом;
- 3) густоти населення.

Отримані результати пояснити.

Якщо в 2001 р. чисельність населення Дніпропетровської області складала — 3560,5 тис. чол., Львівської — 2625,8 тис., в Україні — 48415,5 тис. чол.

Кількість бібліотек в цілому в країні — 20400, у Дніпропетровській області — 771, у Львівській області — 1423.

Кількість медичного персоналу в цілому по країні — 225,7 тис. чол., в Дніпропетровській області — 17,2 тис., у Львівській області — 13,9 тис. чол.

Площа Дніпропетровської області — 31,9 тис. км², Львівської області — 21,8.

Задача 8.

За даними статистичного щорічника визначити екологічне навантаження на територію Черкаської і Харківської областей, та порівняти із середнім по країні показником, а також визначити динамічні зміни викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря (пояснити тенденцію).

Варіанти №6, 15, 27

Задача 5.

Якщо обсяги випуску продукції складають 3500 тис. т.; на подальшу переробку в інші галузі направляється 1500 тис. т, всередині галузі використовується 500 тис. т.

Визначити:

- 1) коефіцієнти міжгалузевих та внутрішньогалузевих зв'язків;
- 2) прибуток, який отримує галузь від випуску даної продукції, за умови, що собівартість 1 тонни продукції складає 1000 грн., а рентабельність виробництва — 17%.

Задача 6.

За даними статистичного щорічника розрахувати для Одеської та Львівської областей:

- 1) коефіцієнти народжуваності, смертності та природного руху населення (та порівняти їх із коефіцієнтами по країні);
- 2) чисельність населення областей через 5 років, за умови, що тенденції не зміняться;
- 3) чисельність населення областей через 5 років, за умови, що коефіцієнт природного руху зросте на 10%.

Задача 7.

За даними статистичного щорічника визначити екологічне навантаження на територію Одеської й Львівської областей, та порівняти із середнім по країні показником, а також визначити динамічні зміни викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря (пояснити тенденцію).

Задача 8.

Розрахувати коефіцієнти територіальної концентрації Закарпатської та Донецької областей (розрахунки провести за чисельністю населення та обсягами економічної діяльності). Отримані результати пояснити.

Якщо чисельність населення в 2001 р. складала в Закарпатській області — 1257,7 тис. чол., в Донецькій області — 4842,9 тис. чол., в Україні — 48415,5 тис. чол. Площа Закарпатської області — 12,8 тис.км², Донецької області — 26,5 тис.км². Обсяги випуску продукції промисловості складала в Закарпатській області — 800,0; у Донецькій — 2480,5 та 33524,4 млн. грн.

Варіанти №7, 16, 24

Задача 5.

Обсяги експорту в 1995 р. склали 15,7 млрд. грн.; у 1996 р. — 19,1; у 1997 р. — 19,0; у 1998 р. — 16,4; а обсяги імпорту склали відповідно 16,1; 18,8; 18,5; 16,1 млрд. грн. Планується, що в 2004 році після введення мита на деякі товари обсяги імпорту зменшаться на 25% (за умови, що темпи зростання обсягів експорту залишаться на рівні 1998р.).

Пояснити динаміку зовнішньоторговельного обороту України.

Розрахувати:

- 1) сальдо зовнішньоекономічної діяльності по роках;
- 2) темпи зростання експортного обороту;
- 3) обсяги зовнішньоекономічної діяльності в 2004 році.

Задача 6.

За даними статистичного щорічника розрахувати для Херсонської та Сумської областей:

- 1) коефіцієнти народжуваності, смертності та природного руху населення (та порівняти їх із коефіцієнтами по країні);
- 2) чисельність населення областей через 5 років, за умови, що тенденції не зміняться;
- 3) чисельність населення областей через 5 років, за умови, що коефіцієнт природного руху зросте на 10%.

Задача 7.

Зробити порівняння по областях:

- 1) коефіцієнтів забезпеченості населення товарами народного споживання;
- 2) щільність економічної діяльності;
- 3) густоти населення.

Отримані результати пояснити.

Якщо в 2001 р. чисельність населення у Закарпатській області складала — 1257,7 тис. чол., у Донецькій — 4842,9 тис. чол., в Україні — 48415,5 тис. чол. Обсяги випуску товарів народного споживання склали відповідно 442,9; 2480,5 та 33524,4 млн. грн.

Площа Закарпатської області 12,8 тис. км², Донецької області — 26,5.

Задача 8.

За даними статистичного щорічника визначити екологічне навантаження на територію Закарпатської області та Автономної Республіки Крим, та порівняти із середнім по країні показником, а також визначити динамічні зміни викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря (пояснити тенденцію).

Варіанти №8, 17, 23

Задача 5.

Обсяги імпорту в 2000 р. склали 16,2 млрд. грн.; у 2002 р. — 17,2; у 2004 р. — 19,0; а обсяги експорту склали відповідно 16,0; 18,8; 19,0 млрд. грн. Планується, що в 2006 році після введення мита на деякі товари обсяги імпорту зменшаться на 15% (за умови, що темпи зростання обсягів експорту будуть на рівні 2002 р.).

Пояснити динаміку зовнішньоторговельного обороту України.

Розрахувати:

- 1) сальдо зовнішньоекономічної діяльності по роках;
- 2) темпи зростання експортного обороту;
- 3) обсяги зовнішньоекономічної діяльності в 2006 році.

Задача 6.

За даними статистичного щорічника розрахувати для Миколаївської та Кіровоградської областей:

- 1) коефіцієнти народжуваності, смертності та природного руху населення (та порівняти їх із коефіцієнтами по країні);
- 2) чисельність населення областей через 15 років, за умови, що тенденції не зміняться;
- 3) чисельність населення областей через 15 років, за умови, що коефіцієнт природного руху зросте на 8%.

Задача 7.

За даними статистичного щорічника визначити екологічне навантаження на територію Кіровоградської та Миколаївської областей, та порівняти із середнім по країні показником, а також визначити динамічні зміни викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря (пояснити тенденцію).

Задача 8.

Скласти галузевий баланс виробництва і використання вугілля в Донецькому регіоні (результати занести в таблицю). Визначити середню відстань перевезень вугілля по країні.

Якщо обсяги добування вугілля у Донбасі на кінець року склали 80 млн. тонн.; від інших постачальників отримують 2 млн. тонн, місцеве використання складає 42 млн. тонн, залишки вугілля на початок року — 3 млн. тонн, залишки вугілля на кінець року — 9 млн. тонн.

Вугілля перевозять в 8 регіонів, загальна довжина перевезень складає 2000 км.

Варіанти №9, 20, 22

Задача 1.

Середня вартість основних виробничих фондів галузі 2500 тис. грн. У базовому році обсяг виготовленої продукції склав 950 тонн. Собівартість однієї тонни продукції становила 3000грн. Середньоспискова чисельність працюючих в базовому році складала 50 працюючих, в плановому році вона зросте на 6%. Наступного року передбачається збільшити середньорічну вартість основних виробничих фондів галузі на 3%., а випуск продукції на 10%.

Розрахувати розмір фондівіддачі, фондомісткості галузі та фондоозброєності праці у базовому та плановому роках. Зробити висновки щодо динаміки цих показників та взаємозалежності між ними.

Задача 6.

Зробити порівняння по областях:

- 1) коефіцієнтів забезпеченості населення послугами;
- 2) коефіцієнтів забезпеченості населення лікарняними ліжками;
- 3) густоти населення.

Отримані результати пояснити.

Якщо в 2001 р. чисельність населення I області складала 1200,1 тис. чол., II — 2600,8 тис., в Україні — 48415,5 тис. чол.

Обсяги надання послуг в цілому в країні — 28000 тис. грн.; у I області — 1650, у II області — 3005.

Кількість лікарняних ліжок в цілому по країні — 1200,7 тис., у I області — 20,2 тис., у II області — 24,0 тис.

Площа I області — 26,5 тис. км², II області — 33,1.

Задача 7.

За даними статистичного щорічника визначити екологічне навантаження на територію Полтавської та Рівненської областей, та порівняти із середнім по країні показником, а також визначити динамічні зміни викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря (пояснити тенденцію).

Задача 8.

За даними статистичного щорічника розрахувати для Полтавської та Рівненської областей:

1) коефіцієнти народжуваності, смертності та природного руху населення (та порівняти їх із коефіцієнтами по країні),

2) чисельність населення областей через 5 років, за умови, що тенденції не зміняться

3) чисельність населення областей через 5 років, за умови, що коефіцієнт природного руху зросте на 10%.

Варіанти №10, 19, 21

Задача 5.

Обсяги добування вугілля у Донбасі на кінець року склали 80 млн. тонн.; від інших постачальників отримують 2 млн. тонн, місцеве використання складає 42 млн. тонн, залишки вугілля на кінець року — 6 млн. тонн.

Перевезення донецького вугілля всіма видами транспорту складає 95% сумарного об'єму перевезень вугілля в країні. Залізницею перевозиться 90% вугілля, в т.ч. 97% донецького вугілля.

Визначити обсяги перевезень донецького вугілля залізницею.

Задача 6.

Зробити порівняння по областях:

1) коефіцієнтів забезпеченості населення закладами культури (бібліотеками);

2) коефіцієнтів забезпеченості медичним персоналом;

3) густоти населення.

Отримані результати пояснити.

Якщо в 2001 р. чисельність населення I області складала 4000,2 тис. чол., II — 1600,8 тис., в Україні — 48415,5 тис. чол.

Кількість бібліотек в цілому в країні — 20400, у I області — 650, у II області — 1003.

Кількість медичного персоналу в цілому по країні — 225,7 тис. чол., в I області — 10,2 тис., у II області — 14,1 тис. чол.

Площа I області — 26,5 тис. км², II області — 33,1.

Задача 7.

За даними статистичного щорічника визначити екологічне навантаження на територію Запорізької та Тернопільської областей, та порівняти із середнім по країні показником, а також визначити динамічні зміни викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря (пояснити тенденцію).

Задача 8.

За даними статистичного щорічника розрахувати для Запорізької та Тернопільської областей:

- 1) коефіцієнти народжуваності, смертності та природного руху населення (та порівняти їх із коефіцієнтами по країні);
- 2) чисельність населення областей через 5 років, за умови, що тенденції не зміняться;
- 3) чисельність населення областей через 5 років, за умови, що коефіцієнт природного руху зросте на 10%.

10. КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДО ЗМІСТОВНИХ МОДУЛІВ З ДИСЦИПЛІНИ «РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА»

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ №1

1. Розкрийте сутність поняття продуктивні сили.
2. Які структурні елементи ПС?
3. Охарактеризуйте окремі елементи суспільних продуктивних сил.
4. Хто і чому є основною продуктивною силою суспільства.
5. Якими показниками визначається рівень людського потенціалу? Ким було запропоновано ці показники?
6. Поясніть категорію відтворювальний капітал. З яких елементів вона складається?
7. Що таке “основний капітал”? (наведіть приклади). Чим він відрізняється від оборотного капіталу?
8. В чому різниця між активною та пасивною частинами основного капіталу?
9. Що включає в себе “організація праці”? Чим викликана необхідність даного процесу на сучасному етапі розвитку продуктивних сил?
10. Охарактеризуйте окремі елементи природних продуктивних сил.
11. Дайте трактування поняття “природне середовище”?
12. В чому сутність “фронтальної (техногенної) економіки”, “екологізації виробництва”? Коли почав відбуватися перехід від фронтальної економіки до екологізації виробництва?
13. В чому полягає сутність концепції сталого розвитку? Дайте визначення “сталого розвитку” згідно із “Програмою дня на XXI століття”.
14. На яких міжнародних конференціях піднімалося питання про розробку концепції сталого розвитку? Коли вперше в документах ООН з’явився цей термін?
15. Назвіть і поясніть чотири основні властивості землі в економіці.

16. Поясніть причину виділення корисних копалин в окремий елемент продуктивних сил.

17. Охарактеризуйте окремі елементи всезагальних продуктивних сил.

18. Чим обумовлена пріоритетна роль інформації на сучасному етапі розвитку світової економіки?

19. Поясніть поняття “інформатизація суспільства”.

20. Що таке “інновації”? В чому сутність політики переходу України на модель інноваційного розвитку?

21. Які вам відомі теорії розміщення продуктивних сил?

22. В чому сутність теорії розміщення сільського господарства І. Ґеня ҐҐ, теорії розміщення промисловості (теорії Ґеня ҐҐо хі промисловості) А. Вебера, теорії розміщення сфери послуг В. Крісталлера, теорії полюсів росту та центрів розвитку, концепції кластерів. (Підготуйте доповідь по одній із теорій розміщення.)

23. Назвіть наукові методи дослідження та наведіть приклади.

24. В чому полягає сутність балансового та статистичного методів, методу системного аналізу (за Л. Берталанфі), методу парадигми (за Куном), методу моделювання, наукової систематизації, районування.

25. Наведіть приклади використання балансового методу та методу моделювання у господарській практиці.

26. Що таке “модель”? Які бувають моделі?

27. Назвіть основні теоретичні та прикладні завдання курсу РПС в умовах трансформації системи господарювання?

28. Дайте визначення поняттям “економічний закон”, “закономірності”, “принципи”, “фактори”.

29. Дайте визначення поняття “поділ праці”. Які категорії та рівні поділу праці виділяють?

30. В чому полягає сутність абсолютного (теорія А. Сміта) і відносного (теорія Д. Рікардо) поділу праці? Проаналізуйте їх відмінність на прикладах розвитку продуктивних сил різних країн та регіонів.

31. Що виражає категорія “територіальний поділ праці”?

32. Розкрийте поняття “спеціалізація”, “кооперація”, “комбінування” та “концентрація”. Які показники характеризують спеціалізацію та концентрацію праці?

33. Поясніть об’єктивний характер закономірностей розміщення продуктивних сил.

34. Поясніть на прикладах прояв основних загальних закономірностей розміщення виробництва.

35. Перерахуйте принципи розміщення виробництва.

36. Назвіть основні фактори, що впливають на розміщення виробництва. На прикладах поясніть їх вплив на розміщення цукровиробництва, важкого машинобудування, високоточного машинобудування, автомобіле- та літакобудування, Ґеня ҐҐо хімічної ҐҐ, виробництва цукру-піску, хлібопекарної промисловості, Ґеня ҐҐо хімічної ҐҐх ҐҐики, ТЕС, АЕС, меблевої промисловості та інших галузей промисловості.

37. Поясніть вплив зовнішнього середовища на розвиток і розміщення продуктивних сил.

38. Охарактеризуйте мікро- та макросередовище.

39. Поясніть як впливають на розміщення продуктивних сил економічна, екологічна, політична, військова та демографічна ситуація в країні, стабільність законодавчо-нормативної бази, менталітет нації, наявність (чи відсутність) сировинної бази та інші чинники.

40. Що таке діагноз? В чому полягає сутність діагностики як процесу?

41. Що вивчає регіональна економічна діагностика? Що є об'єктом регіональної економічної діагностики?

42. Які завдання діагностики?

43. Розкрийте механізм діагностики.

44. Від чого в першу чергу залежать результати діагнозу?

45. Розкрийте основні етапи проведення діагностики територіальної структури.

46. Що характеризує економіко-географічне положення?

47. В чому сутність коефіцієнту територіальної концентрації? Як він записується?

48. Що характеризують коефіцієнти міжрайонних зв'язків, міжрайонної товарності, сальдо зовнішньоекономічної діяльності?

49. Що характеризують коефіцієнти забезпечення населення товарами та послугами, екологічного навантаження, густоти населення та щільності економічної діяльності? Як вони визначаються?

50. Що характеризує регіональний економічний мультиплікатор?

51. Розкрийте етапи діагностики динамічних якостей регіону.

52. Що показує індекс економічного зростання, індекс інноваційної активності, індекс інвестиційної діяльності?

53. Який рік приймають за базовий при діагностиці динамічних якостей?

54. Розкрийте етапи діагностики галузевої структури.

55. Що характеризують такі показники як темпи зростання та коефіцієнт структурних зрушень?

56. Що характеризують коефіцієнти внутрішньогалузевих та міжгалузевих зв'язків, галузевої концентрації та галузевої диверсифікації?

57. Розкрийте етапи діагностики демографічної структури і ринку праці.

58. За допомогою яких показників визначають тип відтворення населення?

59. Яким чином можна розрахувати чисельність населення на перспективу?

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ №2

1. Природно-ресурсний потенціал, його сутність та структура.

2. Види природних ресурсів та їх структура за використанням.

3. В чому сутність організованого і неорганізованого, раціонального і нераціонального природокористування?

4. Мінеральні ресурси, їх класифікація; балансові, промислові і загально-геологічні запаси. Запаси яких ресурсів нашої країни мають світове значення?

5. Нанесіть на контурну карту та вивчіть мінерально-сировинні ресурси (горючі, рудні та нерудні).

6. Водні, земельні й лісові ресурси, їх народногосподарське значення та проблеми раціонального використання.

7. Охарактеризуйте земельний фонд України. Яку площу займають чорноземи? Які ґрунтово-хімічні зони виділяють на території України, на вирощуванні яких культур вони спеціалізуються? Який відсоток сільськогосподарських угідь та ріллі в Україні?

8. Дайте характеристику водного фонду України. Назвіть основні водні об'єкти України. Чи рівномірно Україна забезпечена водними ресурсами?

9. Охарактеризуйте лісовий фонд України. Який відсоток в Україні складають вкриті лісом площі? Які обсяги щорічного приросту деревини та вирубки лісу в світі та в Україні?

10. Які ресурси відносяться до рекреаційних?

11. Охарактеризуйте основні природні рекреаційні ресурси України.

12. Знайдіть на карті України основні рекреаційні центри та курорти.

13. В чому сутність економічної оцінки природних ресурсів? Чи тотожні “ціна” та “економічна оцінка” природного ресурсу? Відповідь поясніть.

14. Поясніть сутність затратного, відновного, рентного та рентно-затратного підходів до оцінки природних ресурсів.

15. Проаналізуйте вплив природно-ресурсного потенціалу на спеціалізацію та територіальну організацію господарських комплексів та регіонів України.

16. Визначте роль народонаселення в розвитку та розміщенні виробництва.

17. Визначте особливості сучасного відтворення населення України та динаміки його чисельності.

18. Прокоментуйте мільярдні рубежі планети пов'язуючи їх із наслідками росту народонаселення.

19. Чому стверджують, що при збереженні темпів природного руху населення в Україні до середини 50-х років XIX ст. за песимістичним прогнозом залишиться 16 млн. чол.? Чим викликані такі прогнози? Чи настільки різко зменшиться кількість населення країни?

20. Обґрунтуйте сучасні демографічні проблеми України. Поясніть чим вони викликані.

21. Розкрийте поняття якість населення та евгеніка.

22. В чому полягає сутність соціально-демографічної політики? Яка політика проводиться в Україні? А в Китаї чи Індії?

23. Розкрийте сутність трудових ресурсів та економічно активного населення.

24. Розкрийте сутність фаз відтворення трудових ресурсів.

25. Яка існує нині трудоресурсна ситуація та її регіональні особливості в Україні?

26. Розкрийте сутність поняття “безробіття”, його види. Природний рівень безробіття.

27. Чи може бути ситуація, що природний рівень безробіття буде рівний нулю? Відповідь поясніть.

1. Дайте визначення поняття “ринок праці”. Розкрийте механізм його формування та основні об’єкти і суб’єкти ринку праці.
2. Які основні інфраструктурні елементи ринку праці?
3. Охарактеризуйте основні моделі ринку праці (японська, американська, шведська).
4. Дайте визначення народногосподарський комплекс України.
5. Що входить в структуру народного господарства України?
6. Дайте визначення промисловості.
7. Назвіть основні економічні форми організації промисловості. В чому полягає їх сутність?
8. Які основні напрями дальшого розвитку народного господарства України?
9. Паливно-енергетичний комплекс, його суть, значення і галузева структура.
10. Структура паливного балансу України та шляхи її поліпшення (оптимізації).
11. Сучасний стан розвитку й особливості розміщення вугільної промисловості
12. Сучасний стан розвитку та особливості розміщення нафтової промисловості
13. Сучасний стан розвитку й особливості розміщення газової промисловості
14. Електроенергетика України, її місце в господарському комплексі, особливості розвитку та принципи розміщення. Структура енергетичного балансу України.
15. Сучасний стан розвитку й особливості розміщення теплової електроенергетики.
16. Сучасний стан розвитку та особливості розміщення гідроенергетики України.
17. Сучасний стан розвитку й особливості розміщення атомної електроенергетики.
18. Проблеми та перспективи розвитку ПЕК України.
19. Металургійний комплекс, його галузева структура і місце в господарському комплексі.
20. Передумови розвитку та принципи розміщення чорної і кольорової металургии в Україні.
21. Особливості сучасного розвитку та розміщення чорної металургії України.
22. Особливості сучасного розвитку й розміщення кольорової металургії України.
23. Основні проблеми та перспективи розвитку металургійного комплексу України.
24. Основні проблеми і перспективи розвитку галузей комплексу.
25. Машинобудівний комплекс, його галузева структура і місце в господарському комплексі України.

26. Принципи розміщення та форми територіальної організації машинобудування.

27. Проаналізуйте фактори розміщення чотирьох основних груп машинобудування (важкого, середнього, загального та високотехнічного).

28. Спеціалізація і кооперування в машинобудуванні України.

29. Галузева структура машинобудування України.

30. Особливості розміщення основних галузей машинобудування в Україні. Назвіть основні центри розвитку важкого, середнього та загального машинобудування.

31. Основні проблеми й перспективи розвитку і розміщення галузей машинобудування України.

32. Хімічна промисловість України: значення, галузева структура, передумови розвитку і принципи розміщення основних галузей.

33. Особливості розвитку і розміщення галузей основної хімії в Україні (виробництво мінеральних добрив, сірчаної кислоти, соди).

34. Особливості розвитку і розміщення галузей хімії органічного синтезу в Україні.

35. Основні проблеми і перспективи розвитку хімічної промисловості України.

36. Лісова промисловість України: значення, передумови розвитку, галузева структура і принципи розміщення основних галузей.

37. Сучасний стан розвитку й особливості розміщення лісозаготівельної та лісопильної промисловості України.

38. Сучасний стан розвитку й особливості розміщення деревообробної промисловості України.

39. Сучасний стан розвитку та особливості розміщення целюлозно-паперової і лісохімічної промисловості України.

40. Проблеми і перспективи розвитку лісової промисловості України.

41. АПК, його суть, значення та галузева структура.

42. Основні форми територіальної організації АПК України, їх суть.

43. Земельний фонд України, його структура і проблеми раціонального використання в умовах дії нового Земельного кодексу.

44. Сільське господарство України: сучасний стан розвитку, спеціалізація й концентрація виробництва.

45. Особливості розвитку і розміщення основних галузей сільського господарства України: а) галузей землеробства; б) галузей тваринництва.

46. Основні проблеми і перспективи розвитку АПК України.

47. Будівельний комплекс України: значення, галузева структура, передумови розвитку й особливості розміщення.

48. Цементна промисловість України: сучасний стан, особливості розміщення і перспективи розвитку.

49. Скляна промисловість України: сучасний стан, особливості розміщення та перспективи розвитку.

50. В чому полягає роль розвитку суспільного виробництва.

51. Дайте аналіз сучасному стану соціальної сфери України.

52. Охарактеризуйте сучасний стан та особливості розміщення виробництва товарів народного споживання в Україні.

53. В чому полягають основні проблеми розвитку соціального комплексу України?

54. Визначте перспективи розвитку соціального комплексу України.

55. Визначте роль транспорту в розвитку і розміщення виробництва.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ №3

1. Що є формами територіальної організації транспорту.
2. Дайте характеристику окремих видів транспорту.
3. Розкрийте проблеми і перспективи розвитку транспортної системи України.

4. Економічне районування як науковий метод територіальної організації народного господарства.

5. Економічний район, його суть, основні ознаки та об'єктивний характер формування.

6. Визначте типи економічних районів.

7. Принципи економічного районування, їх суть.

8. Сучасне районування України.

9. В чому полягає практичне значення економічного районування?

10. Охарактеризуйте сучасний стан, рівень розвитку ПС в окремих економічних регіонах України.

11. Проаналізуйте спеціалізацію економічних регіонів України в системі територіального розподілу праці.

12. Порівняйте запаси корисних копалин та спеціалізацію галузей Донецького та Подільського, Дніпровського та Карпатського, Східного та Причорноморського регіонів.

13. Зробіть розрахунки по діагностиці територіальної структури та динамічних якостей однієї адміністративно-територіальної області України. Порівняйте отримані дані із середніми по країні показниками. Для розрахунків використовуйте дані Статистичного щорічника України.

14. Охарактеризуйте проблеми та перспективи розвитку економічних регіонів України.

11. ПІДСУМКОВІ ТЕСТИ ДО ЗМІСТОВНИХ МОДУЛІВ З ДИСЦИПЛІНИ " РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА "

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ №1

*1. Чи тотожні об'єкт і предмет дослідження дисципліни
"Розміщення продуктивних сил":*

а) так;

б) ні.

2. Промисловий центр — це місто:

а) середнє;

- б) велике;
- в) мале.

3. Галузі спеціалізації визначають:

- а) виробничий профіль району;
- б) участь у міжрайонному обміні;
- в) все сказане правильне.

4. Які галузі визначають виробничий профіль району:

- а) спеціалізації;
- б) обслуговуючі.

5. Галузевий район — це результат:

- а) просторової концентрації виробництва;
- б) просторової деконцентрації виробництва.

6. Виділити аспекти, характерні для об'єкта і для предмета дослідження на тему: "Розміщення продуктивних сил":

- а) фрагмент дійсності, на який спрямована пізнавальна або практична діяльність;
- б) сторони, властивості і відносини, які вивчає ця дисципліна;
- в) відтворення емпіричної реальності на абстрактному рівні;
- г) результат теоретичного абстрагування;
- д) результат дослідницьких дій чи діяльності; е) частина об'єктивної реальності, що володіє цими властивостями.

7. Промисловий пункт — це:

- а) невелике промислове підприємство;
- б) обслуговуючі галузі господарства;
- в) все, сказане раніше.

8. Елементами територіальної організації виробництва є:

- а) промисловий пункт;
- б) промисловий центр;
- в) промисловий вузол;
- г) територіально-виробничий комплекс: обласного масштабу, економічного району;
- д) міста;
- е) вільні економічні зони;
- ж) все, сказане раніше.

9. Основна районотворча роль належить галузям:

- а) спеціалізації;
- б) профільним галузям спеціалізації
- в) обслуговуючим.

10. Якими ознаками характеризується економічний район:

- а) спільністю території;
- б) однорідністю природи, господарства і культури;
- в) спеціалізацією і структурою виробництва;

- г) економіко-географічним положенням;
- д) завершеністю виробництва.

46. Назвіть ознаки виділення інтегральних економічних районів:

- а) спільність території;
- б) наявність територіально-виробничого комплексу;
- в) економічне тяжіння території до ядра району;
- г) природні ресурси;
- д) все сказане правильне.

47. Які тенденції переважають у розміщенні виробництва транснаціональних корпорацій:

- а) між країнами;
- б) міжконтинентальні;
- в) все сказане правильне.

48. Який із наведених переліків факторів виробництва точніший

- а) земля, праця, капітал, робоча сила, управління;
- б) земля, праця, засоби виробництва, технологія, підприємництво, управління;
- в) ресурси, технологія, підприємництво;
- г) земля, праця, капітал, технологія, інформація, підприємництво.

14. Економічна система вирішує такі питання:

- а) що, де, для кого;
- б) що, як, для кого і з яким темпом зростання;
- в) коли, чому, де і хто;
- г) які причини безробіття та інфляції.

15. У ринковому господарстві при розміщенні виробництва вибір споживача:

- а) служить орієнтиром для виробника;
- б) впливає на розподіл ресурсів;
- в) впливає на розподіл доходів;
- г) все сказане вище правильне.

16. Технологія важлива при розміщенні виробництва:

- а) вона задає межі виробничих можливостей;
- б) визначає, що буде вироблено;
- в) впливає на ціну продукту;
- г) жоден пункт цього переліку не дає відповіді на запитання про те, чим важлива технологія.

17. Розміщення виробництва економічних благ характеризується:

- а) здатністю задовольнити потребу;
- б) рідкістю;
- в) цінністю;
- г) все сказане правильне.

18. Заповніть таблицю:

На місці перетину відповідних рядків і стовпчиків (граф) поставте знак “+”, якщо певний елемент продуктивних сил відповідає формі їх розвитку.

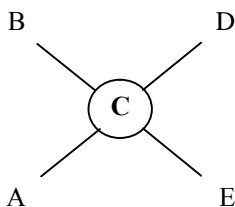
Показник	Елемент продуктивних сил		
	природний	суспільний	всезагальний
Внутрішньовиробничий поділ праці			
Природне середовище			
Наукові знання			
Суспільний поділ праці			
Знаряддя праці			
Корисні копалини			
Трудова кваліфікація			
Інформація			
Родючі ґрунти			
Кооперація праці			
Технологія			

19. Розміщення виробництва вільного ринкового господарства характеризується:

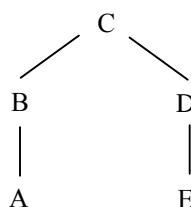
- необмеженою кількістю учасників конкуренції;
- вільним доступом до ринкової інформації;
- обмеженою роллю уряду в економіці;
- планомірністю.

20. Способи комунікації у групі з вирішення розміщення виробництва показано на малюнку:

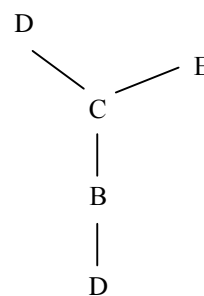
Буквами позначають представників міністерств, а лініями – доступні напрями комунікації. Який із 4 способів комунікації найефективніший, менш ефективний і найменш ефективний? Поставте номери 1, 2, 3, 4, з урахуванням, що № 1 відповідає найефективнішому варіанту

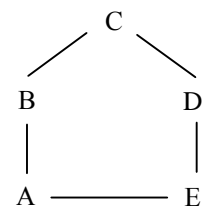
“Колесо”

“Ланцюжок”

“у”

“Коло”

21. На якій стадії соціально-економічного розвитку перебуває економіка України:

- еня□□о хімічної□;
- індустріальній;
- постіндустріальній.

22. Скільки вузів розташовано у великих містах, %:

- 75;
- 80.

23. Яка ймовірність прикладних досліджень, %:

- а) 70;
- б) 80;
- в) 90.

24. Яка ймовірність одержання позитивного результату в фундаментальних дослідженнях, %:

- а) 2 – 3;
- б) 5 – 10;
- в) 15 – 20.

25. Які фактори визначають розміщення технополісів:

- а) наближеність міста чисельністю 200 тис. □еня.;
- б) наближеність до аеропорту або залізничної станції;
- в) удосконалена інформаційна мережа;
- г) сприятливі життєві умови;
- д) все сказане правильне.

26. До якої із форм територіальної організації науки відноситься “Сілікон велі” в США:

- а) регіональна агломерація науки;
- б) науковий парк.

27. Які терміни адаптації наукових закладів у нових містах, років:

- а) 5 – 10;
- б) 10 – 15.

28. Скільки наукового потенціалу концентрується у шести (Київ, Харків, Дніпропетровськ, Львів, Донецьк, Одеса) містах України, %:

- а) 60;
- б) 70.

29. Яка ймовірність використання науково-технічних розробок, %:

- а) 80;
- б) 90;
- в) 100.

30. Де найсприятливіші умови для розміщення галузевого сектора науки:

- а) територія всієї України;
- б) центри локалізації певної галузі.

31. Наукові роботи, націлені на розробку нових знань для вирішення конкретних практичних завдань:

- а) фундаментальні дослідження;
- б) прикладні дослідження;
- в) науково-технічні розробки.

32. Що входить до складу науково-технічних розробок:

- а) конструкторські розробки;
- б) проектні;

- в) організаційні;
- г) науково-технічні програми.

33. *Визначте структурні елементи наукового потенціалу:*

- а) кадри;
- б) матеріально-технічна база;
- в) наукова інформація;
- г) фінансові ресурси;
- д) інституціональна інфраструктура.

34. *До якого виду досліджень належать наукові боти, що провадяться з метою одержання нових знань про об'єктивні закони розвитку природи, суспільства, мислення:*

- а) фундаментальні;
- б) прикладні;
- в) науково-технічні розробки.

35. *Назвіть складові розміщення наукового потенціалу:*

- а) територіальна локалізація мережі наукових закладів;
- б) нарощування сукупного потенціалу існуючих закладів науки;
- в) територіальне розміщення ресурсів науки;
- г) все сказане правильне.

36. *Які з факторів впливають на розміщення наукових центрів (закладів):*

- а) культурне середовище;
- б) освітній потенціал;
- в) інформаційна інфраструктура;
- г) інтелектуальний потенціал;
- д) індустріальний розвиток.

37. *Який із видів науки має найсприятливіші умови для розміщення у великих містах:*

- а) академічний;
- б) галузевий;
- в) вузівський.

49. *Яка стадія інвестиційного циклу характерна для ситуації, коли щорічний темп зростання інвестицій у наступному році вищий, ніж у попередньому:*

- а) підйом;
- б) вища точка інвестиційного циклу;
- в) спад.

2. *Яка якісна стадія стану ринку праці характерна для сучасного періоду економіки України:*

- а) безробіття;
- б) рівновага між робочою силою і робочими місцями;
- в) дефіцит трудових ресурсів.

3. *Поняття економіко-географічного положення включає:*

- а) відстань до економічних центрів;
- б) транспортно-географічне положення;
- в) віддаленість до джерел сировини;
- г) віддаленість до регіональних ринків
- д) розподіл функцій у ієрархії центральних місць;
- е) все сказане правильне.

4. *Об'єктом регіонального економічного діагнозу може бути:*

- а) країна;
- б) область;
- в) населений пункт;
- г) район міста;
- д) промислове підприємство;
- е) все сказане правильне.

5. *Природні ресурси — це тіла і сили природи, які:*

- а) беруть участь у виробничій діяльності;
- б) не беруть участі у виробничій діяльності.

6. *Як визначається економічна оцінка природних ресурсів:*

- а) за кількістю і якістю;
- б) у вартісному вираженні.

7. *Скільки поверхневих вод припадає на 1 жителя України, км³:*

- а) 1,6;
- б) 2,0.

8. *Нафтове родовище, яке не розробляється, можна оцінювати як:*

- а) природний ресурс;
- б) капітал;
- в) землю;
- г) ринок.

9. *Для якої стадії виробництва продукту важлива наявність наукових підрозділів:*

- а) нововведення;
- б) зростання;
- в) стандартизації.

10. *Який ступінь стійкості економіки характерний для староосвоєних районів:*

- а) стійка структура;
- б) нестійка структура;
- в) структура, що формується.

50. *Які якісні градації характеризують економічне регіону:*

- а) зростання;
- б) пожвавлення;
- в) стагнація;

- г) депресія;
- д) все сказане правильне.

51. Яка стадія демографічної динаміки характерна для Києва:

- а) зростання;
- б) стагнація;
- в) депопуляція.

52. У регіональній економічній діагностиці застосовують такі основні системи діагнозу:

- а) тестовий;
- б) функціональний аналіз;
- в) моделювання об'єкта;
- г) ретроспективний аналіз;
- д) все сказане правильне.

14. Компактна регіональна диференціація передбачає:

- а) топологічну наближеність населених пунктів і економічних об'єктів один до одного;
- б) розселення по всьому ареалу населених місць і розміщення економічних об'єктів за віддаленістю один від одного.

15. Регіональний економічний аналіз безконтактними методами здійснюється на основі діагностики:

- а) аналітичної;
- б) експертної;
- в) модельної.

16. Регіональний економічний аналіз контактними методами здійснюється на основі діагностики:

- а) аналітичної;
- б) експертної;
- в) модельної.

17. Необхідною умовою використання системи діагностичних індикаторів є їх орієнтованість на:

- а) пошук патологій розвитку;
- б) вузьких місць;
- в) встановлення приналежності об'єкта до певного класу;
- г) все сказане правильне.

18. Регіональний економічний діагноз містить в собі:

- а) процес дослідження об'єкта;
- б) висновки про стан об'єкта;
- в) все сказане правильне;
- г) правильних відповідей немає.

19. До якого типу столичних центрів Європи можна віднести Київ? Який тип діагнозу прийнятний для цього:

- а) той, що встановлює відхилення від норми, патологію;

- б) визначає належність об'єкта до того чи іншого класу, групи, типу;
в) той що описує об'єкт як унікальне поєднання ознак.

20. Як методи організації процесів регіонального економічного діагнозу використовують:

- а) побудову системи індикаторів;
б) розробку якісних і кількісних шкал;
в) класифікацію регіональних патологій та їх симптомів;
г) збір і обробку діагностичної інформації;
д) все сказане правильне.

21. Визначте ступінь впливу сировинних, паливно-енергетичних, трудових ресурсів і районів споживання готової продукції на розміщення галузей харчової промисловості:

Галузь харчової промисловості	Ресурс			Район споживання готової продукції
	сировинний	паливно-енергетичний	трудовий	
М'ясна				
Цукрова				
Маслоробна				
Олійно-жирова				
Рибоконсервна				
Борошномельна				
Хлібопекарна				

Умовні позначення: +++ вирішальний вплив;
++ помітний вплив;
+ слабкий вплив;
0 — відсутність впливу.

На місці перетину відповідних рядків і стовпців поставте адекватне умовне позначення впливу на розміщення галузей харчової промисловості.

22. Визначте ступінь впливу сировинних, паливно-енергетичних, трудових ресурсів і районів споживання готової продукції на розміщення галузей лісової і деревообробної промисловості.

На місці перетину відповідних рядків і стовпців поставте адекватне умовне позначення відповідного впливу на розміщення галузей лісової промисловості.

Галузь лісової промисловості	Ресурс			Район споживання готової продукції
	сировинний	паливно-енергетичний	трудовий	
Лісозаготівельна				
Лісопильна				
Меблева				
Лісохімічна				
Целюлозно-паперова				
Гідролізна				

Умовні позначення: +++ вирішальний вплив;
++ помітний вплив;
+ слабкий вплив;
0 — відсутність впливу.

23. *Визначте ступінь впливу сировинних, паливно-енергетичних, трудових ресурсів і районів споживання готової продукції на розміщення галузей промисловості матеріалів:*

Галузь промисловості будівельних матеріалів	Ресурс			Район споживання готової продукції
	сировинний	паливно-енергетичний	трудовий	
Цементна				
Виробництво залізобетону				
Азбестоцементних виробів				
Склоробна				

Умовні позначення: +++ вирішальний вплив;
 ++ помітний вплив;
 + слабкий вплив;
 0 — відсутність впливу.

На місці перетину відповідних рядків і стовпців поставте адекватне умовне позначення відповідного впливу на розміщення галузей будівельних матеріалів.

24. *Визначте ступінь впливу сировинних, паливно-енергетичних, трудових ресурсів і районів споживання готової продукції на розміщення галузей електроенергетики:*

Галузь електроенергетики	Ресурс			Район споживання готової продукції
	сировинний	паливно-енергетичний	трудовий	
ТЕС				
Теплоелектроцентралі				
Гідроелектростанції				
АЕС				

Умовні позначення: +++ вирішальний вплив;
 ++ помітний вплив;
 + слабкий вплив;
 0 — відсутність впливу.

На місці перетину відповідних рядків і стовпців поставте адекватне умовне позначення відповідного впливу на розміщення галузей електроенергетики.

25. *Визначте ступінь впливу сировинних, паливно-енергетичних, трудових ресурсів і районів споживання готової продукції на розміщення галузей чорної металургії:*

Галузь чорної металургії	Ресурс			Район споживання готової продукції
	сировинний	паливно-енергетичний	трудовий	
Залізорудна				
Доменна металургія				
Переробна металургія				
Електрометалургія				
Феросплавна				
Коксохімічна				

Умовні позначення: +++ вирішальний вплив;
 ++ помітний вплив;
 + слабкий вплив;
 0 — відсутність впливу.

На місці перетину відповідних рядків і стовпців поставте адекватне умовне позначення відповідного впливу на розміщення галузей чорної металургії.

26. *У формулі індексу спеціалізації (локалізації) правильно розставте показники:*

$$I_n = \frac{S_i}{N} \div \frac{N_i}{S}$$

де S_i — число зайнятих в окремій галузі й у конкретному районі;
 S — число зайнятих у всій промисловості регіону;
 N_i — число зайнятих у галузі і країні в цілому;
 N — число зайнятих у промисловості країни в цілому.

27. За яких значень I_l галузь визначається як спеціалізована:

- а) $I_l > 1$;
- б) $I_l < 1$.

28. За якою формулою визначається районний мультиплікатор (M_p):

- а) $M_p = \frac{Z_b}{Z_o}$;
- б) $M_p = \frac{Z_o}{Z_p}$.

Де Z_b — зайнятість у базових галузях;

Z_o — зайнятість в обслуговуючих галузях;

Z_p — зайнятість у галузях району.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ №2

29. Виділіть невичерпні природні ресурси:

- а) мінеральна сировина;
- б) сонячна радіація;
- в) енергія прибою, вітру;
- г) внутрішнє тепло Землі;
- д) водні ресурси.

30. Як визначається технологічна оцінка природних ресурсів:

- а) якісною характеристикою;
- б) балах-категоріях;
- в) все сказане правильне.

31. Який із видів економічної оцінки ширше використовується для оцінки мінеральної сировини і палива:

- а) витратний;
- б) рентний.

32. Рентна оцінка природних ресурсів визначається методом:

- а) порівняльної оцінки;
- б) компенсаційних затрат;
- в) все сказане правильне.

33. Яка з рис характерна для земельних ресурсів:

- а) продукт природи;
- б) відновлювальний природний ресурс;
- в) містить функції предмета і засобу праці;
- г) незамінність;
- д) все сказане правильне.

34. Яка забезпеченість земельними ресурсами жителів України, га:

- а) 0,5;
- б) 0,8;
- в) 0,64.

35. Яка питома вага чорноземів у структурі ґрунтового покриву України, %:

- а) 45,1;
- б) 54,7;
- в) 60,3.

36. Який процент території України перебуває у природному стані, %:

- а) 5;
- б) 8;
- в) 15,3.

37. Яку площу земельного фонду України займають міста та інші населені пункти, %:

- а) 5,1;
- б) 7,7;
- в) 13,2.

38. Яка із категорій оцінки мінеральних ресурсів відбиває їх вивченість і розвіданість з найбільшою детальністю:

- а) А;
- б) В;
- в) С₁;
- г) С₂.

53. Який ступінь промислової концентрації основного компонента характерний для залізних руд, %:

- а) 20 – 24;
- б) 25 – 27;
- в) 28 – 35.

54. Яку площу займає лісовий фонд України, мільярд га:

- а) 8;
- б) 9,9.

55. Назвіть другу за величиною ріку України:

- а) Дніпро;
- б) Сіверський Донець;
- в) Дністер.

42. Який відсоток води в Україні використовується на комунальні потреби, %:

- а) 10;
- б) 12;
- в) 15.

43. Які ресурси відносять до рекреаційних:

- а) мінеральні і термальні води;
- б) лікувальні грязі;
- в) лісові території;
- г) річкові пляжі;
- д) все сказане правильне.

44. Припустимо, що компанії легко транспортувати сировину і компоненти, проте кінцевий продукт громіздкий. За інших однакових умов компанія вибере місце-розташування свого виробництва поблизу:

- а) джерел сировини і компонентів;
- б) ринків збуту.

45. Визначте ступінь впливу сировинних, паливно-енергетичних, трудових ресурсів і районів споживання готової продукції на розміщення машинобудування:

Галузь машинобудування	Ресурс			Район споживання готової продукції
	сировинний	паливно-енергетичний	трудовий	
Важке машинобудування				
Суднобудування				
Локомотивобудування				
Автомобілебудування				
Верстатобудування				
Приладобудування				
Сільськогосподарське машинобудування				

Умовні позначення: +++ вирішальний вплив;
 ++ помітний вплив;
 + слабкий вплив;
 0 — відсутність впливу.

На місці перетину відповідних рядків і стовпчиків поставте адекватне умовне позначення залежно від рівня впливу на галузь.

46. Визначте ступінь впливу сировинних, паливно-енергетичних, трудових ресурсів і районів споживання готової продукції на розміщення галузей хімічної промисловості:

Галузь легкої промисловості	Ресурс			Район споживання готової продукції
	сировинний	паливно-енергетичний	трудовий	
Бавовняна				
Шовкова				
Льняна				
Швейна				
Взуттєва				

Умовні позначення: +++ вирішальний вплив;
 ++ помітний вплив;
 + слабкий вплив;
 0 — відсутність впливу.

На місці перетину відповідних рядків і стовпчиків поставте адекватне умовне позначення залежно від рівня впливу на галузь.

47. Визначте ступінь впливу сировинних, паливно-енергетичних, трудових ресурсів і районів споживання готової продукції на розміщення галузей легкої промисловості

Галузь хімічної промисловості	Ресурс			Район споживання готової продукції
	сировинний	паливно-енергетичний	трудоий	
Гірничохімічна				
Хімічних смол і пластмас				
Хімічних волокон				
Каучукова				
Синтетичних барвників				
Азотних добрив				
Фосфорних добрив				
Калійних добрив				
Сірчаної кислоти (із природної сировини)				
Сірчаної кислоти (із відходів газів)				
Хлорна				
Содова				

Умовні позначення: +++ вирішальний вплив;
 ++ помітний вплив;
 + слабкий вплив;
 0 — відсутність впливу.

На місці перетину відповідних рядків і стовпчиків поставте адекватне позначення залежно від визначеного Вами рівня впливу.

48. Визначте ступінь впливу сировинних, паливно-енергетичних, трудових ресурсів і районів споживання готової продукції на розміщення галузей кольорової металургії:

Галузь кольорової металургії	Ресурс			Район споживання готової продукції
	сировинний	паливно-енергетичний	трудоий	
Мідна				
Свинцева				
Цинкова				
Нікелева				
Олов'яна				
Глиноземна				
Алюмінієва				
Титанова				

Умовні позначення: +++ вирішальний вплив;
 ++ помітний вплив;
 + слабкий вплив;
 0 — відсутність впливу.

На місці перетину відповідних рядків і стовпчиків поставте адекватне умовне позначення залежно від визначеного Вами рівня впливу.

49. Японська модель ринку праці передбачає:

- а) пожиттєвий найм;
- б) активну політику держави у сфері зайнятості;
- в) свободу вибору працівників.

56. Яка частка економічно активного чоловічого населення зайнята у сільському господарстві індустриальних країн, %:

- а) менше 35;
- б) 35 – 39.

57. Який вік жінок вважається в Україні працездатним, років:

- а) 16 – 60;

б) 16 – 55.

58. Яка питома вага сільського населення в Україні, %:

- а) 40;
- б) 35;
- в) 32.

53. До категорії міст в Україні відносять поселення, чисельністю населення понад, тис. □еня.:

- а) 10;
- б) 15.

54. Коли на території України були засновані перші міста:

- а) VII □ен. до н.е.;
- б) VI □ен. до н.е.

59. До категорій селищ міського типу в Україні відносять поселення з чисельністю населення понад, тис. □еня.:

- а) 1,5;
- б) 2.

60. Відстань між житловими забудовами окремих поселень повинна становити, км:

- а) 1,5;
- б) 2.

61. В Україні проживає:

- а) понад 90 націй;
- б) понад 100 націй.

58. Скільки маятникових мігрантів приїжджає до Львова, тис. □еня.:

- а) 130;
- б) 135.

59. Яка середня густина населення України, □еня./км²:

- а) 89,0;
- б) 84,0;
- в) 86,0.

60. Скільки маятникових мігрантів приїжджає до Києва, тис. □еня.:

- а) понад 150;
- б) понад 200.

61. Якою була чисельність населення України на 01.01.98, □еня. □еня.:

- а) 52,0;
- б) 52,1;
- в) 53,2;
- г) 50,3.

62. Яка питома вага жінок у структурі населення України, %:

- а) 53;
- б) 47.

63. Які запаси газу в Україні за категоріями $A + B + C$, \square еня \square . m^3 :

- а) 1020;
- б) 1156;
- в) 1133.

64. У яких областях і регіонах розташовані родовища природного газу в Україні:

- а) Харківська;
- б) Полтавська;
- в) Сумська;
- г) Передкарпаття;
- д) Донбас.

65. Природне безробіття — це:

- а) сума рівнів фрикційного і структурного безробіття;
- б) сума рівнів циклічного і структурного безробіття;

66. Яка питома вага працюючих у Європейській Союзі належить до гнучкої робочої сили, %:

- а) 33;
- б) 35.

67. Яку частку становить економічно активне населення у трудових ресурсах, %:

- а) 60;
- б) 75.

68. Якою є величина природного безробіття, %:

- а) 4 – 6;
- б) 7 – 8.

69. Яка питома вага трудових ресурсів у чисельне населення України, %:

- а) 50 – 55;
- б) 61 – 62.

70. Скільки в Україні малих міст:

- а) 300;
- б) 338.

71. Скільки в Україні міст-мільйонерів:

- а) 5;
- б) 7.

72. Скільки сіл в Україні, тис.:

- а) 28,1;
- б) 28,7.

73. У містах України проживає, \square еня. \square еня.:

- а) 34,9;
- б) 35,3.

74. Скільки в Україні міст:

- а) 400;
- б) 445;
- в) 448.

75. Скільки в Україні селищ міського типу:

- а) 900;
- б) 911;
- в) 896.

76. Які форми розселення найтипівіші для України:

- а) дисперсно-групове сільське розселення;
- б) міста;
- в) розселення кочових народів.

77. Яка мінімальна чисельність жителів характерна для поселення, □еня.:

- а) 10;
- б) 15.

78. Найвища питома вага євреїв у складі мешканців характерна для міст:

- а) Києва;
- б) Одеси;
- в) Донецька.

79. Скільки населення було відселено із 30-кілометрової зони Чорнобильської АЕС у 1986 р., тис. □еня.:

- а) 85;
- б) 90.

80. Скільки громадян України виїхало за кордон на постійне місце проживання у 1988 – 1991 рр., тис. □еня.

- а) 200,5;
- б) 213,1.

81. У якій із областей заселеність досягає 191 чол. 1 км²:

- а) Донецькій;
- б) Дніпропетровській.

82. Яка питома вага осіб, старших працездатного вік в Україні, %:

- а) 20,0;
- б) 21,7;
- в) 22,0.

83. Який середній вік жителів України, років:

- а) 36;
- б) 36,8;

в) 37.

84. Які із перерахованих факторів відносяться демографічних:

- а) статеві і вікова структура населення;
- б) шлюбність і рівень розлучень;
- в) розвиток охорони здоров'я.

85. Яка із ознак характеризує простий тип відтворення населення:

- а) чисельність наступного покоління більша від попереднього;
- б) у ході зміни поколінь чисельність населення не змінюється;
- в) людей помирає більше, ніж народжується.

86. Яким факторам належить вирішальна роль у відтворенні населення:

- а) демографічним;
- б) природно-біологічним;
- в) соціально-економічним;
- г) соціально-культурним;
- д) психологічним.

МОДУЛЬ №3

62. Скільки укрупнених галузей виділяють у промисловості:

- а) 16;
- б) 18;
- в) 20.

2. Який ресурс має найвищий теплотворний коефіцієнт 1 т палива:

- а) природний газ;
- б) нафта;
- в) вугілля;
- г) торф;
- д) сланці.

3. У якому столітті розпочався видобуток вугілля у Європі:

- а) XI;
- б) XII;
- в) XIII.

4. Скільки кам'яновугільних шахт діє в Україні:

- а) 257;
- б) 300;
- в) 315.

5. Скільки в Україні є шахт з коксівним вугіллям:

- а) 130;
- б) 131;
- в) 132.

6. У скількох шахтах Донбасу видобувається антрацит:

- а) 80;

- б) 81;
- в) 82.

7. У скількох шахтах Донбасу видобувають коксівне вугілля:

- а) 120;
- б) 125;
- в) 128.

8. Яка пропускна річна здатність нафтопроводу діаметром 1220 мм з рухом потоку нафти 10–12 км / год., □еня. т:

- а) 80 – 90;
- б) 91 – 100;
- в) 105 – 110.

9. Яка річна пропускна здатність газопроводу діаметром 1420 мм з тиском 75 атм. І швидкістю потоку 30–35 км/год, □еня □. м³:

- а) 30 – 32;
- б) 33 – 35.

10. Яка потужність електростанцій України, □еня. кВт:

- а) 50;
- б) 54.

63. Скільки в Україні АЕС:

- а) 5;
- б) 4.

64. Скільки в Україні атомних енергоблоків:

- а) 10;
- б) 15.

65. Скільки укрупнених галузей у машинобудуванні України:

- а) 15;
- б) 19;
- в) 20.

14. Назвіть основний центр тракторобудування:

- а) Харків;
- б) Кіровоград;
- в) Мелітополь;
- г) Житомир.

15. Визначте центри виробництва електровимірювальних приладів:

- а) Київ;
- б) Львів;
- в) Луганськ.

16. Назвіть центри транспортного машинобудування:

- а) Кременчук;
- б) Запоріжжя;
- в) Луцьк;

г) Житомир.

17. Визначте центри суднобудування:

- а) Миколаїв;
- б) Херсон;
- в) Київ;
- г) Запоріжжя;
- д) Керч.

18. У яких центрах розміщене виробництво штучні! Алмазів і абразивних матеріалів:

- а) Полтава;
- б) Львів;
- в) Запоріжжя;
- г) Суми;
- д) Київ.

19. Яка частка сировини у собівартості готової продукції хімічної промисловості, %:

- а) 30 – 39;
- б) 40 – 90;
- в) 90 – 95.

20. Назвіть норми витрати води на виробництво 1 т хлору і каустичної соди, м³:

- а) 45;
- б) 50;
- в) 55.

21. Виробництво фосфатних добрив локалізоване у містах:

- а) Одеса;
- б) Вінниця;
- в) Донецьк.

22. Виробництво соди зосереджене на підприємствах міст:

- а) Слов'янська;
- б) Лисичанська;
- в) Черкас.

23. Найбільшими центрами гумоазбестового виробництва є:

- а) Дніпропетровськ;
- б) Харків;
- в) Біла Церква.

24. Яка частка сировини і палива у собівартості виробництва чавуну, %:

- а) 70 – 80;
- б) 85 – 90.

25. Визначте основні важкі кольорові метали:

- а) мідь;
- б) цинк;
- в) магній.

26. Який процентний вміст міді у мідних рудах:

- а) 1 – 5;
- б) 5 – 10.

27. Який процентний вміст металу в мідних концентратах:

- а) 8 – 35;
- б) 4 – 45.

28. Яка питома вага витрат припадає на видобування і збагачення руд при виробництві свинцю, %:

- а) 75 – 85;
- б) 85 – 90.

29. Виробництво алюмінію зосереджене у містах:

- а) Запоріжжя;
- б) Дніпропетровськ.

30. Виробництво залізобетонних конструкцій і виробів розміщується у:

- а) великих і крупних містах;
- б) у всіх містах.

31. Центрами виробництва цементу є міста:

- а) Ічня-Іо хім;
- б) Кам'янець-Подільський;
- в) Харків.

32. Мармур видобувають:

- а) у Закарпатті;
- б) на Поділлі;
- в) у Житомирській області.

33. Центрами виробництва скла є міста:

- а) Артемівськ;
- б) Вінниця;
- в) Лисичанськ.

34. Центрами фарфорової промисловості є міста:

- а) Полтава;
- б) Коростень (Житомирська Ічня.);
- в) Тернопіль.

35. До виробництва в'язучих матеріалів належать виробництва:

- а) цементу;
- б) вапна;
- в) піску.

36. Назвіть характерні особливості будівельних матеріалів:

- а) велика об'ємна вага;
- б) транспортабельність.

37. Яка частка деревообробки у структурі лісової, деревообробної і целюлозно-паперової промисловості, %:

- а) 60;
- б) 70;
- в) 80.

38. Найзначніші лісопилльні центри розміщені у:

- а) Карпатах;
- б) Лісостепу;
- в) Поліссі.

66. Центрами целюлозно-паперової промисловості є міста:

- а) Жидачів (Львівська еня.);
- б) еня о (Хмельницька еня.);
- в) Коростень (Житомирська еня.);
- г) Суми.

67. Якою є питома вага затрат на робочу силу у собівартості продукції легкої промисловості, %:

- а) 55;
- б) 63;
- в) 65.

68. Центрами виробництва вовняних тканин є міста:

- а) Луганськ;
- б) Чернігів;
- в) Полтава.

42. Випуск шовкових тканин зосереджено у міста?

- а) Кіровоград;
- б) Київ;
- в) Черкаси.

43. У якій зоні розміщені посіви озимого жита:

- а) Полісся;
- б) Лісостеп.

44. Яка врожайність озимого жита в Україні, ц./га:

- а) 15 – 20;
- б) 25 – 30.

45. Визначте площу посівів ярого ячменю в Україні, еня. га:

- а) 3,5 – 4;
- б) 4,1 – 4,5.

46. Які площі зайняті під посівами цукрових буряків в Україні, еня. га:

- а) 1,1;

б) 2.

47. Назвіть область, де вирощують льон-довгунець:

- а) Сумська;
- б) Харківська.

48. На яких землях в Україні вирощують сою:

- а) на богарних;
- б) на зрошуваних.

49. Де зосереджені площі посадок товарної картоплі:

- а) Полісся;
- б) поблизу міст;
- в) Степ.

69. Яку площу займають плодово-ягідні насадження в Україні, тис. Га:

- а) 750;
- б) 900.

70. Яка урожайність винограду, ц./га :

- а) 57 – 60;
- б) 65 – 70.

71. Визначте регіони концентрації вівчарства:

- а) Південь України;
- б) Карпати;
- в) Лісостеп.

53. Яка питома вага Вінницької області у загальнодержавному виробництві цукру, %:

- а) 5;
- б) 10;
- в) 15.

54. Скільки в Україні цукрових заводів:

- а) 190;
- б) 194;
- в) 198.

72. Де розміщені підприємства олійно-жирової промисловості:

- а) Схід України;
- б) Південь України.

73. Яка густина залізничних колій в Україні, км на 1000 км² території:

- а) 38;
- б) 40.

74. Скільки вантажів перевозиться у середньому на 1 км експлуатаційної довжини залізниць, □ еня. т-км:

- а) 19,6;

б) 20,8.

58. Скільки в середньому перевозиться пасажирів на 1 км експлуатаційної довжини залізниць, \square еня. пас. –км:

а) 2,7;

б) 3,3.

59. Яка довжина електрифікованих залізниць України, тис. Км:

а) 7,8;

б) 8,4.

60. Яка частка залізничних магістралей працює на тепловозній тязі:

а) 1/3;

б) 2/3.

61. Яка середня дальність перевезення залізницею 1 т вантажів, км:

а) 451;

б) 458.

62. Яка середня дальність поїздки пасажирів залізницею, км:

а) 102;

б) 113.

63. Яка довжина залізниць промислових підприємств, тис. Км:

а) 27,3;

б) 28,6.

64. Визначте загальну довжину морської берегової лінії України, км:

а) 1500;

б) 2000.

65. Яка загальна довжина судноплавних рік України, тис. Км:

а) 4,5;

б) 4,9.

66. Яка середня дальність перевезення 1 т вантажу річковим транспортом, км:

а) 175;

б) 181.

67. Яка довжина автомобільних шляхів України, тис. Км:

а) 165;

б) 172.

68. Яка середня дальність перевезення 1 т вантажів автомобільним транспортом, км:

а) 15;

б) 17.

69. Скільки міст і селищ міського типу України мають регулярні перевезення автобусами:

а) 420;

б) 424.

70. Назвіть середню відстань поїздки пасажиром автомобільним транспортом, км:

а) 11;

б) 15.

71. Скільки пасажирів перевозиться повітрям транспортом, □еня.
□еня.:

а) 2;

б) 3.

72. Яка довжина трубопроводів в Україні, тис. Км:

а) 43,5;

б) 65.

73. Яка довжина аміакопроводу в Україні, км:

а) 751;

б) 763.

74. Скільки міст України мають метрополітен:

а) 2;

б) 3.

75. Скільки міст України мають трамвайний транспорт:

а) 20;

б) 24.

76. Скільки українських міст мають тролейбусний транспорт:

а) 40;

б) 46.

77. Виділіть кам'яновугільні басейни:

а) Донбас;

б) Львівсько-Волинський басейн;

в) Олександрійський басейн.

78. На яких електростанціях використовується вугілля Львівсько-Волинського басейну:

а) Бурштинській;

б) Добротвірській;

в) Дніпропетровській.

79. У яких центрах видобувається буре вугілля:

а) Олександрія;

б) Ватутіно;

в) Сміла.

80. В яких областях України розташовані райони видобування нафти:

а) Львівська;

б) Івано-Франківська;

в) Сумська;

- г) Чернігівська;
- д) Полтавська;
- е) Донецька.

81. Який нафтопереробний завод вважається найкрупнішим у Європі:

- а) Кременчуцький;
- б) Херсонський;
- в) Лисичанський.

82. Яка частка російської нафти у загальному обсязі споживання нафти в Україні, %:

- а) 60;
- б) 70;
- в) 80.

83. Виділіть фактори розміщення електроенергетики:

- а) паливно-енергетичні ресурси;
- б) споживання;
- в) трудові ресурси.

84. Яка ГЕС України найпотужніша:

- а) Київська;
- б) Канівська;
- в) Кременчуцька;
- г) Дніпродзержинська;
- д) Дніпрогес;
- е) Каховська.

85. Яка АЕС в Україні найпотужніша:

- а) Чорнобильська;
- б) Рівненська;
- в) Хмельницька;
- г) Південноукраїнська;
- д) Запорізька.

86. Який ефект забезпечують науково-технічні нововведення у сфері системи машин і обладнання:

- а) 2/5;
- б) 1/3.

87. Що означає розміщення взаємодіючих між собою підприємств:

- а) спеціалізація;
- б) кооперування;
- в) диверсифікація.

88. Галузі машинобудування високої технології потребують:

- а) районів високої технології культури;
- б) джерел сировини.

89. Виділіть фактори, що впливають на розміщення підприємств машинобудування:

- а) конструктивна складність виробів;
- б) розвиток спеціалізації і кооперування;
- в) енергетичні ресурси.

90. Які з названих виробництв розташовані в Дніпропетровську і Тернополі:

- а) бурякозбиральних комбайнів;
- б) кукурудзозбиральних комбайнів;
- в) ґрунтообробних машин.

91. Вплив споживчого фактора поширюється переважно на розміщення підприємств:

- а) основної хімії;
- б) органічного синтезу.

92. Які виробництва хімічної промисловості мають споживчу орієнтацію:

- а) фосфорних добрив;
- б) гірничо-хімічні.

93. Виробництво азотних добрив потребує:

- а) центрів виробництва коксу і переробки природних газів;
- б) районів споживання.

94. Підприємства чорної металургії з повним технологічним циклом пов'язані з:

- а) родовищами залізних руд;
- б) паливними базами;
- в) районами споживання чорних металів.

95. Переробна металургія потребує наявності:

- а) джерел вторинної сировини;
- б) місць споживання;
- в) паливно-енергетичних ресурсів.

96. Де розміщується виробництво феросплавів:

- а) на металургійних підприємствах повного циклу;
- б) на підприємствах з двома (чавун-сталь) або з одним (чавун) переділом;
- в) на спеціалізованих заводах;
- г) все сказане правильне.

97. До еняо хімічн виробництв належать:

- а) виробництво нікелю;
- б) виробництво алюмінію.

98. До електромістких виробництв належать:

- а) виробництво магнію;
- б) виробництво глинозему із нефелінів.

99. Сировинною базою для підприємств будівельної промисловості можуть слугувати родовища, які забезпечують період експлуатації, %:

- а) 25 – 30;
- б) 30 – 35.

100. До галузей будівельної індустрії переважно сировинної орієнтації відносяться виробництва:

- а) цементу;
- б) бетону;
- в) цегли.

101. Наближення джерел сировини до місць виробництва готової продукції у легкій промисловості здійснюється за рахунок:

- а) сільськогосподарської сировинної бази;
- б) органічного синтезу.

102. Які галузі легкої промисловості одночасно орієнтуються на сировину і споживача:

- а) взуттєва;
- б) бавовняна;
- в) трикотажна.

103. Якій галузі легкої промисловості належить перше місце у структурі виробництва галузі:

- а) текстильній;
- б) швейній;
- в) взуттєвій.

104. Сфера обслуговування регіону — це:

- а) соціально-економічна система;
- б) набір, сума різних за своїм призначенням видів послуг.

105. Які види послуг найпоширеніші і порівняно пропорційні відносно населення:

- а) повсякденні;
- б) періодичні;
- в) епізодичні.

106. Розміщення аптек у місті здійснюється із розрахунку одна на:

- а) 10 тис. □еня.;
- б) 15 тис. □еня.

107. У яких зонах посіви озимої пшениці займають більше чверті усіх посівів:

- а) Полісся;
- б) Лісостеп;
- в) Степ.

108. Визначте регіони найвищої територіальної концентрації кукурудзи:

- а) Полісся;
- б) Південь Лісостепу;
- в) Північна та Центральна частини Степу.

109. Визначте райони розміщення вівса:

- а) Північ України;
- б) Захід України;
- в) Південь України.

110. Де розміщені масиви гречки:

- а) Полісся;
- б) Лісостеп;
- в) Степ.

111. Де вирощують просо:

- а) Полісся;
- б) Лісостеп;
- в) Степ.

112. Де зосереджені посіви соняшника:

- а) Лісостеп;
- б) Південна частина Степової зони;
- в) Закарпаття.

113. Визначте регіони вирощування еняо хімічної конопель:

- а) Лісостеп;
- б) Південь Полісся;
- в) Північ Степу.

114. Визначте регіони молочно-м'ясного скотарства:

- а) приміські зони;
- б) Полісся;
- в) Степ.

115. Визначте райони переважającego розвитку плодово-овочевої промисловості:

- а) Полісся;
- б) Лісостеп;
- в) Степ.

116. Які залізниці тісно пов'язані з річковим транспортом:

- а) Південно-Західна;
- б) Придністровська;
- в) Донецька.

117. Які вантажі займають друге місце у загальному обсязі відправлень залізничним транспортом:

- а) мінеральні будматеріали;
- б) залізні руди;
- в) кам'яне вугілля.

118. Визначте основні порти Азовського моря:

- а) Маріуполь;
- б) Херсон;
- в) Керч.

119. Визначте пріоритетний вид вантажів у загальному обсязі перевезень річковим транспортом:

- а) руди залізних металів;
- б) мінеральні будівельні матеріали;
- в) кам'яне вугілля.

120. Який вид транспорту займає друге місце у загальному вантажообороті:

- а) залізничний;
- б) автомобільний;
- в) морський.

121. Який вид транспорту займає перше місце у загальному пасажирообороті:

- а) автомобільний;
- б) залізничний;
- в) морський.

122. Виділіть характерні особливості паливно-енергетичного комплексу (ПЕК):

- а) нерівномірність розміщення;
- б) підвищена капітало- і фондомісткість;
- в) збіг розміщення населення, виробництва і споживання палива і енергії з розміщенням ПЕК.

123. Визначте ознаки диференціації вугільних ресурсів:

- а) глибина залягання;
- б) ступінь метаморфізму;
- в) характер географічного поширення;
- г) техніко-економічні показники добування.

124. Виділіть ознаки, за якими підприємства відносять до галузі машинобудування:

- а) єдність економічного призначення виготовлюваної продукції;
- б) однорідність виробничо-технічної бази;
- в) специфічність складу кадрів і умов праці;
- г) спеціалізація і кооперація виробництва.

125. Визначте фактори, які впливають на структуру машинобудування:

- а) науково-технічний прогрес;
- б) рівень спеціалізації і кооперації;
- в) місце країни у системі міжнародного поділу праці;
- г) зростання матеріального добробуту і культурного рівня народу;

д) раціональні виробничі зв'язки.

126. Яким виробництвом хімічної промисловості притаманна паливно-енергетична орієнтація:

- а) синтетичний каучук;
- б) автомобільні шини.

127. Які виробництва хімічної промисловості характеризуються сировинною орієнтацією:

- а) кальцинованої соди;
- б) хімічних волокон і ниток.

128. Природні полімери (в основному целюлоза) служать сировиною для виробництва волокон:

- а) штучних;
- б) синтетичних.

129. Де виробляється дешевий метал:

а) на підприємствах, розміщених поблизу джерел залізних руд, що використовують привізне паливо;

б) на підприємствах поблизу джерел коксівного вугілля, що працюють на привізній сировині.

130. Поділ галузей сфери послуг на повсякденні, періодичні й епізодичні послуги здійснюється на основі класифікації галузей за ознакою:

- а) функціонального призначення;
- б) періодичністю послуг;
- в) соціальної значущості.

131. Відношення кількості наданих послуг до чисельності населення — це:

- а) соціальна густина послуг;
- б) поріг послуг.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3

75. Назвіть галузі основної хімії України:

- а) сірчаноокислотна;
- б) содова;
- в) виробництво пластмас;
- г) виробництво хімічних волокон;
- д) виробництво мінеральних добрив.

2. Що входить до сфери діяльності хімічної промисловості:

- а) видобуток нафти;
- б) калійних солей;
- в) газу;
- г) кам'яних солей;
- д) самородної сірки, сірчаного колчедану;
- е) фосфатної сировини.

3. Які транзитні газопроводи проходять через Україну:

- а) “Дружба”;
- б) “Союз”;
- в) Уренгой – Помари – Ужгород;
- г) “Прогрес”;
- д) Самара – Кременчук – Одеса.

4. Які основні статті експорту України

- а) взуття, головні убори;
- б) деревина та вироби з неї;
- в) неблагородні метали та вироби з них;
- г) пластмаси, каучук;
- д) продукція хімічної промисловості;
- е) машини, устаткування та механізми.

5. Які основні статті імпорту України:

- а) продукція харчової промисловості;
- б) мінеральні продукти;
- в) шкіряна і хутряна сировина;
- г) машини, устаткування та механізми;
- д) продукція хімічної промисловості.

6. Визначте місце окремих видів транспорту за структурою вантажообороту України:

- а) трубопровідний, автомобільний, залізничний;
- б) автомобільний, залізничний, морський;
- в) морський, автомобільний, трубопровідний;
- г) трубопровідний, залізничний, морський.

7. Визначте місце окремих видів транспорту за структурою пасажирообороту України:

- а) автомобільний, залізничний;
- б) авіаційний, залізничний;
- в) річковий, залізничний;
- г) залізничний, автомобільний.

8. Україна має торговельне сальдо:

- а) негативне;
- б) позитивне.

9. Основні форми зовнішніх економічних зв'язків України:

- а) зовнішня торгівля;
- б) еміграція;
- в) створення спільних підприємств;
- г) обмін науково-технічною документацією;
- д) міжнародні поїздки;
- е) вивіз капіталу;
- ж) міжнародний туризм;
- з) спільні наукові дослідження.

10. Назвіть технічні культури України:

- а) пшениця;
- б) цукрові буряки;
- в) соняшник;
- г) овочеві;
- д) льон-довгунець;
- е) хміль, конопля;
- ж) бавовник.

76. Посівні площі під зерновими культурами становлять, □ еня. га:

- а) 20;
- б) 15;
- в) 12;
- г) 21.

77. Посівні площі під технічними культурами становлять, □ еня. га:

- а) 5;
- б) 3,3;
- в) 4.

78. Які виробничі напрямки вівчарства у степовій зоні:

- а) вовнове;
- б) вовново-м'ясне;
- в) овчинно-шубне;
- г) каракульне.

14. Які виробничі напрямки свинарства у Лісостеповій зоні:

- а) м'ясо-сальне;
- б) сальне;
- в) м'ясне.

15. Які виробничі напрямки скотарства у приміських зонах:

- а) молочне;
- б) молочно-м'ясне;
- в) м'ясо-молочне;
- г) м'ясне.

16. Які види виробництва входять до складу важкого машинобудування:

- а) бурякозбиральних комбайнів;
- б) гірничорудного і шахтного устаткування;
- в) тракторів.

17. Україна у 1997 р. виробляла електроенергії, □ еня □. кВт-год:

- а) 270;
- б) 190;
- в) 178.

18. Видобуток газу в Україні становить, □ еня □. м³:

- а) 40;

- б) 18,1;
- в) 30.

19. Україна у 1997 р. видобула нафти, □ еня. т:

- а) 10,0;
- б) 4,1;
- в) 7,0.

20. Україна у 1997 р. видобула вугілля, □ еня. т:

- а) 100;
- б) 110;
- в) 176,9.

21. Яка питома вага АЕС у виробництві електроенергії України, %:

- а) 35;
- б) 45;
- в) 25.

22. Назвіть типи металургійних комбінатів України:

- а) повного циклу;
- б) виробництво прокату;
- в) порошкової металургії;
- г) переробної металургії;
- д) виробництво чавуну.

23. Яка частка сільськогосподарських угідь в Україні, %:

- а) 50;
- б) 67,5;
- в) 60.

24. Яку сировинну базу використовує чорна металургія України:

- а) залізорудну;
- б) поліметалевих руд;
- в) мідних руд;
- г) марганцевих руд;
- д) вапняків.

25. За екологічною класифікацією природні ресурси бувають:

- а) вичерпні;
- б) відновні;
- в) мінеральні;
- г) невичерпні.

26. Економічна класифікація природних ресурсів:

- а) корисні копалини;
- б) ресурси для виробничої сфери;
- в) ресурси невиробничого призначення;
- г) рудні.

27. Природні умови України — це:

- а) клімат;
- б) рельєф;
- в) кам'яне вугілля;
- г) нафта і газ;
- д) вода.

28. *Запаси марганцевих руд в Україні, мільярд т:*

- а) 0,5;
- б) 8;
- в) понад 2.

29. *Запаси залізних руд України, мільярд т:*

- а) 20;
- б) близько 40;
- в) 60.

30. *Демографічна криза України:*

- а) зростання природного приросту населення;
- б) перевищення смертності над народжуваністю;
- в) зменшення чисельності населення.

31. *Яке практичне значення дисципліни “Розміщення продуктивних сил”:*

- а) обґрунтування економічного розвитку;
- б) обґрунтування соціального розвитку;
- в) обґрунтування комплексного економічного й соціального розвитку.

32. *Економічні закони — це:*

- а) об'єктивні закони розвитку суспільства;
- б) положення, що визначають об'єктивні потреби й умови розвитку.

33. *Дайте визначення закономірностей розміщення виробництва:*

- а) об'єктивні категорії, які пізнаються і використовуються у практичній діяльності;
- б) визначають стійкі зв'язки між явищами економічного життя.

34. *Принципи розміщення продуктивних сил — це:*

- а) заходи щодо економічної організації території;
- б) територіальна концентрація виробництва;
- в) можливості для прийняття оптимальних рішень.

35. *Що характеризує закономірність ефективного розміщення продуктивних сил:*

- а) ефект розміщення виробництва;
- б) витрати на розвиток продуктивних сил.

36. *Що зумовлює закономірність територіального поділу праці:*

- а) зниження витрат виробництва;
- б) підвищення ефективності господарства;
- в) екологічну безпеку регіону;
- г) гнучку перебудову структури господарства.

37. Що означає закономірність регіональної інтеграції господарства:

- а) розвиток інфраструктури;
- б) спеціалізацію виробництва;
- в) формування народногосподарського комплексу.

38. Можливості використання закономірностей територіальної концентрації продуктивних сил:

- а) комплексний розвиток території;
- б) формування агломерацій, промислових вузлів, технополісів, урбанізованих зон;
- в) формування економічних районів.

79. Наближення матеріало-, енерго- та водомістких галузей до джерел палива, енергії й води означає дотримання принципів:

- а) комплексного розміщення виробництва;
- б) раціонального розміщення виробництва;
- в) збалансованості й пропорційності.

80. У чому суть принципу обмеженого централізму:

- а) ефективний розвиток кооперування виробництв;
- б) урахування міжнародного територіального поділу праці;
- в) технологічне оновлення виробництва;
- г) поєднання інтересів країни й регіонів.

81. Принцип збереження екологічної рівноваги означає:

- а) раціональне використання трудових ресурсів;
- б) зближення рівнів соціально-економічного розвитку регіонів;
- в) встановлення оптимальних зв'язків між природою і виробництвом.

42. Факторами розміщення продуктивних сил є:

- а) умови, що визначають можливість розміщення виробництва;
- б) умови, що визначають ступінь ефективного розміщення виробництва.

43. Матеріаломісткі виробництва орієнтуються на фактори:

- а) споживчі;
- б) сировинні;
- в) паливні.

44. Назвіть найводомісткіші промислові виробництва:

- а) содове;
- б) обчислювальної техніки;
- в) калійних добрив;
- г) міді;
- д) синтетичного каучуку;
- е) целюлози.

45. Трудомісткі промислові виробництва розміщуються у регіонах:

- б) з дефіцитом трудових ресурсів;
- в) з високою густиною сільського населення;
- г) у містах з вільними трудовими ресурсами.

46. Споживчий фактор є вирішальним при розміщенні продуктивних сил за таких умов:

- а) надлишку трудових ресурсів;
- б) виробництво продукції потребує висококваліфікованих працівників;
- в) готовий продукт не можна перевозити на значні відстані.

12. РОЗПОДІЛ ЗМІСТОВНИХ МОДУЛІВ ДИСЦИПЛІНИ «РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА» (МОДУЛЬ «РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА») НА КРЕДИТИ ECTS, ЇХ ОЦІНЮВАННЯ В БАЛАХ ТА ТЕРМІНИ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ ЗА МОДУЛЯМИ

Номер змістовного модуля	Кількість кредитів ECTS	Кількість балів, що зараховується		Тиждень підсумкового контролю за змістовним модулем
		мінімальна	максимальна	
1	1	20	30	4
2	1,5	20	35	9
3	1	20	35	13
Всього змістовних модулів 3	3,5	60	100	18

Примітки

1. Максимальна кількість балів, що студент може отримати протягом семестру за змістовним модулем «Регіональна економіка» – 100.

2. Максимальна кількість балів, за які вважається, що студент отримав знання з даної дисципліни (за умови виконання студентом всієї навчальної програми) – 60.

13. НАРАХУВАННЯ БАЛІВ ЗА ВИКОНАННЯ ОКРЕМИХ ВИДІВ РОБІТ З ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА» (МОДУЛЬ «РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА»)

№ п/п	Види робіт	Кількість балів
1	Відповіді на семінарських заняттях з основних питань. Здача основних тем модуля	0, 1, 2, 3
2	Перездача теми пропущеного семінарського заняття	1, 2
3	Активна участь у роботі семінару (доповнення, розв'язання задач біля дошки)	1, 2
4	Виконання самостійних робіт (реферати, виконання домашнього завдання)	0, 1, 2, 3

5	Відсутність на семінарському занятті	-2
6	Модульна контрольна робота	0, 1, 2, 3, 4, 5, 6
7	Виконання індивідуальної роботи (розрахункові)	1, 2, 3, 4
8	Участь в конференціях	1, 2, 3
9	Відсутність на лекційному занятті	-1
10	Непідготовленість до самостійного заняття	-1

14. ФОРМИ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ ЗА ЗМІСТОВНИМИ МОДУЛЯМИ ДИСЦИПЛІНИ «РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА» (МОДУЛЬ «РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА»)

Номер змістовного модуля	Елементи змістовного модуля	Форма контролю
<u>ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ №1</u>	Домашнє завдання “Розв’язок задач з економічних методів обґрунтування розміщення виробництва”	Перевірка виконання
	Індивідуальне домашнє завдання “Соціально-економічна характеристика міста, в якому я народився”	Перевірка письмової роботи
	Домашнє завдання “Закономірності, принципи та фактори розміщення продуктивних сил”	Захист індивідуального завдання
	Теми 1–4 лекційного курсу	Письмова контрольна робота (чи тести)
<u>ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ №2</u>	Домашнє завдання “Корисні копалини України”	Захист домашнього завдання
	Індивідуальні завдання: 1. “Побудова статево-вікової піраміди”. 2. “Ранжування областей України за різними показниками, що характеризують відтворення народонаселення”. 3. “SWOT-аналіз факторів, що впливають на відтворення народонаселення”.	Захист індивідуального завдання
	Домашнє завдання “Розв’язок задач з аналізу відтворення населення”	Перевірка виконання
	Теми 7–9 лекційного курсу	Письмова контрольна робота
	Підсумковий тест за модулем №2	Тест
	Індивідуальне завдання по практичному (“Діагностика територіальної структури регіону”)	Захист індивідуального завдання
<u>ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ №3</u>	Домашнє завдання “Розв’язок задач з діагностики регіону та галузі”	Перевірка виконання
	Виконання практичної (лабораторної) роботи №2 “Діагностика територіальної структури регіону та динаміки його розвитку”	Перевірка практичної роботи
	Виконання практичної (лабораторної) роботи “Діагностика розвитку галузі”	Перевірка практичної роботи
	Теми 8, 9, 11	Письмова контрольна

		робота
	Індивідуальне завдання (реферат) “Міжгалузеві комплекси та їх роль у розвитку економіки України”	Захист індивідуального завдання
	Теми 12–13 лекційного курсу	Виступ з рефератом Виступ у дискусії
	Підсумкова модульна контрольна робота	Перевірка контрольної роботи

15. ЗАСТОСУВАННЯ НОВІТНІХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ

У процесі роботи з навчальним матеріалом дисципліни обов'язковим є використання комп'ютерної техніки для:

- набору текстового матеріалу реферату;
- виготовлення ілюстративного матеріалу (таблиць, малюнків, схем тощо) із застосуванням електронних таблиць "EXCEL" та вбудованих можливостей графіки текстового редактору "WORD".

При виконанні індивідуальних завдань та самостійної роботи рекомендується:

- використання можливостей INTERNET для підбору робочого матеріалу в процесі написання реферату з обов'язковим посиланням на джерело електронної інформації;
- використання джерел інформації на CD та DVD – носіях в якості додаткових з обов'язковим посиланням на відповідне джерело електронної інформації.

Бажаним та схвальним є використання різноманітних мультимедійних засобів для проведення аудиторних занять з метою більш глибокого засвоєння знань студентами

16. СЛОВНИК ТЕРМІНІВ

Агропромисловий комплекс (АПК) – це складний комплекс виробництва, що об'єднує різні галузі національного господарства. Цей комплекс значною мірою визначає соціально-економічний розвиток країни, рівень життя населення, його забезпечення продуктами харчування, а промисловість — сільськогосподарською сировиною.

Акціонерне товариство – товариство, статутний фонд якого розподілений на певну кількість акцій однакової номінальної вартості.

Акція – цінний папір, що засвідчує право її власника на частину майна акціонерного товариства, надає право на отримання прибутку у вигляді дивідендів.

Амортизація – процес перенесення частини вартості об'єкта основних засобів підприємства на вартість виробленої ним продукції (виконаних робіт, наданих послуг).

Безробіття – соціально-економічне явище; стан ринку праці, за якого на ринку кількість пропозиції праці перевищує кількість попиту на неї.

Будівельний комплекс – це сукупність галузей матеріального виробництва і проектно-пошукових робіт, які забезпечують капітальне будівництво. До його складу входять: будівництво, промисловість будівельних матеріалів, виробництво будівельних конструкцій і деталей.

Бюджетна політика — це сукупність державних заходів спрямованих на зміцнення доходної частини державного бюджету, посилення соціальної направленості видатків бюджету, створення умов макроекономічної стабілізації.

Бюджетна система - сукупність державного бюджету та місцевих бюджетів, побудована з урахуванням економічних відносин, державного і адміністративно-територіальних устроїв і врегульована нормами права

Важке машинобудування – це сукупність галузей машинобудівного комплексу, які виробляють великогабаритні і металомісткі машини, устаткування, для електроенергетики, металургії, добувної промисловості та інших галузей господарського комплексу. Воно включає виробництво металургійного, гірничого і підйомно-транспортного обладнання, енергетичних блоків, а також інших металоємних і крупногабаритних виробів. Для важкого машинобудування характерні підприємства повного виробничого циклу (заготовка - механічна обробка – зборка) з випуском продукції невеликими серіями і навіть індивідуального призначення.

Валова продукція – продукція підприємства (чи галузі господарства) вироблена за певний час (місяць, рік) у грошовому еквіваленті.

Валовий внутрішній продукт (ВВП) – макроекономічний показник, який розраховується як сукупна вартість кінцевої продукції підприємств, галузей виробничої сфери і сфери послуг, вироблена за певний період часу на території країни, в т.ч. підприємствами, які належать іноземним власникам.

Валовий національний продукт (ВНП) – вартість товарів і послуг, вироблених національними суб'єктами за рік, незалежно від їх територіального розташування.

Виробнича інфраструктура – це комплекс галузей, що обслуговують основне виробництво і забезпечують його ефективну економічну діяльність. До них належать транспорт, зв'язок, електроенергетика, кредитно-фінансові заклади, спеціалізовані галузі ділових послуг.

Виробнича потужність - максимально можливий випуск продукції певної номенклатури, асортименту та якості за певний період часу за умови найбільш повного завантаження обладнання та виробничих площ.

Виробнича сфера - це ті види діяльності, які: 1) створюють матеріальні блага (промисловість, сільське господарство, будівництво); 2) доставляють створені матеріальні блага споживачам (транспорт і зв'язок з обслуговування матеріального виробництва); 3) пов'язані з продовженням процесу виробництва у сфері обороту (торгівля, матеріально-технічне постачання, заготівля, громадське харчування).

Витрати операційні – витрати, пов'язані з основним видом діяльності підприємства або такі, що забезпечують здійснення цієї діяльності.

Відтворення народонаселення – це заміщення одного покоління іншим в часі; процес збереження в часі та просторі конкретно-історичної міри даного населення, його кількості та якісного складу.

Відтворення робочої сили – це процес, який включає виробництво, розподіл обмін і споживання робочої сили.

Відтворювальна структура національного господарства – співвідношення між підрозділами суспільного відтворення, між споживанням та нагромадженням.

Галузі спеціалізації відіграють провідну роль, визначають основний господарський напрям розвитку і місце району в ТПП. Важливу районоутворюючу роль виконують головні (профільні) галузі спеціалізації, які мають високу питому вагу у виробництві району, дають, як правило, найбільший економічний ефект.

Гіпертрофія галузей спеціалізації – це висока інтенсивність виконання базових функцій.

Гіпертрофія обслуговуючого комплексу - низька інтенсивність виконання базових функцій.

Глобалізація соціально-економічних процесів – це тенденція всезростаючої взаємоінтеграції територіальних (на рівні країни, наднаціональних регіонів тощо) виробничо-економічних систем в єдиний світовий відтворювально-господарський та ринково-інформаційний простір.

Господарський комплекс – сукупність взаємопов'язаних галузей, які відрізняють її національне господарство від господарства інших країн; – це реально існуючий (або запроектований) набір взаємозв'язаних підприємств, виробництв та елементів економіки району взагалі.

Дебіторська заборгованість - заборгованість інших юридичних та фізичних осіб перед підприємством.

«Демографічний вибух» - загальнозживаний термін, що означає явище прискореного збільшення населення планети Земля у ХХ ст.

«Депопуляція населення» – процес постійного зменшення чисельності населення, внаслідок переважаючої смертності над народжуваністю.

Депресія в економіці — стадія економічної кризи, яка характеризується спадом виробництва, ділової активності, високим рівнем безробіття.

Державна регіональна політика - це система заходів організаційного, правового та економічного характеру, що здійснюються державою у сфері регіонального розвитку країни, відповідно до її поточних і стратегічних цілей.

Диспозиція економічної діяльності (з латин. dispositio – розміщення, розположення) – розташування об'єктів економіки. Може бути ареальна, сітьова, екстраординарна, одинарна і точкова.

Діагноз (з грецької «*diagnosic*» - розпізнавання, визначення) – це процес дослідження об'єкту діагнозу.

Діагностика динамічних якостей регіону - передбачає виявлення показників розвитку регіону в динаміці, тобто аналіз змін цих явищ у часі.

Діагностика економічна – визначення стану економічного об'єкта – підприємства, регіону, країни.

Діагностика як галузь знань, включає в себе теорію і методи організації процесів діагнозу, а також принципи побудови засобів діагнозу.

Дохід (виручка) - прирощення вартості підприємства за рахунок продажу товарів і послуг. Розраховується як сума добутку реалізованих товарів та послуг на їх вартість.

Екологізація структури економіки – цілеспрямована зміна пропорцій економічного виробництва з метою зменшення його загального деструктивного впливу на природне середовище.

Екологічна політика – політика, спрямована на охорону й оздоровлення довкілля, раціональне використання та відтворення природних ресурсів, що забезпечує нормальну життєдіяльність і екологічну безпеку людини.

Економіка (з грец. "*oikonomia*" управління домашнім господарством) – це сфера суспільних відносин з приводу виробництва, розподілу, обміну та споживання суспільних благ; - це найважливіша сфера суспільного життя, в якій на основі використання різноманітних ресурсів здійснюється виробництво, обмін, розподіл і споживання продуктів людської діяльності, формується і постійно розвивається система продуктивних сил і економічних відносин, якими управляють різні типи економічних законів.

Економіко-географічне районування (ЕГР) – це науково обґрунтований поділ країни, або її окремого регіону на економіко-географічні райони.

Економічна безпека держави — здатності держави до захисту національних економічних інтересів від зовнішніх та внутрішніх загроз, а також здатність національної економіки зберігати та поновлювати процес суспільного відтворення і достатній оборонний потенціал у кризових ситуаціях.

Економічне зростання – це розширення масштабів виробництва, збільшення обсягу і якості результатів господарської діяльності, наращування можливостей використання людської праці.

Економічне районування – це науково-обґрунтований поділ території країни на економічні райони різного таксономічного рангу з метою удосконалення управління, а також галузевої структури і територіальної організації господарства.

Економічний район (за П.М.Алампієвим) – це географічно цілісна територіальна частина народного господарства країни, яка має свою виробничу спеціалізацію, міцні внутрішні економічні зв'язки і нерозривно зв'язана з іншими частинами суспільним територіальним поділом праці; – це інтегральна форма територіальної організації господарства, що утворюється

на основі суспільного територіального поділу праці, виникнення і формування районних територіальних виробничих комплексів.

Економічні закони – це об'єктивні закони розвитку суспільства, що відображають відносини в процесі виробництва, розподілу і споживання матеріальних благ.

Економічні форми організації продуктивних сил: господарська спеціалізація, кооперування, концентрація і комбінування виробництв.

Економічно активне населення (за рекомендаціями ООН) – це та частина населення у віці від 17 до 70 років, яка зайнята суспільно корисною діяльністю, що приносить їм дохід.

Економічно неактивне населення – це та частина населення, яка незалежно від віку, не входить до категорії економічно активного населення.

Експорт – вивіз із митної території країни за кордон товарів і послуг без зобов'язання їх зворотнього повернення.

Екстенсивний шлях розвитку господарства – збільшення обсягів виробництва через розширення виробничих потужностей (будівництво нових підприємств, залучення у сівоборот нових площ і т.п.).

Елементи інфраструктури ринку праці: служба зайнятості і працевлаштування; система профорієнтації, професійної підготовки і перенавчання трудових ресурсів; профспілкові організації і спілки роботодавців тощо.

Еміграція - це виїзд населення за межі країни проживання в іншу країну, який обов'язково передбачає перетинання державного кордону.

Етнічна структура населення – аналіз етнічного складу населення (у відсотках від загальної кількості населення).

Ефективність — характеризується певним співвідношенням між отримуваним сумарним ефектом та сумарними витратами на створення і використання засобів, що беруть участь у процесі, його організацію та здійснення.

Євгеніка («євгеній» з *грец.* благородний, гарного роду) – це наука про спадкове здоров'я людини та шляхи його поліпшення.

Євгенічні рухи: 1) заохочення народжуваності серед людей з кращими генетичними якостями; 2) заборона народжуваності серед людей з психофізичними вадами (запобігання народжуваності дітей з небажаними генами); 3) генна інженерія; 4) клонування.

Завдання нової регіональної економічної політики полягають в структурній перебудові економіки регіонів України; вирішенні соціальних питань; поліпшенні демографічної ситуації; розвитку експортних та імпортозамінних виробництв у регіонах; розвитку сільськогосподарського виробництва; більш повному використанні рекреаційних ресурсів.

Загальне машинобудування характеризується переважанням зборки металічних конструкцій, а також виготовленням відносно простих, але досить крупних за розмірами заготовок. У цій групі галузей виділяється транспортне машинобудування (без автобудування), виробництво

технологічного обладнання для промисловості (крім легкої та харчової) і сільськогосподарських машин (без тракторобудування).

Закон — це внутрішній, істотний, необхідний, об'єктивний, постійно повторюваний зв'язок між явищами та процесами.

Закон Оукена - якщо фактичний рівень безробіття перевищує природний рівень на 1%, то відставання обсягу ВВП становить 2,5%.

Закономірність – це прояв дії загального економічного закону чи законів у конкретних умовах.

Заробітна плата – винагорода, виражена у грошовому еквіваленті, яку згідно із трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану роботу.

Земельний фонд складається із земель різного функціонального призначення, якісного стану та правового статусу.

Зовнішньоекономічні відносини країни – це одна з найважливіших сфер її діяльності; включає створення і розвиток цих відносин з іншими країнами світу, сприяє інтернаціоналізації виробництва, підвищенню рівня його технології та якості продукції.

Зовнішньоторгівельний оборот – сума обсягів вартості експорту та імпорту певної країни (регіону) за певний період часу.

Імміграція – приїзд населення у певну країну для постійного місця проживання.

Імпорт - ввезення на територію країни товарів, послуг (іноді може вживатися стосовно капіталу, знань, технологій), передбачає перетин цими товарами державного кордону.

Інвестиція (з латин. «*inves*»t - вкладення коштів) - це вид майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту. Інвестиції поділяються на капітальні, фінансові та реінвестиції.

Інновації - це ідеї та пропозиції (в багатьох випадках засновані на результатах відповідних спеціальних наукових досліджень та інженерних розробок), що можуть стати основою створення нових видів продукції чи значно поліпшити споживчі характеристики (технічні, економічні тощо) існуючих товарів, створення нових процесів, послуг, чи будь-чого, що може покращити "якість життя" людства.

Інтегральний економічний район – територіально цілісна частина національного господарства, яка охоплює економічні і соціальні сфери та їх географічне середовище в межах певної території. В основі його виділення лежить дві ознаки: наявність ТВК відповідного рангу і економічне тяжіння території (периферії) до ядра району.

Інтенсивний тип розвитку економіки передбачає мінімізацію природомісткості продукції.

Інформація (з латин. «*informatio*» - роз'яснення, виклад фактів, подій) – це нові відомості, які прийняті, зрозумілі і оцінені її користувачем як

корисні; – це нові знання, які отримує споживач (суб'єкт) у результаті сприйняття і переробки певних відомостей.

Капітальні вкладення – сукупність одноразових витрат, що спрямовуються на просте і розширене відтворення основних фондів та об'єктів соціальної інфраструктури підприємництва.

Кваліфікація – ступінь оволодіння працівниками певною спеціальністю, що відображається у кваліфікаційних розрядах, категоріях.

Квотування — це встановлення державними органами відповідно до чинного законодавства, міжнародного права та різних міжнародних актів, угод обмежень щодо виробництва товарів, міжрегіональних товарних або фінансових операцій, експортно-імпортних поставок.

Кластери (за М.Портером) – це зосередження в географічному регіоні взаємопов'язаних підприємств та установ у межах окремої галузі. Кластери охоплюють значну кількість різного роду підприємницьких структур, важливих для конкурентної боротьби, а саме: постачальників спеціального обладнання, нових технологій, послуг, інфраструктури, сировини, додаткових послуг тощо.

Кластери фірм (за Лоурен Е.Янг) – це група компаній, розташованих поряд. В окремих випадках такі скупчення утворюють групи компаній, що належать до однієї й тієї самої галузі.

Коефіцієнт народжуваності (смертності) визначаються, як відношення народжених (померлих) за певний період розраховане на 1000 осіб населення.

Коефіцієнт природного руху – це різниця між коефіцієнтами народжуваності та смертності:

Комплексний розвиток продуктивних сил – це заснований на раціональній спеціалізації економічно ефективний тип розвитку продуктивних сил, який характеризується взаємопов'язаністю, пропорційністю, збалансованістю поєднання галузей, виробництв і споживачів в економічному циклі, раціональним ресурсоспоживанням та оптимальною щодо цього територіальною організацією економічної діяльності.

Комплексність – ступінь взаємопов'язаності реальних явищ.

Комплексоутворюючі галузі – це виробництва, які відіграють вирішальну роль у виникненні і формуванні ТВК.

Концентрація — зосередження, нарощування певного явища.

Концепція “золотого мільярду” (розроблена послідовниками Т.Мальтуса), стверджує, що оптимальною для планети є кількість населення лише в 1 млрд. чол., і нині вже 5 млрд. чол. є “зайвими людьми.”

Кон'юнктура (з латин. *"conjungo"* - "з'єдную", "зв'язую") - характеристику конкретної ситуації, що склалася на даний момент або за певний проміжок часу ринку; характеризується співвідношенням на ринку пропозиції ресурсів та суспільних благ та попиту на них..

Кооперація — форма організації економічної діяльності людей і організацій, для спільного досягнення загальних цілей або задоволення потреб.

Лісопромисловий комплекс (ЛПК) – це сукупність підприємств, пов'язаних з вирощуванням і переробкою (до одержання кінцевої продукції) лісової сировини. Лісогосподарський комплекс складається з двох підгалузей: лісового господарства і лісозаготівельної промисловості.

Ліцензія – дозвіл, який надається на певний термін державними органами на здійснення окремих видів суспільно корисної діяльності.

Людський капітал (human capital) - виробничі знання, уміння і професійна підготовка, якими володіє окрема людина. Мається на увазі вартість, яка створюється в результаті затрат на навчання, освіту, зміцнення здоров'я.

Матеріальне виробництво включає в себе галузі, які займаються виробництвом матеріальних благ і наданням матеріальних послуг (промисловість, с/г, зв'язок, транспорт, побутове обслуговування тощо).

Матеріаломісткість продукції – частка витрат матеріальних ресурсів (основних і допоміжних матеріалів, палива, енергії) на виготовлення одиниці продукції у загальних витратах.

Машинобудування – це сукупність виробничих об'єднань і підприємств, для яких характерні єдність економічного призначення вироблюваної продукції, однорідність виробничо-технічної бази, специфічність складу кадрів і умов праці.

Мета нової регіональної економічної політики на сучасному етапі розвитку країни - це збільшення національного багатства країни на основі підвищення соціально-економічного розвитку регіонів, ефективного використання їх природно-ресурсного і науково-технічного потенціалів.

Металургія — сукупність зв'язаних між собою галузей і стадій виробничого процесу від видобутку сировини до випуску готової продукції — чорних і кольорових металів і їх сплавів (стопів). До чорних металів відносять залізо, марганець і хром. Решта — кольорові.

Механічний рух населення (міграція) - механічне переміщення людей із зміною постійного місця проживання на більш-менш тривалий період. Формується під впливом таких процесів як еміграція та імміграція.

Міжгалузеві комплекси – це поєднання економічно взаємозв'язаних галузей на основі міжвідомчих зв'язків.

Міжнародний поділ праці - спеціалізація окремих країн на виробництві тієї чи іншої продукції чи наданні послуг у світовому масштабі

Міжнародні економічні зв'язки - система господарських зв'язків між національними економіками країн на основі міжнародного поділу праці

Мінерально-сировинні ресурси – це сукупність різних видів корисних копалин, які можуть бути використані за сучасного рівня розвитку продуктивних сил.

Мультиплікатор грошово-кредитний («прискорювач») — це величина множника (коефіцієнта), на яку збільшується кількість грошей в обігу в результаті операцій на монетарному ринку.

Народонаселення – сукупність людей, які мешкають на всій планеті (людство), або в межах конкретної території, континенту, країни.

Наука — це процес творчої діяльності по отриманню нового знання, і результат цієї діяльності у вигляді цілісної системи знань, сформульованих на основі певних принципів.

Наукова-технічна революція (НТР) — це перерва поступовості, розрив формально-логічної послідовності розвитку, стрибок у історичному русі знань.

Науково-технічний прогрес (НТП) — це поступальний рух науки і техніки, еволюційний розвиток усіх елементів продуктивних сил суспільного виробництва на основі широкого пізнання і освоєння зовнішніх сил природи, це об'єктивна, постійно діюча закономірність розвитку матеріального виробництва, результатом якої є послідовне вдосконалення техніки, технології та організації виробництва, підвищення його ефективності.

Невиробнича сфера — це сукупність галузей господарства, які здійснюють функції щодо надання послуг нематеріального характеру суспільству і населенню. Структура невиробничої сфери: 1) галузі послуг – житлово-комунальне господарство і побутове обслуговування населення, транспорт і зв'язок по обслуговуванню населення; 2) галузі соціального обслуговування – освіта, охорона здоров'я, культура і мистецтво, наука і наукове обслуговування; 3) галузі органів управління і оборони; 4) галузі, які включають кредитування, фінанси і страхування.

Нематеріальне виробництво - галузі, які займаються виробництвом духовних цінностей і наданням нематеріальних послуг (роздрібна торгівля, освіта, охорона здоров'я, мистецтво, культура і т. д.).

Нетто-коефіцієнт відтворення – показник, який характеризує кількісну міру заміщення материнського покоління дочірнім. Даний коефіцієнт характеризує міру заміщення одного покоління наступним.

Норма амортизаційних відрахувань - відношення щорічного розміру амортизаційних відрахувань до вартості основних фондів, виражена у відсотках.

Оборотні засоби – частина виробничих засобів підприємства, що повністю споживаються протягом одного виробничого циклу, змінюючи свою натуральну форму, розміри і властивості, і переносить свою вартість на вартість виробленої продукції відразу у повному обсязі.

Обслуговуючі галузі забезпечують розвиток галузей спеціалізації і населення.

Освітня структура населення – розподіл населення на групи у відповідності до рівня освіти.

Основні засоби підприємства – сукупність засобів праці, що мають вартість, беруть участь у виробничому процесі тривалий час, не змінюють

при цьому натуральної форми та властивостей і переносять свою вартість на вартість виготовленої продукції частинами, в міру їх спрацювання.

Паливно-енергетичний баланс – це баланс надходження та витрат паливно-енергетичних ресурсів. Складається з двох частин: доходної та витратної.

Паливно-енергетичний комплекс (ПЕК) – це сукупність галузей промислового виробництва, які здійснюють видобуток палива, виробництво електроенергії, їх транспортування та використання.

Парадигма (*грец. paradeigma* - приклад, зразок) - система теоретичних, методологічних і аксіологічних установок, які взяті за зразок розв'язування наукових задач і які поділяють всі члени наукового співтовариства.

Персонал підприємства – сукупність постійних працівників підприємства, які отримали необхідну професійну підготовку та мають досвід практичної роботи.

Податкова політика - це діяльність держави у сфері встановлення і стягнення податків. Основними принципами податкової політики є фіскальна і економічна ефективність, соціальна справедливість.

Податкова система - це сукупність податків, зборів, інших обов'язкових платежів і внесків до бюджету і державних цільових фондів, які діють у встановленому законом порядку. Складається з прямих і непрямих податків. Прямі встановлюються безпосередньо на дохід або власність платника податків, непрямі включаються у вигляді надбавки до ціни товару і сплачуються споживачем.

Принципи розміщення продуктивних сил – це загальні правила розміщення продуктивних сил та розвитку економіки регіонів.

Природний рівень безробіття - відсоток безробіття, який неможливо усунути навіть при найкращому розвитку кон'юнктури. Це сума рівнів фрикційного і структурного безробіття. Природне безробіття не є фіксованою величиною і залежить від багатьох факторів. Його величина може складати 4-6%. Це та група безробітних, які не можуть знайти роботу в зв'язку з кваліфікацією, віком, станом здоров'я, місцем проживання або недостатнім бажанням до праці. Отже, це особи, відрізані від ринку праці.

Природний рух населення – це зміна населення в часі, що формується під впливом показників народжуваності та смертності.

Природні ресурси – це тіла й сили природи, які за певного рівня розвитку продуктивних сил можуть бути використані для задоволення потреб людського суспільства.

Природні умови — це тіла й сили природи, які мають істотне значення для життя і діяльності суспільства, але не беруть безпосередньої участі у виробничій і невиробничій діяльності людей.

Природно-ресурсний потенціал — це важливий фактор розміщення продуктивних сил, який включає природні ресурси і природні умови.

Природокористування – сфера виробничої та наукової діяльності, спрямованої на комплексне вивчення, освоєння, використання, відновлення,

поліпшення й охорону природного середовища і природних ресурсів з метою розвитку продуктивних сил, забезпечення сприятливих умов життєдіяльності людини.

Продуктивні сили (ПС) – це система особистих (людина, людський капітал), речових (відтворювальний і природний капітал) та інформаційних елементів, у процесі поєднання яких здійснюється виробництво.

Продуктивність - у широкому розумінні - здатність давати продукцію. Співвідношення між кількістю виданих товарів і/ або послуг і використаних для цього факторів виробництва. Продуктивність завжди визначається співвідношенням змін в кількості факторів виробництва і змін в кількості виданої продукції з використанням відносних показників.

Продуктивність праці – ефективність витрат живої праці, яка визначається кількістю продукції, виробленої за одиницю робочого часу, або витратами живої праці на виготовлення одиниці продукції.

Промисловість – найважливіша галузь виробництва, яка включає підприємства, що здійснюють видобування й заготівлю природної сировини, виробництво засобів виробництва й товарів споживання (заводи, фабрики, шихти, електростанції, комбінати тощо).

Професія – вид трудової діяльності, який потребує оволодіння відповідним комплексом спеціальних знань та практичними навичками.

Профілюючі галузі – це галузі, які визначають виробничий профіль району, його участь у міжрайонному обміні, отже, ті галузі, які виконують однозначно функції і спеціалізації і комплексоутворення. Це не всі, а лише найважливіші галузі спеціалізації, які в силу своїх масштабів одночасно є комплексоутворюючими.

Район – це поняття, яке означає територію, що виділяється своїми специфічними особливостями природного, економічного або історичного характеру (наприклад, промисловий район, галузевий промисловий район).

Районування галузеве – вивчає особливості розміщення і проблеми розвитку окремих складових продуктивних сил та галузей виробництва.

Регіоналізація – об'єктивна тенденція все більшого орієнтування процесів економічного відтворення, обсягів, характеру і територіально-господарських пропорцій суспільного виробництва до регіональних передумов розвитку та соціально-економічних потреб соціумів регіонального рівня.

Регіональна економіка, як наука – це економічна галузь знань, яка вивчає тенденції та залежності функціонування суб'єктів господарювання в регіональному вимірі.

Реєміграція — це повернення емігранта у країну початкового проживання, тобто зворотна еміграція.

Рекреаційні ресурси – це ресурси, що забезпечують відновлення та розвиток життєвих сил людини, витрачених у процесі трудової діяльності, тобто слугують для регенерації здоров'я і підтримки працездатності населення.

Рентабельність – це показник ефективності, що характеризує відношення прибутку отриманого підприємством (галуззю, регіоном) за певний проміжок часу до понесених затрат.

Ресурсозбереження – це прогресивний напрям використання природно-ресурсного потенціалу, що забезпечує економію природних ресурсів та зростання виробництва продукції при тій самій кількості використаної сировини, палива, основних і допоміжних матеріалів.

Ресурсомісткість – показник, який характеризує кількість вкладених ресурсів на одиницю виробленої продукції.

Рімський клуб є міжнародною, неприбутковою, неурядовою організацією, що об'єднує науковців, економістів, бізнесменів, чільних службовців міжнародних організацій, колишніх голів держав та урядів з усіх п'яти континентів, які переймаються актуальними проблемами людства — політичними, економічними, соціальними, екологічними, технологічними і культурними, та їх аналізом і прогнозуванням в контексті «світової проблематики».

Ринок робочої сили – це суспільно-економічна форма руху трудових ресурсів, особливий, властивий розвинутим товарно-грошовим відносинам спосіб включення робочої сили в економічну систему.

Рівень безробіття розраховується як відношення чисельності безробітних, які зареєстровані в державній службі зайнятості, до працездатного населення працездатного віку.

Робоча сила – це здатність людини до праці, тобто сукупність його фізичних та інтелектуальних здібностей, які застосовуються ним у процесі виробництва.

Розміщення продуктивних сил (за Е.Б.Алаєвим) – це динамічний стан, що характеризує їх розподіл за територією відповідно до природних, соціальних і економічних умов та факторів, який визначається особливостями територіального поділу праці певної соціально-економічної формації.

Сальдо зовнішньоекономічної діяльності - різниця між показниками експорту та імпорту.

Сезонне безробіття — результат природних коливань кліматичних умов протягом року або коливань попиту.

Середнє машинобудування охоплює галузі, які виробляють автомобілі, трактори, верстати, машини і обладнання середнього габариту для промисловості, сільського господарства, транспорту і будівництва.

Склад народонаселення – це розподіл населення за певними групами відповідно до вибраних ознак.

Собівартість продукції - вираження у грошовій формі поточних витрат підприємства на підготовку виробництва, виготовлення і збут продукції.

Соціальна інфраструктура — комплекс галузей, які безпосередньо пов'язані зі створенням загальних умов для відтворення робочої сили і забезпечення нормальної життєдіяльності людей. Ця сфера охоплює освіту,

охорону здоров'я, житлово-комунальне господарство, пасажирський транспорт і зв'язок, культуру, побутове обслуговування.

Соціальний комплекс включає соціальну сферу (сферу послуг) та виробництво товарів народного споживання (насамперед легка промисловість).

Соціально-демографічна політика – це цілеспрямована діяльність державних органів та інших соціальних інститутів у сфері регулювання процесів відтворення населення.

Спеціалізація – форма організації виробництва, при якій виготовлення продукції, її частин або виконання окремих операцій відбувається в самостійних галузях і на відокремлених підприємствах. Виділяють наступні види спеціалізації: внутрішньогалузеву, територіальну; подетальну (вузлову), предметну, технологічну.

Спеціальність – більш вузький різновид трудової діяльності в межах професії.

Споживна вартість товару пов'язана із спроможністю працівника створювати додаткову вартість, таку властивість мають в основному особи працездатного віку, які досягли певного фізичного та інтелектуального розвитку.

Стагнація (депресія, застій) - традиційна фаза економічного розвитку держав з ринковою економікою, для якої характерні певний спад ділової активності і кон'юнктури, незначний ріст безробіття та зниження цін.

Статеві-вікова структура – співвідношення населення за віковою та гендерною ознаками. За результатами будують статево-вікову піраміду.

Стійкий розвиток (*англ. Sustainable development*) — загальна концепція стосовно необхідності встановлення балансу між задоволенням сучасних потреб і захистом інтересів майбутніх поколінь, включаючи їх потребу в безпечному і здоровому довкіллі.

Стратегія – комплекс програмних дій, який забезпечує здійснення місії, генеральної мети підприємства і досягнення її множинних цілей.

Структурна криза економіки – специфічне економічне явище, що відображається у макроекономічних диспропорціях, у глибокому занепаді окремих сфер та галузей.

Структурне безробіття — виникає в результаті зміни структури економіки, наприклад, внаслідок технологічної революції (закриття застарілих підприємств, зменшення випуску продукції окремих галузей, перехід до ресурсозберігаючих технологій тощо).

Структурні елементи продуктивних сил - суспільні, природні та всезагальні продуктивні сили.

Суспільне виробництво — виробництво, яке складається з двох сфер: матеріальне і нематеріальне.

Суспільний поділ праці — об'єктивний процес розчленування окремих видів праці, одночасне співіснування їх у суспільному виробництві.

Тарифна угода – договір, який укладається між працівниками сторін переговорів з питань оплати праці та соціальних гарантій.

Територіальний поділ праці (ТПП) – це закріплення галузей господарства за певними територіями. Він формує спеціалізацію певних районів чи цілих країн на виробництві економічно вигідної продукції.

Територіальні системи (за Б.С.Хоревим) – це складні, ієрархічно упорядковані відкритого виду системи, що розвиваються і характеризуються наявністю таких системоутворюючих факторів як спільність виробничих та транспортних зв'язків; єдність системи населених пунктів і демографічних зв'язків; єдність системи соціальної інфраструктури; спільність природокористування і задач з охорони довкілля; єдність системи інформації; спільність і централізація управління автономними об'єктами системи.

Територіальні соціально-економічні системи (ТСЕС) – це комплексні територіально-господарські суспільно-виробничі економіко-екологічні системи, які об'єднують в себе не лише компоненти продуктивних сил, але й елементи навколишнього, яке набуває при цьому значення середовища функціонування продуктивних сил.

Територіально-виробничий комплекс (ТВК) - сукупність економічно і технологічно взаємопов'язаних галузей і виробництв на певній території; і, що така територіальна спільність соціально-економічних компонентів є додатковим фактором підвищення економічної ефективності за рахунок значної стійкості взаємних зв'язків і ритмічності виробничого процесу; скорочення транспортних витрат; раціонального використання всіх видів місцевих ресурсів і більш сприятливих умов для маневрування ними, створення оптимальних умов для поєднання різних форм управління виробництвом.

Технологія (від греч. *techne* — «мистецтво, майстерність, уміння» + *logos* — «слово, учення»): 1) загальна кількість всіх прийомів і способів отримання, обробки або переробки сировини, матеріалів, напівфабрикатів або виробів, вироблених в різних галузях промисловості, в будівництві і т. д.; 2) дисципліна, розробляюча і удосконалювальна наукові прийоми і способи; 3) технологія (технологічний процес) — здобич, операції, обробка, переробка, транспортування, складування, зберігання, що є головною складовою частиною виробничого процесу.

Типи відтворення: просте, розширене та звужене.

Транспорт – одна з найбільш важливих галузей господарського комплексу, яка надає послуги з переміщення (перевезення) пасажирів та вантажів.

Трудовий колектив підприємства – сукупність громадян, які своєю працею беруть участь у діяльності підприємства на основі трудового договору, а також інший форм, що регулюють трудові відносини працівника із підприємцем.

Трудові ресурси – це частина населення країни у працездатному віці, яка володіє необхідними фізичними та духовними здібностями, загальноосвітніми і професійними знаннями для роботи в секторі економіки країни.

Фактори розміщення продуктивних сил – це сукупність аргументів (причин), що зумовлюють вибір місця для окремих підприємств, їх групи галузей.

Фінансова діяльність підприємства – сукупність операцій, які спричиняють зміни розміру та складу власного і позикового капіталу підприємства.

Фондовіддача — це відношення вартості продукту до вартості основних виробничих засобів. Вона виражає ефективність використання засобів праці, тобто показує, скільки виробляється готової продукції на одиницю основних виробничих засобів.

Форми територіальної організації продуктивних сил:
1) промисловий пункт, велике сільськогосподарське виробництво чи елементарний АПК; 2) промисловий центр, або сільськогосподарський адміністративний район; 3) промисловий вузол; 4) ТВК обласного масштабу; 5) ТВК економічного району.

Фрикційне безробіття викликається постійним рухом населення: з одного регіону в інший; від професій до професій; з одного стану життя – в інший (наприклад навчання – робота – пенсія). Воно пов'язане з пошуком або очікуванням роботи у найближчому майбутньому. Цей вид безробіття виникає в короткостроковому вимірі.

Хімічний комплекс — один з провідних у структурі сучасної економіки. Комплекс хімічних виробництв виготовляє продукцію для всіх основних галузей промисловості, транспорту, сільського господарства, оборони, побутового обслуговування та інших сфер діяльності.

Ціна (за К.Марксом) – грошовий вираз вартості товару.

Циклічне (кон'юнктурне) безробіття виникає внаслідок коливань економіки, викликається спадом, тобто фазою економічного циклу, яка характеризується дефіцитом сукупного попиту на товари і послуги, недостатністю сукупних витрат.

Щільність населення – показник, що характеризує відношення кількості населення на певній території до площі цієї території.

Якість життя населення – сукупність умов проживання населення (включає, наприклад, рівень доходів на душу населення, рівень медичного обслуговування та ін.).

Якість населення – це сукупність властивостей народонаселення, які характеризують його відтворення в системі соціальних і природних відносин.

17. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Александрова І.Є. Розміщення продуктивних сил. — Харків, 2000. — 61с.
2. Афанасьев Л.Л., Островский Н.Б., Цукерберг С.М. Единая транспортная система и автомобильные перевозки. — М.: Транспорт, 1984. — 335 с.

3. Белоконь Т.В. Трудовые ресурсы села (проблеми сезонної зайнятості). — К.: Наук. думка, 1987. — С. 302.
4. Гаврилук О.В., Румянцев А.П. Економічна інтеграція в сучасному світі. — К.: Наук. думка, 1991. — 400 с.
5. Географічна енциклопедія України: У 3-х т. — К.: Українська радянська енциклопедія, 1989, 1990, 1993.
6. Глобальная энергетическая проблема / Под ред. И.Д. Иванова. — М.: Мысль, 1985. — 240 с.
7. Голиков А.П., Олійник Я.Б., Степаненко А.В. Вступ до економічної і соціальної географії: Підручник. — К., Либідь, 1998.
8. Данилишин Б.М., Чернюк Л.Г., Фащевський М.І. та ін. Продуктивні сили економічних районів України. — К.: НІЧЛАВА, 2000.
9. Дзюбик С., Ривак О. Основи економічної теорії: Навч. пос. — К.: Основи, 1994. — С. 11-75.
10. Дмитриева О.Г. Региональная экономическая диагностика. — СПб, 1992.
11. Дорогунцов С.И., Пириашвили Б.З. Основные направления формирования энергетической политики Украины // Экономика Украины. — 1992. — №8. — С. 3-8.
12. Дорогунцов С.І., Олійник Я.Б., Степаненко А.В. Теорії розміщення продуктивних сил і регіональної економіки: Навч. посібн. — К.: Стафед-2, 2001. — 144 с.
13. Дорогунцов С.І., Пітюренко Ю.І., Олійник Я.Б. та ін. Розміщення продуктивних сил України: Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни. — К.: КНЕУ, 2000.
14. Економіка будівельного комплексу: Навч. посібник / За ред. П.Ф. Жердецького. — К.: Вища шк., 1992. — 271 с.
15. Економічний словник-довідник / За ред. С.В. Мочерного. — К.: Fetina, 1995. — С. 54, 195.
16. Єпіфанов А.О., Сало І.В. Регіональна економіка. — К., 1999.
17. Заставецька О.В. Комплексний економічний і соціальний розвиток території: теоретичні і методичні дослідження. — Тернопіль, 1997.
18. Заставний Ф.Д. Географія України. — Львів, 1994.
19. Заяць Т.А. Відтворення робочої сили України: регіональні аспекти. — К.: Ленвіт, 1996. — С. 100.
20. Іщук С.І. Розміщення продуктивних сил (теоретико-методологічні основи). — К., 1997.
21. Іщук С.І. Розміщення продуктивних сил і територіальна організація виробництва: Навч. пос. — К.: Вид. ПАЛИВОДА, 2002. — С. 67-97, 186-199.
22. Конструктивно-географические основы рационального природопользования в Украинской ССР. Теоретические и методические исследования. — К., 1990.
23. Концепція утворення ВЕЗ в Україні. — К.: Логос, 1999.
24. Кухленко О. Будівельний комплекс в умовах нової інвестиційної політики // Економіка України. — 1996. — № 2. — С. 35-41.

25. Куценко В., Богуш Л. Потенціал сфери охорони здоров'я: регіональні аспекти // Економіка України. — 1999. — №3. — С. 61-69.
26. Куценко В.И. Сфера воспроизводства здоровья населения (социально-экономический и региональный аспект). — К.: Наукова думка, 1994. — 224 с.
27. Куценко В.И., Богуш Л.Г., Опалева І.В. Соціальна сфера регіону (стан та перспективи розвитку). — К.: РВПС України НАН України, 1997. — 252 с.
28. Куценко В.И., Богуш Л.Г., Опалева І.В. Соціальні наслідки економічних трансформацій в Україні (регіональні аспекти). — К.: РВПС України НАН України, 1998. — 49 с.
29. Левшин Ф.М. Мировой рынок: конъюнктура, цены и маркетинг. — М.: Международные отношения, 1993. — 260 с.
30. Лукінов І. Інтереси України в розвитку партнерських взаємовідносин з країнами Центральної Азії та Кавказу // Економіка України. — 1995. — №5. — С. 4-14.
31. Международные экономические отношения: проблемы и тенденции развития / Под ред. Н.А. Черкасова. — Л.: Изд-во ЛГУ, 1990. — 176 с.
32. Методологічні засади комплексного розвитку і розміщення продуктивних сил регіонів / Б.М. Данилишин, Л.Г.Чернюк, М.І. Фащевський та ін. — К.: РВПС України НАН України, 1998. — 158 с.
33. Михасюк І.Р., Янків М.Д., Залога З.М., Сажинець С.Й. Державне регулювання економіки. — Л.: Львів. держ. ун-т, 1999.
34. Михасюк І.Р., Янків М.Д., Залога З.М., Сажинець С.Й. Регіональна економіка. — Л.: Львів. держ. ун-т, 1998.
35. Никитенко М.В. Региональная экономика. — Минск: Наука и техника, 1992.
36. Олійник Я.Б., Степаненко А.В. Вступ до соціальної географії. — К.: Знання, 2000.
37. Пащенко Ю., Давиденко А. Розвиток міжнародного транспортного сполучення України // Економіка України. — 1999. — №7. — С. 47-55.
38. Пащенко Ю., Давиденко А. Розвиток, модернізація транспортної системи України // Економіка України. — 1998. — № 9. — С. 41.
39. Пащенко Ю.Є., Давиденко А.М., Чернюк Л.Г. Перспективи розвитку транспортного комплексу. — К.: Либідь, 1998. — 40 с.
40. Пила В.І., Чмир О.С. Спеціальні (вільні) економічні зони: теорія та практика: Навч. посібник. — К.: ІЕ НАН України, 1998.
41. Питюренко Ю.И. Системы расселения и территориальная организация народного хозяйства. — К.: Наук. думка, 1983.
42. Питюренко Ю.И. Территориальные системы городских поселений Украинской ССР. — К.: Наук. думка, 1977.
43. Піріашвілі Б.З. Якою буде енергетична політика, таким стане наше життя. — К.: Віче, 1994. — С. 47-54.
44. Региональная экономика / Под.ред. Т.Г. Морозовой. — М., 1995. — 304с.
45. Розміщення продуктивних сил. Навч. посібн. / За ред. В.В. Ковалевського, О.Л. Михайлюка, В.Ф. Семенова. — К.: Знання, 2001.

46. Розміщення продуктивних сил. Підручник / За ред. Є.П. Качана. — К.: ВД Юрид. книга, 2002.
47. Розміщення продуктивних сил. Тестові завдання /Дорогунцов С.І., Іщук С.І., Олійник Я.Б., Степаненко А.В. — К.: “Знання”, 1999.
48. Розміщення продуктивних сил України / Л.Г. Чернюк: Навч. посібнику — К.: ЦУЛ, 2002. — 470 с.
49. Рубський Б. Конкурентоспроможність української економіки: орієнтири макрополітики в кризових умовах // Економіка України. — 1999. — №4. — С. 4-15.
50. Савченко В.Ф. Держава і регіон: регулювання соціально-економічного розвитку. Кн. 1-3. — К., 1999.
51. Семінков С. Єдиний ринок Європейського Союзу: деякі аспекти податкової гармонізації // Економіка України. — 1999. — № 3. — С. 70-75.
52. Симоненко В.К. Регионы Украины, проблемы развития. — К.: Наук. думка, 1997. — 264 с.
53. Скуратівський В., Паній О., Лібанова Е. Соціальна політика. — К.: Вид-во УАДУ, 1997. — 360 с.
54. Сологуб О.П. Регіональна економіка: потенціал і продуктивність. — К.: Наук.світ, 1999.
55. Соціально-економічна географія. / За ред. О.Г. Шаблія. — Львів: Світ, 1994.
56. Статистичний щорічник України за 2007 р. — К.: Техніка, 2006.
57. Стеченко Д.М. Інвестиційна політика: регіональний аспект // Економіка України. — 1996. — № 4. — С. 33-38.
58. Стеченко Д.М. Розміщення продуктивних сил і регіоналістика: Навч. посібник. — К.: Вікар, 2001.
59. Тимчук М.Ф. Регіональна економіка. — К.: УММБ, 1998.
60. Ткачук І.Г. Економічна самостійність регіону. — К., 1994.
61. Топчієв О.Г. Теоретичні основи регіональної економіки. — К.: Наук. думка, 1997.
62. Транспорт Украины: Справочник. — Одесса: Судоходство, 1997. — 140 с.
63. Транспортный комплекс Украины: экономика, организация, развитие: Сб. науч. трудов. / За ред. Ю.М. Цветова. — К.: Центр, 1995. — 198 с.
64. Чумаченко Н.Г. Экономика региона: теоретические основы, функциональная деятельность. — Донецк: ИЭП НАН Украины, 1995.
65. Экономические проблемы развития транспорта / Под ред. А.А. Митаишвили. — М.: Транспорт, 1982. — 231 с.

Додаткова література

66. Закон України “Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон” / Відомості Верховної Ради України, № 50, 1991.
67. Закон України “Про захист іноземних інвестицій в Україні” / Відомості Верховної Ради України, № 46, 1991.

68. Закон України “Про зовнішньоекономічну діяльність” / Відомості Верховної Ради України, № 29, 1991.
69. Закон України “Про інвестиційну діяльність” / Відомості Верховної Ради України, № 47, 1991.
70. Бажал Ю.М. Економічна теорія технологічних змін. — К., 1996. — 240 с.
71. Борщевський П.П., Ушкаренко В.О., Чернюк Л.Г., Мармуль Л.О. Регіональні комплекси України (теорія та практика розвитку). — К.: Наук.думка, 1996. — 260 с.
72. Горленко І.О., Тарангул Л.І. Економічні райони України. — К., 2000.
73. Дорогунцов С.І., Данилишин Б.М., Лібанова Е.М., Шевчук В.Я. Україна: проблеми сталого розвитку: Наук. доповідь. — К.: РВПС України НАН України, 1997.
74. Доценко А.І. Регіональне розселення: проблеми та перспективи. — К.: Наук.думка, 1994.
75. Економіка України: потенціал, реформи, перспективи. Т.1. Огляд економіки України за 1990-1994 рр. — К., 1996. — 480 с.; Т.2. Проблеми реформування відносин власності в Україні. — К., 1996. — 310 с.
76. Изард У. Методи регіонального аналізу. — М., 1966.
77. Економіка регіонів (областей) України / Л.Г. Чернюк: Навч. посібник. — К.: ЦУЛ, 2002. — 642 с.
78. Исаксен А., Гамильтон К., Гулфасон Т. Введение в экономику рынка. — СПб., 1994. — 232 с.
79. Іщук С.І. Територіально-виробничі комплекси і економічне районування: методологія, практика: Навч. посібник. — К.: Київ. ун-т ім. Т. Шевченка, Укр.-фін. ін-т менеджменту і бізнесу, 1996.
80. Калитенко А.П., Поповкін В.А. З досвіду економічного районування. — К., 1997.
81. Ким М.Н. Трудовой потенциал и занятость: Учеб. пособие. — Харьков, 1993.
82. Крыжановский Б. Н. Потенциал машиностроения. — К.: Наук, думка, 1994. — 351 с.
83. Лібанова Е.М. Ринок праці. — К.: ЦУЛ, 2003. — 224 с.
84. Лукінов І.І. Економічні трансформації (наприкінці ХХ сторіччя). — К.: АТ “Книга”, 1997. — 456 с.
85. Методологічні засади комплексного розвитку і розміщення продуктивних сил регіонів. — К.: Вища шк., 1998.
86. Міжнародні економічні відносини: система регулювання міжнародних економічних відносин / А.С. Філіппенко, В.С. Бурковський, В.С. Будкін та ін. — К.: Либідь, 1994. — 254 с.
87. Михасюк Р.Р., Побурко Я.О., Яцура В.В. Основи регулювання економічного і соціального розвитку регіонів. — К., 1995. — 231 с.
88. Пістун М.Д., Гуцал В.О., Проводар Н.І. Географія агропромислових комплексів. — К.: Либідь, 1997. — 198 с.

89. Поповкін В.А. Регіонально-цілісний підхід в економіці. — К.: Наук. думка, 1993. — 210 с.
90. Региональная экономика: новые подходы. — М, 1993.
91. Руденко В.П. Природно-ресурсний потенціал України. — К.: Либідь, 1994. — 150 с.
92. Симоненко В.К. Українське Причорномор'я: потенційні можливості і перспективи розвитку. — К.: Вища шк., 1996.
93. Україна: прогноз розвитку продуктивних сил / С.І. Дорогунцов, Б.М. Данилишин, Л.Г. Чернюк та ін. — К.: РВПС України НАН України, 1998. — Т.1. — 163 с.; Т.2. — 117с.
94. Хендрикус Бос. Размещение хозяйства. — М., 1970.
95. Холл П. Городское и региональное планирование. — М., 1993. — 195 с.

ЗМІСТ

1. ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ.....	3
2. МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ПО ВИВЧЕННЮ ДИСЦИПЛІНИ	10
3. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	26
4. КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ПО ВИВЧЕННЮ ДИСЦИПЛІНИ.....	31
5. ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ.....	36
6. ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ	49
7. КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ	52
8. ЗАДАЧІ З КУРСУ.....	54
9. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	62
10. КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДО ЗМІСТОВНИХ МОДУЛІВ З ДИСЦИПЛІНИ «РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА».....	70
11. ПІДСУМКОВІ ТЕСТИ ДО ЗМІСТОВНИХ МОДУЛІВ З ДИСЦИПЛІНИ «РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА»	76
12. РОЗПОДІЛ ЗМІСТОВНИХ МОДУЛІВ ДИСЦИПЛІНИ «РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА» (МОДУЛЬ «РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА») НА КРЕДИТИ ECTS, ЇХ ОЦІНЮВАННЯ В БАЛАХ ТА ТЕРМІНИ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ ЗА МОДУЛЯМИ.....	112
13. НАРАХУВАННЯ БАЛІВ ЗА ВИКОНАННЯ ОКРЕМИХ ВИДІВ РОБІТ З ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА» (МОДУЛЬ «РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА»)	112
14. ФОРМИ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ ЗА ЗМІСТОВНИМИ МОДУЛЯМИ ДИСЦИПЛІНИ «РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА» (МОДУЛЬ «РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА»)	113
15. ЗАСТОСУВАННЯ НОВІТНІХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ.....	114
16. СЛОВНИК ТЕРМІНІВ.....	114
17. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	128
ЗМІСТ	134